د پوهنې وزارت
د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساينس د مرکز معينيت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي
کتابونو د تاليف لوی رياست

رياضي

دريم ټولگی

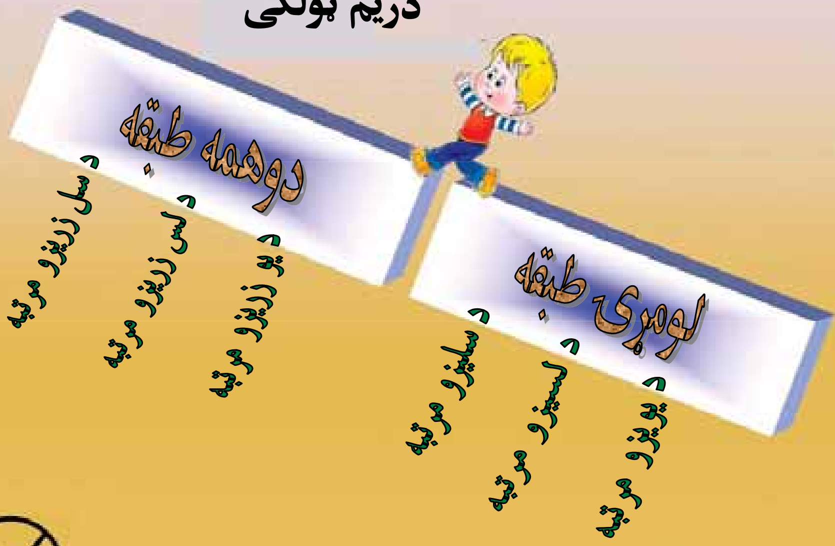

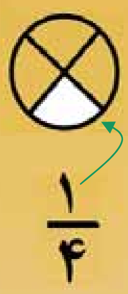

۶-۱ < ۶+۱

۹+۲ > ۱۰

۶+۵ = ۱۱

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹[illegible] هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

رياضي

دريم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ . ش.

د کتاب د تالیف، څېړنې او تدقیق کمېټې

لیکوالان:

- سرمؤلف الحاج عبدالله شاه د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی
- سرمؤلف عبدالکبیر د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی
- سرمؤلف نظام الدین د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی

تایید او مطالعه:

ملي شورا:

- د ولسي او مشرانو جرګو د دیني، پوهنې او لوړو زده کړو د کمیسیونونو غړي.

د څېړنې او تدقیق کمېټې:

پوهنې وزارت:

- سر مؤلف امان الله د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی.
- سر مؤلف میر نقیب الله د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د څېړنې او ارزونې د دیپارتمنت آمر.
- دوکتور ننګیالی ارسلا د پوهنې وزارت سلاکار.
- محمد عزیز تحریک د پښتو دیپارتمنت آمر، اډیټور.

ژباړونکی:

سرمؤلف نظام الدین د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی.

د محتوا، دیني او سیاسي فرهنګي برخو د څېړنې او بررسۍ کمیټه:

- ډاکټر عطاء الله واحدیار د پوهنې وزارت ستر سلاکار او د نشراتو رئیس.
- دوکتور محمد یوسف نیازی د پوهنې وزارت سلاکار.
- د مؤلف مرستیال محمد سهراب دیدار د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو دیپارتمنت علمي غړی.

د څېړنې او تدقیق د څارنې کمیټه:

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
- دکتور شېر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول
- د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر ګلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس

طرح او ډیزاین: حمیدالله غفاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي — پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزیر پیغام

ګرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختیا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعلیمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د علمي پرمختګ او ټولنې د اړتیاوو له مخې رامنځته کیږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنیزې اړتیاوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعلیمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښایي چې تعلیمي نصاب د سیاسي بدلونونو او د اشخاصو د نظریو او هیلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتیب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زیاتې شوې دي. د زده کړې په بهیر کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدریسي پلان برخه ګرځېدلې ده.

هیله من یم دا کتاب له لارښوونو او تعلیمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د میتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده‌کوونکو میندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکیفیته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هیلې ترسره شي او زده‌کوونکو او هېواد ته ښې بریاوې ور په برخه کړي.

زه پر دې ټکې پوره باور لرم چې زموږ ګران استادان او ښوونکي د تعلیمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او درونه مسؤولیت لري.

د پوهنې وزارت تل زیار کاږي چې د پوهنې تعلیمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دین له بنسټونو، د وطن دوستی د پاک حس په ساتلو او علمي معیارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتیاوو له مخې پراختیا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصیتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده‌کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیله لرم چې د خپلو نظریو او رغنده وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تالیف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتیب کې یې مرسته کړې، له ملي او نړیوالو درنو موسسو، او نورو ملګرو هېوادونو څخه چې د نوي تعلیمي نصاب په چمتو کولو او تدوین او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې یې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفیق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب د محتوا فهرست

شمېره	عنوانونه	مخ
	لومړی فصل	
۱	د عددونو مقامي قیمت	۱
	دوهم فصل	
۲	تجسس او تخمین کول	۹
	دریم فصل	
۳	د عددونو لوستل او لیکل له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰۰) پورې	۱۱
۴	د عددونو پیژندنه له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې ..	۱۵
	څلورم فصل	
۵	د جمعې په عملیې کې د لس دانه ییزو ګروپونو له جوړولو څخه کار اخستل	۱۸
۶	د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل یې له ۱۰۰۰۰۰ زیات نشي	۲۰
۷	د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري	۲۲
۸	د جمعې د عملیې آزمایل	۲۴
	پنځم فصل	
۹	له یو بل څخه د دوه رقمي، دري رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق	۲۶

۱۰ د تفریق د عملیې سرته رسول د پور کولو (قرض) د اړتیا په صورت کې ۲۸

۱۱ د تفریق د عملیې آزموینه ۳۳

شپږم فصل

۱۲ د عددونو د خط پیژندنه ۳۵

۱۳ د دوولسونو په شا او خوا کې د عددونو پرتله ۳۷

۱۴ د عددي خط څخه په کار اخستنې سره د جمعې عملیه ۳۹

۱۵ د عددي خط څخه په کار اخستنې سره د تفریق عملیه..... ۴۰

اووم فصل: ضرب

۱۶ د ضرب د عملیې د مفهوم پیژندنه ۴۲

۱۷ د ۲ او ۷ د ژبني ضرب جدول پیژندنه ۴۲

۱۸ د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدول پیژندنه ۴۹

۱۹ له (۱-۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخیستلو طریقه. ۵۲

۲۰ د ضرب په عملیه کې د بدلون (تبدیلي) خاصیت ۵۵

۲۱ د یوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې ۵۷

۲۲ د ۱۰ او ۱۰۰ ضربول په یوه عدد کې........................ ۵۹

اتم فصل: د اندازه کولو واحدات

۲۳ د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)........................ ۲۳

۲۴ د سانتي متر پیژندنه.. ۲۵

۲۵ د دیسي متر پیژندنه ۲۷

۲۲ د ملي متر پیژندنه ۲۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷ د کیلو متر پېژندنه ۷۰

نهم فصل: هندسه

۲۸ په شکلونو کې د ټکي (نقطې) ټوټه خط، نیمايي خط او خط پېژندنه ۷۱

۲۹ د خط د ډولونو پېژندنه ۷۴

۳۰ د زاویو د ډولونو پېژندنه ۷۲

لسم فصل

۳۱ د خلاصو او تړلو شکلونو پېژندنه ۸۰

۳۲ تخمیني او دقیق اندازه کول ۸۲

۳۳ د مربع، مستطیل او مثلث د محیط (چاپېریال) پیدا کول ۸۴

یوولسم فصل: د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

۳۴ د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوګرام) ۸۷

۳۵ د ساعت (ګړۍ) پېژندنه ۹۱

۳۲ د ساعت په واسطه د وخت ټاکل ۹۵

۳۷ د اونۍ – میاشت او کال پېژندنه ۹۸

۳۸ د جنتري پېژندنه ۹۹

۳۹ د لیتر پېژندنه ۱۰۳

۴۰ د یوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې . ۱۰۵

۴۱ د دوه رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې ۱۰۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم فصل

۴۲ د ویش (تقسیم) د عملیې پېژندنه ۱۱۴

۴۳ د دوه رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عددونو باندې .. ۱۱۷

۴۴ د دري رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عدد باندې ۱۲۱

۴۵ د ضرب او ویش د عملیو آزموینه د یو بل په واسطه ۱۲۴

دیارلسم فصل : کسر

۴۲ د کسر پېژندنه ۱۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

د عددونو مقامي قيمت

لومړی لوست: د عددونو مقامي قيمت

هدف: زده کوونکي دې د يوه رقم مقامي قيمت په اړوندو مرتبو کې تشخيص کړای شي.

ګرانو زده کوونکو تاسو مخکې د يويزو، لسيزو او سليزو مرتبې پيژندلې دي دا چې د عددونو په ليکلو کې د مرتبو پيژندل مهم دي يو ځلې بيا د هغو يادونه کوو.

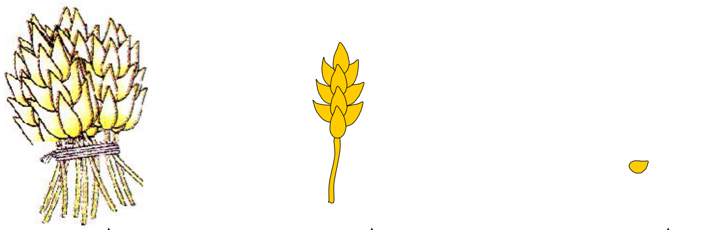

١٠٠　　١٠　　١

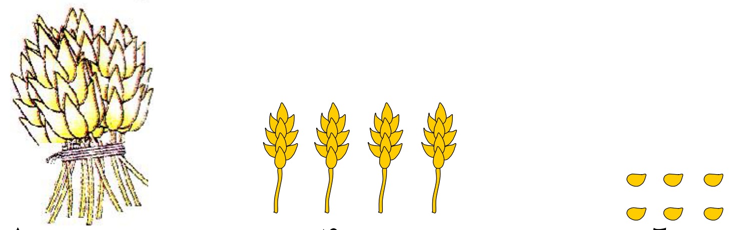

١٠٠　　٤٠　　٦

پورته شکل د ١٤٦ عدد راښيي په داسې حال کې چې ٦ دانې غنم د ٦ عدد، او ٤ د غنمو ١٠ دانه يي وږي د ٤٠ عدد او د غنمو يو سلی وږي د ١٠٠ عدد راښيي چې په جدول کې په لاندې توګه ښودل کيږي.

يويز	لسيز	سليز
٦	٤	١

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د هغو له مخې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

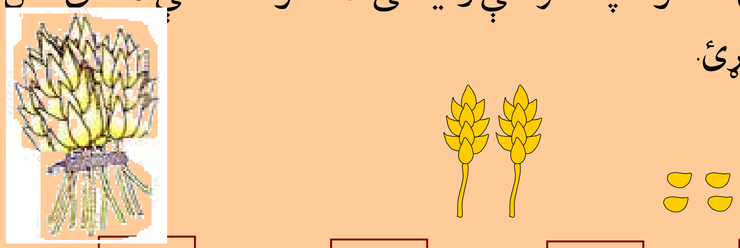

[ ] یو یز [ ] لسیز او [ ] سلیز، ټوله [ ] کیږي .
لاس ته راغلی عدد څو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندې جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

سلیز	لسیز	یو یز

۲. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

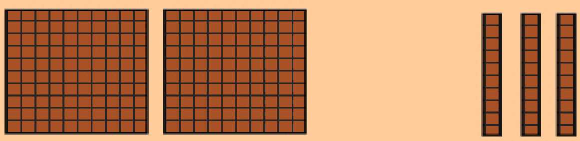

۳ لسیز او ۲ سلیز [ ] کیږي دا عدد په لاندې جدول کې ولیکئ.

سلیز	لسیز	یو یز

۳. د لاندې شکلونو له مخې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

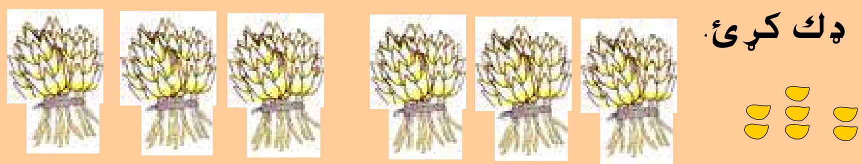

[ ] یو یز [ ] لسیز [ ] سلیز ټول [ ] کیږي دا عدد په لاندې جدول کې وښیاست.

سلیز	لسیز	یو یز

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

١- د لاندې مثال سره سم تش ځايونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

مثال : ٨ يويز ٩ لسيز ٣ سليز [٣٩٨] کيږي.

٦ يويز ٥ لسيز ٩ سليز [ ] کيږي.

٩ يويز ٩ لسيز ٨ سليز [ ] کيږي.

٢- د لاندې مثال څخه په کاراخستنې سره تش ځايونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ .

١-مثال:	٧٨٢	=	٢	يويز	٨	لسيز	٧	سليز
٢-مثال:	٨٩	=	٩	يويز	٨	لسيز	٠	سليز
	٧٠	=		يويز		لسيز		سليز
	٢٠٦	=		يويز		لسيز		سليز
	٧٦٠	=		يويز		لسيز		سليز
	٩٥٢	=		يويز		لسيز		سليز

٣- لاندې هر يو عدد په خپلو کتابچو کې په رقم سره وليکئ.

- دوه اويا
- پنځه سوه څلوراتيا
- دوه سوه پنځه ديرش
- شپږ پنځوس
- اووه سوه څلور څلويښت
- پنځه سوه دروېشت

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې عددونه ولولئ او هر يو په خپلو کتابچو کې په حروفو وليکئ.

۷۴۶	....
۶۴۲	....
۷۰۷	....
۹۰۲	....
۴۳۰	....
۱۲۳	....

۵- د ۴ او ۶ په عددونو سره څو دوه رقمي عددونه ليکلای شئ؟

۶- د ۲۰۰ او ۲۵۰ عددونو په منځ کې ټول هغه عددونه چې د ۵ رقم ولري وليکئ.

۷- فهيم ۳۳ افغانۍ لري د ښي لوري د ۳ رقم ته او هم د کيڼ لوري د ۳ رقم ته ځير شئ.

الف: وواياست چې دا دواړه رقمونه يو له بله سره څه توپير لري؟ ....

ب: د دواړو رقمونو ارزښت يو شی دی؟ ....

ج: د نوموړي عدد ښي او کيڼ لوري رقمونه په عملي توګه د لرګوټو په واسطه وښياست؟

د: د نوموړي عدد رقمونه په چوټ کې وښياست.

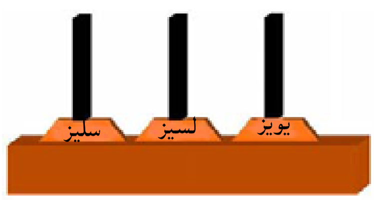

(c) ketabton.com: The Digital Library

هـ: د ۱۰۰ عدد په چوټ کې وښياست.

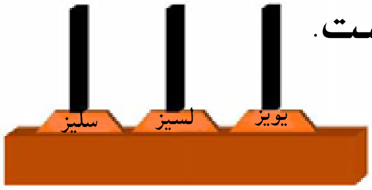

۸- لاندې عددونه په نظر کې ونيسئ.

الف ـ د ٦٦ په عدد کې څو يويز او څو لسيز شتوالی لري؟ ....

ب ـ د ٦٠٦ په عدد کې څو يويز، څو لسيز او څو سليز شتوالی لري؟ ....

ج ـ د اووه نوي په عدد کې څو يويز او څو لسيز شتوالی لري؟ ....

د ـ د اته سوه په عدد کې څو يويز او څو لسيز شتوالی لري؟ ....

هـ ـ د دوه رقمي تر ټولو په کوچني عدد کې څو يويز او څو لسيز شتوالی لري؟ ....

و ـ د دوه رقمي تر ټولو په لوی عدد کې څو يويز او څو لسيز شتوالی لري.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

دلاندې شکلونو يا کارتونو په ډول د ۳،۲،۱ عددونه په نظر کې ونيسئ څو دری رقمي عددونه ليکلای شئ، او هم د هغو تر ټولو د کوچنی او تر ټولو د لويو عددونو نومونه واخلئ.

ترټولو کوچنی عدد

ترټولولوی عدد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو څخه درې تنه د ټولګي مخې ته ودروي. او هريوه ته دې د ۱، ۲، ۳ يو يو کارت ورکړي. او له هغو څخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو ټولګيوالو ته وښيي. بيا دې ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړي. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد ليکلای شئ. په دوهم وار دې د زده کوونکو ځايونه بدل کړي، او لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې وليکي په همدې ډول دې د ځايونو بدلولو ته ادامه ورکړي او د هر بدلون عدد دې تر هغه وخت پورې په جدول کې وليکي چې لاس ته راغلی عدد تکراري رانشي. او په پای کې دې وشميري چې څو درې رقمي عددونه د ۱، ۲، ۳ عددونو څخه لاس ته راغلي دي او يو له بله سره دې پرتله کړي. د مقامي قيمت يا مقامي ارزښت په نظر کې نيولو سره دې ترتيب کړي.

کورنی دنده

د ۴،۵،۶ عددونو څخه څو درې رقمي عددونه لاس ته راځي په خپلو کتابچو کې يي وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

۱- د مثال په توګه دواړه مساوي عددونه په خپلو کتابچو کې يو له بله سره وننښلوئ.

۲ یویزاو ۵ لسیز	۴یویزاو ۷ لسیز	۱۳یویزاو ۲ لسیز
۳ یویزاو ۷ لسیز	۱۲ یویزاو ۴ لسیز	۱۴ یویزاو ۲ لسیز

۲- د حل شوي مثال څخه په کار اخیستنې سره د ښي لوري جدولونه د کیڼ لوري له جدولونو څخه داسې بشپړ کړئ چې هر رقم يې په خپله مرتبه کې راشي.

مثال:

سلیز	لسیز	یویز
	۴	۲

→

سلیز	لسیز	یویز
	۳	۱۲

سلیز	لسیز	یویز

→

سلیز	لسیز	یویز
	۱۷	۳

سلیز	لسیز	یویز

→

سلیز	لسیز	یویز
۲		۱۳

۳- د لاندې مثال په ډول د پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟ (۵ د یویزو په مرتبه کې او ۳ د لسیزو په مرتبه کې).

- د ۷٦ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟........................ او ....
- د ٦۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپله خوښه یو عدد ولیکئ چې په هغه کې یو یز، لسیز
شتوالی ولري او وواياست چې دا عدد څو رقمي دی؟

- په شمیرلو کې د ۵۹ له عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیرلو کې د ۹۹ له عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیرلو کې د ۹۹۹ له عدد څخه مخکې کوم عدد راځي؟
- د ۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هغه عددونه ولیکئ چې د یو یز و رقمونه یې ۵ وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

تخمين

دويم لوست: تجسس او تخمين کول

هدف: زده کوونکي وکړای شي مخکې تر شميرلو د تخمين په واسطه د شيانو مقدار په تقريبې توګه پيدا کړي. ورروسته له دقيق شمېرلو قيمت يې وليکي.

مونږ ځني وخت مقدارونه تخمين کوو او بيا د شميرلو په واسطه دقيقه اندازه د يويزو او لسيزو په شکل تاکو. او ګورو چې زمونږ تخمين په کومه اندازه حقيقت ته نژدې دی. په حقيقت کې تخمين کول يو هوښيارانه سوچ يا حدس دی چې د ذهن د انکشاف لپاره مهم ګڼل کيږي. عموماً په کورنيو کې د کوچنيانو د ساعت تيری د پاره ډيره ښه ده. مثلاً که چيرې په کورنۍ کې زرد آلو وخوړل شي او د هغو مندکې (زړي) سره يو ځای کړي او خپلو کوچنيانو ته ووايې. څو دانې موخوړلي دي؟ چا زياتې خوړلي دي؟ چا لږې خوړلي دي؟ هر يو د خپل ذهن سره سم يو عدد وايې په پای کې دقيق شميرل کيږي. او ليدل کيږي چې د کوم يوه تخمين حقيقت ته نژدی دی؟

مشق او تمرین

ښاغلی ښوونکی دې یو نا معلوم مقدار د لوبیا دانې، یا د زرد آلو مندکې، د هندوانې یا خټکی او یا کدو زړي ټولګي ته راوړي او د ټولګي مخې ته دې کښیږدي، ټولو زده کوونکو ته دې وښیي. او هغه دې په یوه پاکټ یا کڅوړه کې واچوي. بیا دې زده کوونکي په ګروپونو باندې وویشي. داسې دې ورته ووایي.

۱. هرګروپ دې جدول وکاږي.

۲. د ګروپ هر یو تن دې د پاکټ یا کڅوړې د شي مقدار په تخمیني توګه وټاکي.

۳. دهر ګروپ جدول دې د ټولګي مخې ته زوړند شي.

۴. له هر ګروپ څخه دې یو، یو تن راشي د پاکټ یا کڅوړې د ننه مواد دې داسې وشمیري چې لومړی دې، لس، لس جلا کړي چې څو لسه او څو یو دانه یې دي.

۵. د شمیر حقیقي اندازه دې د ګروپونو د تخمین له جدول سره پرتله کړي.

۶. کوم ګروپ او کوم زده کوونکی د مسابقې ورونکی کیږي هغه ګروپ او هغه زده کوونکی دې تشویق شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم فصل

له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او ليکل

دريم لوست: د عددونو پيژند نه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې

هدف: زده کوونکي وکړای شي عددونه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې ولولي وشميري او وليکي.

گرانو زده کوونکو تاسو پوهيږئ چې د ۹ له عدد وروسته د (۱۰) عدد راځي. دا عدد، د يويز او لسيز د مرتبو لرونکی دی ويلای شي چې تر ۹۹ پورې دوه رقمي عددونه دي او د ۹۹ له عدد وروسته د ۱۰۰ عدد راځي چې د يويز، لسيز او سليز دري مرتبو لرونکی دی که چيرې د هغو په تولو مرتبو کې د ۹ عدد وليکل شي د ۹۹۹ عدد لاس ته راځي. دا دري مرتبې لومړی طبقه (د يويزو طبقه) بلل کيږي تا سو له ۱ څخه تر ۹۹۹ پورې تول عددونه په دوهم تولگي کې لوستلي دي چې په همدې طبقې پورې اړه لري. که چيرې په ۹۹۹ باندې د يوه عدد ور زيات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد څلور رقمونه لري چې څلورم رقم يې د (۱) عدد او په دوهمې طبقې پورې اړه لري تا سو په لاندې جدول کې دوه طبقې ليدلای شئ چې هره طبقه يې دري مرتبې د (يويز، لسيز او سليز) لري.

	لومړی طبقه (د يويزو طبقه)			دوهمه طبقه (زريزو طبقه)		
عدد	د يويزو مرتبه	د لسيزو مرتبه	د سليزو مرتبه	د زريزو مرتبه	د لس زريزو مرتبه	د سل زريزو مرتبه
۹۹	۹	۹				
۱۰۰	۰	۰	۱			
۹۹۹	۹	۹	۹			
۱۰۰۰	۰	۰	۰	۱		
۲۰۰۰	۰	۰	۰	۲		
. . . .	. . . .	. . . .		. . . .		
۹۰۰۰	۰	۰	۰	۹		

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چیرې اوس په دوهمه طبقه کې د یو زریزو مرتبې ته پاملرنه وکړئ لیدل کیږي چې د (۱) عدد په همدې طبقه کې دی او د لومړۍ طبقې ټولې مرتبې یې صفر دي چې یو زر لوستل کیږي. که چیرې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰، ۷۰۰۰، ۸۰۰۰ او ۹۰۰۰ عددونه حاصلیږي.

تاسو پوهیږئ چې د پورته عددونو صفرونه په لومړۍ طبقې پورې اړه لري که چیرې د لومړۍ طبقې د صفرونو په ځای د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه ولیکل شي په دې صورت کې د ۲۰۰۱، ۲۰۱۱، ۳۰۶۳، ۴۰۲۰، ۸۲۵۱، ۹۹۹۹ ... عددونه په لاس راځي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

الف: هغه عدد چې د پورتنیو ۴ کارتونو څخه په لاس راځي ولیکئ.

ب: نوموړی عدد څو رقمونه لري؟

ج: نوموړی عدد ولولئ او په حروفو باندې یې ولیکئ.

د: د صفر کارت په کومه مرتبه کې موقعیت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کیږي او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

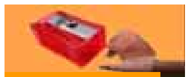

پوښتنې:

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲ او ۲۰۵۶ عددونه ولولئ او په حروفو يې وليکئ د نومورو عددونو رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول په واسطه په اړوند مرتبو کې وليکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۲- د يوزرو دوه، او وه زرو پنځه اتيا، او نه زرو اته سوه دري څلويښت عددونه په رقم سره وليکئ او په جدول کې وښياست چې د هر يوه د سلو په مرتبه کې کوم رقم راغلى دى؟

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۳- کله چې تا سو، نهه زره او درې واياست په يوه جدول کې وښياست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنګه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې قرار لري او هغه مرتبې چې نه لوستل کيږي کومې دي او په هغو کې کوم رقم قرار لري؟

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۴- د پنځه زرو او وه عدد وليکئ. په جدول کې يې وښياست او رقمونه يې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

کورنۍ دنده

هر يو زده کوونکى دي د طبقو يو جدول رسم کړي د ۲۰۰۷، ۳۰۱۶، او ۱۸۸۷ عددونو رقمونه دې په اړوندو مرتبو کې وليکي او هم دې نوموړي عددونه په تورو سره وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٥- اته زره نهه سوه نهه ویشت په رقم سره ولیکئ او رقمونه یې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

٦- څلور زره یو سلو شپږ په رقم سره ولیکئ او رقمونه یې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

٧- اته زره اووه سوه شپږ نوي په رقم سره ولیکئ او رقمونه یې د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

٨- نهه زره نوي د جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

٩- نهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ او هم د ٨ ، او ٩ ګڼو پوښتنو د مرتبو په منځ کې توپیر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

کورنی دنده

څرنګه چې د ٩٩ په عدد باندې د (١) عدد ورزیات شو د ١٠٠ عدد په لاس راغلی که چیرې د ٩٩٩ په عدد باندې د (١) عدد زیات شي کوم عدد لاس ته راځي او څو رقمي دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

د عددونو پېژندنه له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې

هدف: زده کوونکي وکړای شي تر ۱۰۰۰۰۰ پورې عددونه ولولي او وليکي.

ګرانو زده کوونکو تا سو د ۹۹۹۹ عدد پېژندلی دی کـه چېـرې اوس په دې عدد باندې د (۱) عدد زيات کړو د ۱۰۰۰۰ عدد په لاس راځـي چې دا عدد يو پنځـه رقمـي عـدد دی او د (۱) عـدد رقـم د دويمـې طبقې د لس زريزو په مرتبه کې قـرار لـري. کـه چيـرې اوس د لـس زريزو په مرتبـه کـې د (۱) د عـدد پـه ځـای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه وليکو د ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، .... ، ۹۰۰۰۰ عددونه پـه لاس راځي. او س که چيرې د ۹۰۰۰۰ د لـومړۍ طبقـې د يـويزو پـه مرتبه کې د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه وليکو د ۹۰۰۰۱، ۹۰۰۰۲، ۹۰۰۰۳، .... ، ۹۰۰۰۹ عددونه په لاس راځي. همدارنګه که چيرې د ۹۰۰۰۹ عدد د لسيزو، سـليزو او زريـزو پـه مرتبـو کـې د ۱، ۲، ۳، .... ، ۹ رقمونه وليکو د ۹۰۷۶۸، ۹۶۰۲۵، ۹۷۵۴۲، ...... ۹۹۹۹۹ عدد په لاس راځي که چيرې د ۹۹۹۹۹ په عدد باندې د ..... (۱) عدد ورزيـات شي د ۱۰۰۰۰۰ عدد په لاس راځي تاسو کولای شئ ځني عددونـه د لاندې جدول په اړوند طبقو او مرتبو کې مطالعه کړئ.

لومړۍ طبقه (ديويزو طبقه)			دوهمه طبقه (د زريزو طبقه)		
د يويزو مرتبه	د لسيزو مرتبه	د سليزو مرتبه	د زريزو مرتبه	د لس زريزو مرتبه	د سل زريزو مرتبه
۹	۹				
۰	۰	۱			
۹	۹	۹			
۰	۰	۰	۱		
۹	۹	۹	۹		
۰	۰	۰	۰	۱	
۹	۹	۹	۹	۹	
۰	۰	۰	۰	۰	۱

کورنۍ دنده

هريو زده کوونکی دې د طبقـو يـو جـدول رسـم کـړي د ۱۲۰۵، ۶۰۰۰۳، ۱۲۸۰۱ عددونه دې د اړوندو طبقو په مرتبو کې وښيي.

مشق او تمرين

د لاندې تش ځايونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په ډول په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: شپږ او يا زره دوه سوه

۷	۲	۲	۰	۰

پوښتنې:

۱) شل زره

۲) اوولس زره شپږ سوه پنځه څلوېښت

۳) دوه دېرش زره

۴) اته ويشت زره پنځه دېرش

	۰	۰	۰	۰
۱		۲		۵
۳	۲			
۲				۵

لاندې عددونه لکه حل شوی مثال په حروفو باندې وليکئ.

مثال: ۳۸۹۳۰ – اته دېرش زره نهه سوه دېرش

۱- ۶۵۰۰۴ ....

۲- ۷۳۶۴۲ ....

۳- ۱۰۰۰۰۰ ....

۴- ۸۷۰۰۷ ....

۵- ۹۹۹۹۹ ....

کورنۍ دنده

زده کوونکی دې يو طبقاتي جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي بيا دې لاندې عددونه د جدول په اړوندو مرتبوکې وليکي او هم دې په تورو وليکی.

۳۴۰۰۳، ۱۰۰۰۰۰، ۹۵۹۹۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- څو عددونه ولیکئ چې د هغو د سلیزو په مرتبه کې ۹ او د لسیزو په مرتبه کې یې ۳ وي.

۲- یو عدد ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې ۴ او د یوزریزو په مرتبه کې یې ۲ وي.

۳- یو عدد ولیکئ چې د یویزو په مرتبه کې ۴ او د لس زریزو په مرتبه کې یې ۷ وي.

۴- یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې ۴ او د سلیزو په مرتبه کې یې ٦ وي کوم عدد دی؟

۵- یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې ۹ وي او هم وواياست چې دا عدد څو رقمونه لري؟

۶- که چیرې د سلو زرو په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري د لومړۍ او دویمې طبقې په نورو مرتبو کې صفر وي کوم عدد لاس ته راځي؟

۷- په خپلو کتابچو کې یوطبقاتي جدول رسم او د ٦۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

سل زریز	لس زریز	زریز	سلیز	لسیز	یویز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم فصل: جمع

پنځم لوست: د جمعې په عملیې کې د لس دا نه بیزو ګروپونو له جوړولو څخه کار اخیستل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعې عملیه د لسونو د ګروپونو په جوړولو سره سرته ورسوي.

لاندې شکلونه او د هغو اړوند عملیوته پاملرنه وکړئ.

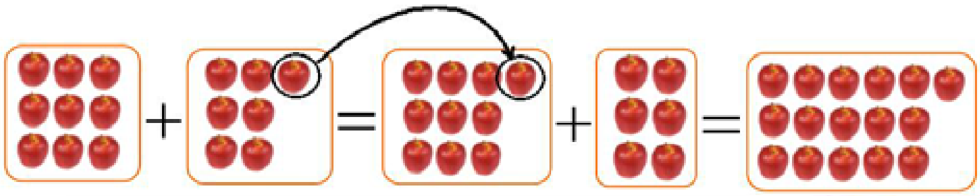

۹+۷ =۱۰+ ۶ =۱۶

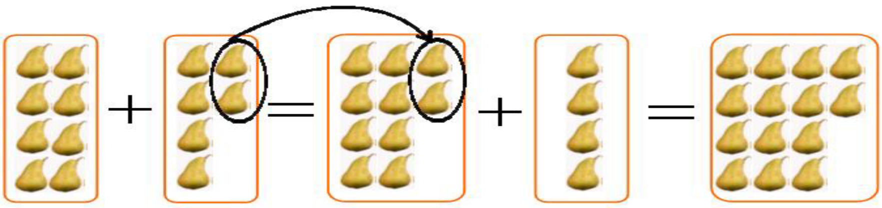

۸+۶=۱۰+۴=۱۴

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

د حل شوي مثال په ډول کار وکړئ او تش ځایونه ډک کړئ.

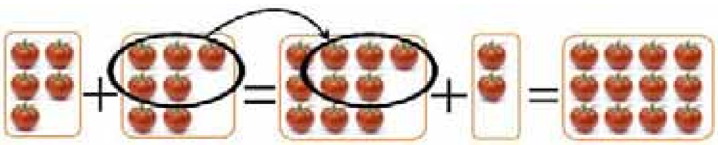

☐+☐=☐+☐=☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- لاندې مثال په نظر کې ونیسئ او د هغه سره سم د جمعې د عملیې په نظر کې نیولو سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: ۱۳ = ۳ + ۱۰ = ۷ + ۲

☐ = ☐ + ۱۰ = ۲ + ۵ ، ☐ = ☐ + ۱۰ = ۹ + ۷

☐ = ☐ + ۱۰ = ۲ + ۹ ، ☐ = ☐ + ۱۰ = ۷ + ۸

☐ = ☐ + ۱۰ = ۹ + ۸

۲- د پورته مثال په ډول د لسو په جوړولو سره لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: ۱۴ = ۴ + ۱۰ = ۲ + ۸

۱۳ = ☐ + ☐ = ۴ + ۹ ، ۱۵ = ☐ + ☐ = ۸ + ۷

۱۲ = ☐ + ☐ = ۹ + ۳ ، ۱۲ = ☐ + ☐ = ۷ + ۹

۱۳ = ☐ + ☐ = ۲ + ۷

۳- د جمعې په عملیه کې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

☐ = ۴ + ☐ = ۸ + ۶

☐ = ☐ + ۱۰ = ۷ + ۳

☐ = ۰ + ☐ = ۶ + ۴

کورنی دنده

څو عددونه پیدا کولای شو چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ۱۰ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست: د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي

هدف: زده کوونکي وکړای شي د څو رقمي عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړي.

- زده کوونکي پوه شي چې په هره مرتبه کې يوازې يو رقم ليکلای شو.

پاملرنه وکړئ: تاسو د حاصل لرونکو عددونو جمع په کوچنيو عددونو کې په دوهم ټولګي کې ولوستل او زده مو کړل، د جمعې دا عمليه په لويو عددونو کې داسې په نظر کې ونيسئ.

مثال:

يويز	لسيز	سليز	زريز
	①	①	①
۴	۳	۵	۲
۷	۶	۷	+ ۶
① ۱	① ۰	① ۳	۹

```
 ①① ①
  ۲۵۳۴
+ ۶۷۶۷
──────
  ۹۳۰۱
```

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

مخامخ پوښتنې حل کړئ:

```
  ۶۴۳۵      ۵۸۴۳      ۷۳۲۱
+ ۱۵۸۶    + ۶۰۸۰    + ۲۶۰۹
══════    ══════    ══════
```

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

```
  ۲۷۰۳      ۱۰۸۷      ۳۴۰۵۶
+ ۹۶۱۹    +  ۹۹۴    + ۶۴۹۶۷
══════    ══════    ═══════
```

۱- د حاصل څخه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۴۴۳	۱۰۰۴۷	۳۴۵٦
+ ۱۸۵۸	+ ۹۹۹۳	+ ۴۰۹۰۷
□	□	□

۲- پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

□ □ □	(۱) (۱) □ ۷ ۳	(۱) ۸ ۸ ٦
+ ۴ ۷ ۸	+ ۳ ۴ □	+ □ ۰ □
۴ ۷ ۸	۵ ۲ ۲	۱۳ ۹ ۴

(۱) (۱) ٦ ۷ ۸	(۱) ۸ ۷ ٦	(۱) ۷ □ □ ٦
+ ۳ ۲ □	+ □ □ □	+ ۴ ۳ □
۱۰ ۰ ۱	۱۱ ۰ ۹	۷۷ ۹ ۰

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لرې پلار یې د سودا را نیولو لپاره ۷۰٦ افغانۍ ورکړې اوس د احمد سره څو افغانۍ شته؟

۴- په یوه بڼ کې د بادامو ۱۸۰۰ نیالګي او د زردآلانو ۵۵۰ نیالګي شته، معلوم یې کړئ چې په بڼ کې ټول څو نیالګي دي؟

۵- کریم له ذبیح څخه ۱۸۰ افغانۍ زیاتې لري. که چیرې ذبیح ۳۸۰ افغانۍ ولري د کریم پیسې معلومې کړئ.

٦- د اختر په ورځ پلار خپل زوی کریم ته ۵ افغانۍ او نورو ۴ ورونو یې هم هر یوه کریم ته ۵،۵ افغانۍ ورکړې معلوم یې کړئ چې اوس کریم څو افغانۍ لري؟

کورنۍ دنده

د پوښتنې په ډول یوه عبارتي پوښتنه ترتیب او حل کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست: د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زيات ولري

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعې عمليه چې له دوو جزو څخه زيات اجزاوي ولري سرته ورسوي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

۱- جمع يې کړئ.

الف:
```
  ۳۴۷
  ۱۰۰
  ۱۲۳
+ ۱۴۷
```

ب:
```
  ۱۰۱
  ۲۳۴
   ۵٦
+  ۱۲
```

ج:
```
  ۳۴۷
  ۱۱۲
+ ٦۲۳
```

۲- ټول هغه عددونه وليکئ چې د جمعې حاصل يې ۹ شي په داسې حال کې چې اجزاوي يې تکرار نشي.

۳- ټول هغه عددونه وليکئ چې د جمعې حاصل يې ۱۲ وي او مساوي اجزاوي ولري.

کورنی دنده

جمع يې کړئ:

```
  ۷۰۰۲
  ۱۸۷۰
  ۹۴۰۲
+    ۸
```

```
   ۳۵
  ۷۴۳
  ۳۷۱
+ ۱۰۰
```

۱- یوه بېوال د ۳٦۲۰۰ افغانیو منې د ۱۲۰۰۰ افغانیو ناك او د ٦۱۰۰ افغانیو شفتالو وپلورل معلوم کړئ چې نوموړی بېوال ټولې څو افغانۍ په لاس راوړي دي؟

۲- یوه هټۍ وال په لومړی ورځ د ۱۲۰۰ افغانیو په دوهمه ورځ د ۱۲۰ افغانیو په دریمه ورځ د ۱۸۰۰ افغانیو او په څلورمه ورځ د ۲۰۲۰۰ افغانیو اجناس پلورلي دي معلوم کړئ چې هټۍوال په څلورو ورځو کې ټولې څو افغانۍ په لاس راوړي دي؟

۳- لاندې پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او تش ځایونه یې په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

	□	۳	□	۷	۳
+	٦	□	۴	۳	۸
	۷	۱	۱	۱	۱

	□	۹	□	۵	۵
+	۷	۰	۹	□	۵
۱	۰	۰	۰	۰	□

	۷	۸	۸	۴	۲
+		۹	۸	۸	۷
	□	□	□	□	□

	۱	۰	٦	□	۸
+	□	□	□	۷	□
	۱	۲	۳	۵	٦

کورنی دنده

د ټوکر اوبدلو يوې فابريکې په لومړۍ ورځ ۴۳۰ متره ټوکر، په دوهمه ورځ ۷۴۰ متره ټوکر او په دریمه ورځ ۱۰۲۰ متره ټوکر تولید کړی دی معلوم یې کړئ چې په درې واړه ورځو کې یې ټوله څو متره ټوکر او بدلی دی.

اتم لوست: د جمعې د عملیې ازمویل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعې د عملیې په صحیح والي باندې خپل ځان ډاډ من کړي.

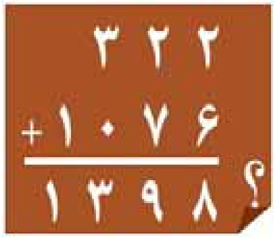

شاکر، فهیم ته وویل: کولای شې چې د ٣٢٢ عدد د ١٠٧۶ له عدد سره جمع کړې؟

فهیم وویل هو، داسې یې جمع کوم:

	٣٢٢
+	١٠٧٦
	١٣٩٨

شاکر وویل: څرنګه پوهیږې چې پوښتنه دې صحیح حل کړې ده او که غلطه؟

فهیم وویل: ددې کار د پاره د جمعې د اجزاوو ځایونه بدلوو او د جمعې عملیه سرته رسوو.

	١٠٧٦
+	٣٢٢
	١٣٩٨

څرنګه چې په دواړو حالتونو کې عینې عدد لاس ته راغلی نو ځواب صحیح دی.

کورنی دنده

لاندې پوښتنې لومړی په کتابچو کې جمع او بیا یې وآزمويئ.

	٢٣۴٥
+	١٠٢٣

	١٠٨٦٠
+	٢٨٠١٥

	٢٩٧٦۴
+	٥٠٢٣٥

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندي عددونه لومړی جمع او بیا یې امتحان کړئ؟

۳۷۶۴	۷۶۵۰	۱۷۸۹۱
+ ۱۵۳۲۱	+ ۶۳۴۲۵	+ ۷۱۸۶۴

۲. د ۷۲۰۵ او ۶۰۱۰ عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ؟

۳. د ۹۹۹۹ لـه عـدد څخـه دوه مخکنـي او دوه وروسـتي عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۴. په یوه بڼ کې ۸۰۰۰۰ د مڼو نیالګیو شتوالی درلـود ۱۶۷۴۵ نیالګی یې نور کیښودل اوس په بڼ کې څو نیالګي شته. په دوه ډوله یې ځواب په لاس راوړئ.

کورنی دنده

لاندي پوښتني لومړی په خپلو کتابچو کې حل او بیایې وآزمویئ.

۱۶۴۲	۷۰۰۴۲
+ ۸۶۰۷	+ ۲۰۸۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم فصل

تفریق

نهم لوست: له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق

هدف: زده کوونکي په دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو کې تفریق سرته ورسوي.

پاملرنه وکړئ:

احمد ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانیو یې قلم او کتابچه راونیول اوس د احمد سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۹۴-۴۲=۵۲

یا :

	۹۴	مفروق منه
−	۴۲	مفروق
	۵۲	د تفریق حاصل

کریم ۱۳۸ کریته منې لري. که چیرې د هغو څخه ۲۸ کریته منې خرڅې کړي څو کریته منې د هغه سره پاتې دي؟

	۱۳۸
−	۲۸
	۱۱۰

یوه هټۍ وال ۳۹۸۰ متره توکر درلود که چیرې یې له هغو څخه ۷۸۰ متره توکر پلورلی وي څو متره توکر نور ورسره پاتې دی؟

	۳۹۸۰
−	۷۸۰
	۳۲۰۰

کورنۍ دنده

هر یو زده کوونکی دې یوه عبارتي پوښتنه ترتیب او حل کړي؟

مشق او تمرین

۱- د اووه اویا زره د عدد څخه د اووه زره عدد تفریق کړئ.

۲- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۹۹۹۹	٦٨٩٢٧	٦٧۴٢
_ ٦٩٩٩	_ ٥٦٧٠٦	_ ١٠٣٠

۳- په لاندې پوښتنو باندې د تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

۱۹۹۵۲	۱۹۹۵۲	۱۷۳۱۰
_ ٢٦۴٢	_ ۱۷۳۱۰	_ ٢٦۴٢

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې تفریق کړئ.

۱۸۹۷۹	۱۸۹۷۹	۱۷۱۳۲
_ ۱۷۱۳۲	_ ۱۸۴۷	_ ۱۸۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست: د تفریق د عملیې سرته رسول د پور اخیستلو د اړتیا په صورت کې

هدف: که چیرې د مفروق منه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې څخه کوچنی وي زده کوونکي د وروستي رقم څخه په پور اخیستلو سره د تفریق عملیه سرته ورسولای شي.

ګرانو زده کوونکو څرنګه چې د عددونو په جمع کولو کې مو یو لسی د یویزو له مرتبې څخه ولسیزو ته او یو سلی د لسیزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړل، د عددونو په تفریق کې کولای شئ د لسیزو له مرتبې څخه یو لسی د یو یزو مرتبې ته او یا د سلیزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یا د زریزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفریق د عملیې په حل کې له هغه څخه کار واخلئ.

۱ مثال:

۲	۱۴	۱۲
۳	۵	۲
۱	۷	۵
۱	۷	۷

(–)

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳	۰	۰	۰	۶
۱	۱	۲	۴	۸

(–)

۷	۳	۵	۸
۶	۳	۵	۹

(–)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې او تفریق تمرینونه:

۱- د کړۍ یا چوکاټ په د ننه کې دوه عددونه یو له بله سره جمع کړئ

۶۰۷ او ۵۸۳	۸۴۰ او ۷۰۳
۲۵۶۴ او ۸۴	۱۰۴ او ۱۱۱
۳۷۲ او ۶۴۱	۱۰۰ او ۲۱۳

۲- د کړۍ یا چوکاټ په د ننه کې دوه عددونه په نظر کې ونیسئ د لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۰۰۰ او ۹۷۸	۴۸۱ او ۱۷۳۲
۱۹۲ او ۶۴۰	۳۲۵ او ۷۸۶
۱۷۶ او ۸۷	۳۰۰۵ او ۱۰۹

۳- ۱۸۰ تنو چې سرې او شنې جامې یې اغوستې دي، د څغاستې په یوې لوبې کې یې ګډون وکړ که چیرې ۹۲ تنو یې سرې جامې اغوستې وي څو تنو یې شنې جامې اغوستې دي؟

۴- په یوه لومړني ښوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي که چیرې ۱۷۴ یې نجونې وي د هلکانو شمیر معلوم کړئ؟

٥- په یوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دي ۲۳۰ تنه يې په یوه هوائي ډګر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نوموړي الوتکې ته وختل. اوس د مسافرینو شمیر څو تنه دي؟

٦- په یوه کارتن کې ۱۰۰ دانه ییز دوه قطیه قلمونه و. که چیرې ۶۸ داني قلمونه زده کوونکو ته ویشل شوي وي نور څو داني قلمونه پاتې دي؟

٧- که چیري د دریم (الف) ټولګي په حاضرۍ کې ۳۷ زده کوونکي او د دریم (ب) په ټولګی کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي ، په داسې حال کې چې په دواړو ټولګیو کې ۱۰ تنه غیر حاضر دي، نو په دواړو ټولګیو کې د حاضر زده‌کوونکو شمیر معلوم کړئ؟

٨- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان شته دي. که چیرې د هغه په یوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي د بل فارم د چرګانو شمیر معلوم کړئ.

٩- که چیري د چرګانو په یوه فارم کې ۲۰۵ چرګې او په بل کې ۳۱۱ چرګې وي. په دواړو فارمونو کې د جوړو چرګو شمیر معلوم کړئ په داسي حال کې چې د هغو د ناروغو چرګو شمیر ۲۱ وي؟

کورنی دنده

د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ولیکئ او حل یې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- لاندې پوښتنه حل کړئ!

```
  ۱۴۲۱
+  ۲۱۸
──────
```

۱۱- احمد یو خوراك، محمود دوه خوراکه او سلیم درې خوراکه کباب وخوړل او د هوټل خاوند ته یې ۵۰۰ افغانۍ ورکړلې که چیرې د یو خوراك کباب قیمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلي بیرته څو افغانۍ باید ورکړي؟

۱۲- کریم ۹۸۰ افغانۍ درلودې خپلو دریو زامنو هر یو ته یې ۹۹ افغانۍ د ښوونځي د اړتیا شیانو لپاره ورکړې، معلوم کړئ چې د کریم سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۱۳- د ?= ۶۴ - ۱۲۵ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسئ هغه حل کړئ! بیا داسې عبارت ورته ولیکئ چې د عملیې مفهوم وښیي.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې دې زده کوونکي په خپلو کتابچو کې ولیکي.

۱-
```
   ۱۰۹
   ۶۱۳
+   ۷۸
──────
```

۲-
```
  ۴۰۳۹
  ۷۰۴۷
+   ۲۰
──────
```

۳-
```
  ۸۱۱۰
-  ۶۱۸
──────
```

۴-
```
  ۴۰۱۷
+    ۰
──────
```

۵-
```
  ۱۲۱۴
- ۱۲۱۴
──────
```


(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عددونو څخه کوم يو يې لوی او کوم يې کوچنی دی؟ له لوی عدد څخه کوچنی عدد تفريق کړئ!

۱۵- د >، =، او < نښې په څه نامه سره ياديږي، د پوښتنو تش ځايونه په مناسبو نښو سره ډك کړئ!

۷٦۴۲	☐	۲۳۴۵۱
۴۳۲۱٦+۳۰۴	☐	۴۳۵۲۰
۴۳۵۲۰-۳۰۴	☐	۴۳۲۱٦
۸۷۹۸٦	☐	۷۸۴۳۰

کورنی دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ!

```
  ۷۶۴۲۱        ۱۸۰۴۲
- ۶۷۸۴۰      -  ۸۷۲۴
  ______        _____

 ۱۰۰۰۰۰        ۱۰۰۷۶
-  ۹۲۴۶۸      -  ۹۳۲۷
  ______        _____
```


(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم لوست: د تفريق د عمليې ازموينه

هدف: زده کوونکي پوه شي چې د تفريق پوښتنه يې په صحيح توګه حل کړې ده او که نه؟

د دې لپاره چې پوه شو د تفريق پوښتنه مو په صحيح او سمه توګه حل کړې ده او که نه؟ هغه په لاندې توګه آزمويو:

مثال

مفروق منه	۸	۳	۴
مفروق −	۴	۲	۲
د تفريق حاصل	۴	۱	۲

آزموينه

د تفريق حاصل	۴	۱	۲
مفروق +	۴	۲	۲
مفروق منه	۸	۳	۴

د تفريق د عمليې د آزموينې لپاره لومړی د تفريق حاصل له مفروق سره جمع کوو که چيرې مفروق منه لاس ته راشي پوښتنه صحيح ده او له هغه پرته غلطه ده.

۱- د حل شوي مثال په توګه لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او وآزموييء!

۸۴۴۷
_۶۲۴۵

آزموينه:

۷۶۲۹
_۴۵۵۲

آزموينه:

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې په خپله يوه پوښتنه وليکي او حل دې کړي بيا دې وآزمويي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- لاندي پوښتني په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

الف:
$$\begin{array}{r} ۶۴۲۰ \\ -\ ۱۸۴۰ \\ \hline \end{array}$$

ب:
$$\begin{array}{r} ۷۳۲۵ \\ -\ ۱۹۷۶ \\ \hline \end{array}$$

ج:
$$\begin{array}{r} ۱۰۰۰۰۰ \\ -\ ۹۹۹۹۹ \\ \hline \end{array}$$

۳- یوه بنوال ۱۰۸۰ نیالګي وپلورل، ۲۱۰ نیالګي له هغه سره پاتې شول. معلوم یې کړئ چې نوموړي بنوال ټول څو نیالګي درلودل؟

۴- یوه مال لرونکي ۱۲۰۰۰ میږې درلودې، نوموړي ۹۰۴ میږې وپلورلې معلوم یې کړئ چې څو میږې ورسره پاتې دي؟

۵- یوه تو کر خرڅوونکي په څلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانیو توکر پلورلی دی. که چیرې په لومړۍ ورځ یې د ۱۰۸۰۰ افغانیو، په دویمه ورځ یې د ۱۶۰۷۰ افغانیو او په دریمه ورځ یې د ۳۸۰۰۰ افغانیو توکر پلورلی وي. د هغه د څلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

٦- یو تن مامور په میاشت کې ۳۴۰۰ افغانۍ معاش اخلي که چیرې ۹۰۰ افغانۍ د اوړو او ۲۰۰۰ افغانۍ د کور کرایه ورکړي. څو افغانۍ له هغه سره پاتې کیږي؟

۷- یوه بزګر په یو کال کې ۵۰۰ منه غنم حاصل واخیست، ۲۰۰ منه یې د خپل خوراك لپاره وساتل، پاتې څومره غنم وپلوري تر څو خپلې نورې اړتیاوې بشپړې کړي؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د خپلې پوهې او ذوق سره سم د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ترتیب کړي، بیا دې هغه حل او وآزمويي؟

پنځم فصل: د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو د خط پيژندنه

هدف: زده کوونکي د عددونو خط وپيژني او په ترتيب سره عددونه په هغه باندې وليکلای شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

۱_ د عددي کارتونو د شکلونو څخه په کار اخيستنې سره د لاندې جدول تش ځايونه ډک کړئ!

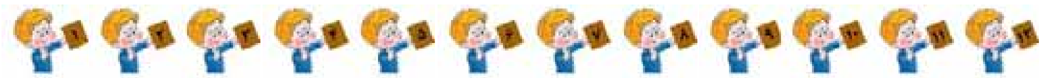

۱		۳			۶				۱۰		۱۲			۱۵			۱۸		

۲_ د پورته ډك شوي جدول څخه په کار اخستنې سره د لاندې خط په هغو ټکو باندې چې عدد ليکل شوی نه دی په ترتيب سره په خپلو کتابچو کې د هغو اړوند عدد وليکئ.

الف: د پيل ټکی په صفر کې قرار لري.

ب: د صفر ټکی د عددي خط د پيل (مبدأ) په نامه ياديږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه ياديږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۱، ۴، ۲، ۳عددونه داسې ترتيب کوو.

۱،۲،۳،۴،۵،۶،۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو يو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ! د هغه په مخ باندې لس ټکي په مساوي فاصلو سره جلا کړئ په ترتيب سره عددونه له کيڼ لوري څخه ښي لوري ته وليکئ!

۲- يو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته په قدم وهلو پيل وکړي او نور زده کوونکي دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښيي.

۳- د ۳، ۵، ۲، ۷، ۶او ۴ عددونه په ترتيب سره د عددي خط په مخ وليکئ.

۴- د ۹، ۳، ۶، ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۸، ۱ او ۴ عددونه په ترتيب سره د کوچنيو عددونو څخه د لويو عددونو خواته وليکئ!

۵- د لاندې خط ټکي په نظر کې ونيسئ! عددونه په ترتيب سره د کيڼ لوري څخه ښي لوري ته وليکئ!

کورنی دنده

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ! د ۸، ۶، ۷، ۵، ۴، ۲، ۱ او ۳ عددونه په ترتيب سره د عددونو په خط باندې وليکئ.

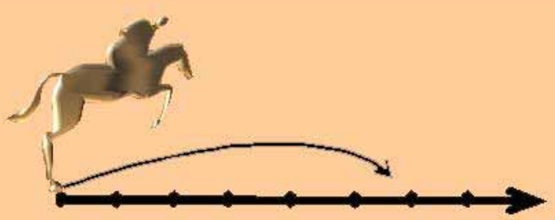

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یار لسم لوست: د دوو لسونو په شا او خواکې د عددونو پرتله

هدف: زده کوونکي لسونو ته نژدې عددونه یعنې(۱۰ ، ۲۰ ، ۳۰ ، ۴۰ ، .... ته نـژدې عددونـه) تشخیص کړای شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندې په لاندې توګـه ښـودل شـوی دی، د ۲۲ عدد کوم یوه لسونو ته نژدې دی؟یعنی۲۰ تـه او که ۳۰ ته نژدې دی؟

د خط په مخ باندې لیدل کیږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عـددونو په منځ کې قرار لري څرنګه چې ۲۲ لـه ۲۰ څخـه د ۲ واحـدونو پـه اندازه او د ۳۰ څخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري نو ۲۲ د ۲۰ عدد ته نژدې دی، نـسبت د ۳۰ عـدد تـه نومـونږ ۲۲ پـه ۲۰ بانـدې حساب وو.

پوښتنه: آیا تاسو ۲۵ په ۲۰ او که په ۳۰ باندې شمیرئ یعنې کوم یـوه ته نژدې دی؟

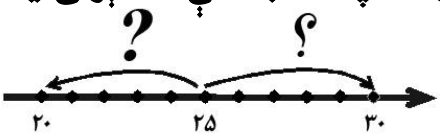

ځواب: ۲۵ د ۲۰ او ۳۰ په منځ کې قرار لري. کله چې داسې پیښیږي مونږ هغه د لوی لس خواته شمیرو یعنې د ۳۰ عدد ته نژدې شمیرو.

پوښتنې:

۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم یـې ۱۰ تـه او کوم یې ۲۰ ته شمېرل کیږي؟ جلا جلا یې ولیکئ!

۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې قرار لري کوم عددونه چې ۴۰ ته شمېرل کیږي (نژدې دی)؟ ویې لیکئ!

کورنۍ دنده

د ۹۳ ، ۹۸، ۹۷، ۹۵ او ۹۱ په عددونو کې کـوم یـو یـې چـې ۹۰ او یـا ۱۰۰ تـه شـمېرل کیږي جلا، جلا یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- لاندې عدد ډېر نږدې لس ته د حل شوي مثال په توګه وشميرئ او تش ځايونه ډك كړئ!

٦١	٦٠	٦٧		٦٥	
٦٩		٦٣		٦٦	

۲- لاندې د عددونو خط په نظر كې ونيسئ در كړل شوي عددونه ډير نږدې لسونو ته وشميرئ او تش ځايونه ډك كړئ.

۴۴		۴۸		۴٦	
۴۵		۴۲		۴۴	

۳- هغه عددونه چې ۷۰ ته شميرل كيږي يعنې نږدې دي په خپلو كتابچو كې په ترتيب سره وليكئ!

--- --- ---

--- --- ---

۴- څو عددونه ۵۰ ته شمير لای شئ يعنی ۵۰ ته نږدې دي؟

كورنی دنده

د ۷۹، ۷۵ او ۷۶ عددونه كوم يوه لس ته شميرل كيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوار لسم لوست: د عددي خط څخه په کار اخیستنې سره د جمعې عملیه

هدف : زده کوونکی وکړای شي د جمعې عملیه په عددي خط باندې سرته ورسوي.

مثال: د ۱۳=۵+۸ د جمعې عملیه په عددي خط باندې داسې سرته رسوو.

لومړی د لاندې عددي خط په مخ باندې د ۸ عدد په نښه کوو، وروسته له هغه د په نښه شوې نقطې څخه د ۵ واحدونو په اندازه ښي خواته حرکت کوو. لیدل کیږي چې د ۱۳ عدد ته رسیږو دا عدد د ۸ او ۵ د عددونو د جمعې حاصل ښیي.

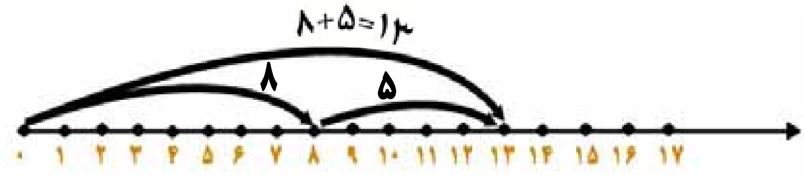

۱۳=۵+۸

پوښتنې:

د لاندې شکلونو له مخې د ریاضي افاده یې ولیکئ او د جمعې عملیه سرته ورسوئ!

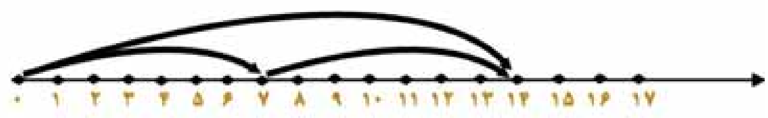

___ + ___ = ___

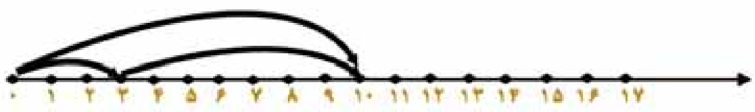

___ + ___ = ___

کورنی دنده

لاندې عملیې د عددي خط په مخ باندې سرته ورسوئ.

۷ = ۴+۳   ۹= ۶+۳

۱۰= ۴ + ۶   ۱۵= ۷+۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست: د عددي خط څخه په کار اخېستني سره د تفریق عملیه

هدف: زده کوونکي وکړای شي په عددي خط باندې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

لومړی مثال: غواړو د عددي خط په مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه د ۶ عدد تفریق کړو. د عددي خط په مخ باندې د صفر له نقطې څخه د ۱۱ واحدو په اندازه ښي خواته حرکت کوو. وروسته د هم هغه عددي خط په مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه کیڼې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته ګرځو او حرکت کوو. لیدل کیږي داسې نقطې ته رسیږو، چې د ۵ عدد راښیې. د شکل له مخې معلومیږي چې د ۵ د رقم او د حرکت د لومړنۍ نقطې تر منځ واټن ۵ واحده دی. او په ریاضي کې د هغه عملیه داسې لیکو.

$11 - 6 = 5$

دوهم مثال: د صفر له نقطې څخه ښي خواته ۱۲ واحده حرکت کوو تر څو د ۱۲ نقطې ته ورسیږو. وروسته له هغه د ۱۲ د نقطې څخه د ۸ واحدو په اندازه کیڼې خواته ګرځو لیدل کیږي چې د ۴ نقطې ته رسیږو د هغه عملیه داسې لیکو.

$12 - 8 = 4$

د عددي خط څخه په کار اخستني سره د تفریق لاندې عملیې سرته ورسوئ.

۴ = ۸ - ۱۲

پوښتنې:

☐ = ☐ − ☐

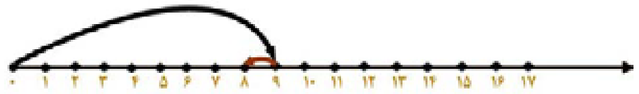

☐ = ☐ − ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ - د تفریق لاندې عملیې سرته ورسوئ او د عددي خط په مخ باندې وښیاست؟

۱۶-۷ =?

۱۴-۸=?

۸-۳=?

۷-۴=?

۲- په عددي خط باندې د مثال سره سم د لاندې عددونو د جمعې او تفریق عملیې وښیاست؟

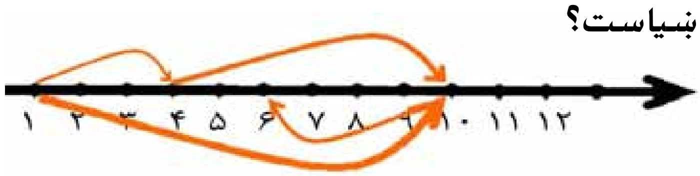

مثال: ۴+٦=۱۰

۱۰-۴=٦

الف: ٦ +۵ = ?

۱۱-٦ =?

ب: ۱۵ - ۵ =?

۱۰ + ۵ =?

کورنی دنده

که چېرې ستاسو د ښوونځي د وره او د تولګي د وره ترمنځ واټن ۵۰ متره وي د تولګي او ښوونځي تر منځ واټن پیدا کړئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل
ضرب

شپاړلسم لوست: د ضرب دعمليې د مفهوم پيژندنه

هدف : زده کوونکي د ضرب عمليه په داسې حال کې چې د جمعې اجزاوې مساوي وي د جمعې کولو د ډيرې لنډې طريقې په مفهوم وپيژني.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ او په شفاهي توګه ورته ځواب ووایاست:

۱- په څو ښاخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دي؟ ټولې څو کيږي؟

۲- څو ګلدانۍ وينئ؟ په هره ګلدانۍ کې څو ګلان دي؟ ټول څو ګلان کيږي؟

لومړی مثال:

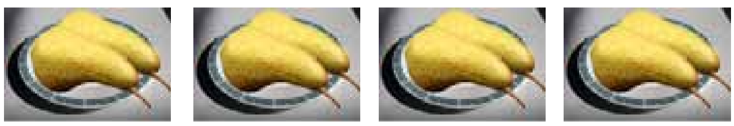

څو قابه دي؟ په هر قاب کې څو ناکونه دي؟ د ټولو ناکونو شمېر څو کيږي؟

۲+۲+۲+۲=۸

په پورته عمليه کې د ۲ رقم ۴ واري ليدل کيږي په دې معنا چې: ۴ واري ۲ د ۸ سره مساوي کيږي او د ضرب په شکل يې داسې ليکو. ۸=۴ × ۲ داسې لوستل کيږي، ۲ ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ مثال:

شپږ ستوري په څو ګروپونو کې وېنئ ټول څو ستوري کيږي؟

٦+٦+٦+٦=٢۴

هغه د ضرب په شکل داسې ليکو: ٦×۴=٢۴

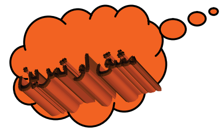

١- د لاندې شکلونو د جمعې او ضرب افادې وليکئ!

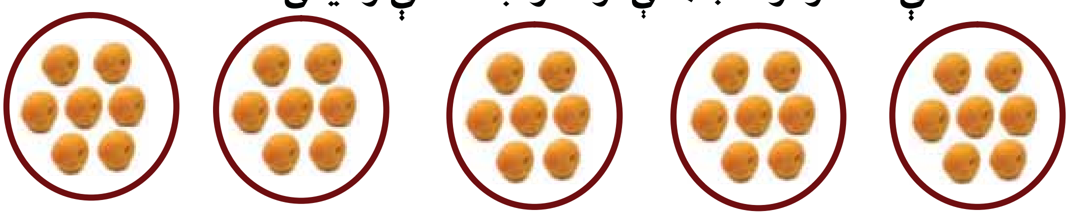

٢- د چاپيريال د موادو په واسطه د ٣×۴ افاده د جمعې په شکل وښياست!

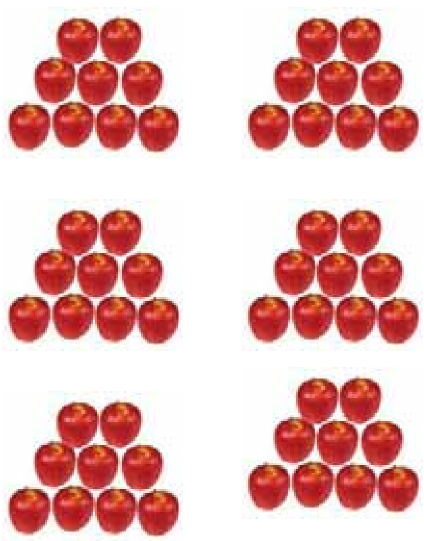

لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ د هغو د جمعې او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې وليکئ او حل يې کړئ!

___ + ___ + ___ + ___ + ___ + ___ = ___

___ × ___ = ___

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱-د لاندې عددونو مجموعه د ضرب په شکل سره وليکئ او حل يې کړئ.

۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵

___ = ___ × ___

۲- د لاندې عددونو د ضرب حاصل د حل شوي مثال په ډول کار وکړئ!

مثال : تاسو په دويم ټولګي کې د دوه رقمي او يو رقمي عددونو ضرب ولوستل اوس د لاندې پوهيدو د پاره د ٦٣× ۵ د ضرب حاصل له نظره تيره وو. په دې پوښتنه کې لومړی ۵ د يويزو له رقم يعنی ۳ سره ضرب کوو چې ۱۵ کيږي د ۵ رقم د ضرب حاصل د يويزو په مرتبه کې ليکو د لسيزو مرتبه يې چې له ۱ لس څخه عبارت دي د لسيزو په سر يې ياد داشت کوو. لکه:

$$\begin{array}{r} \overset{①}{۶۳} \\ \times\ ۵ \\ \hline ۵ \end{array}$$

اوس ۵ د لسيزو په مرتبه يعنی ۶ کې ضرب کوو چې د ضرب حاصل يې ۳۰ کيږي او د حاصل سره يې چې ياد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې يې ليکو.

$$\begin{array}{r} \overset{①}{۶۳} \\ \times\ ۵ \\ \hline ۳۱۵ \end{array}$$

لاندې عددونه يو له بل سره ضرب کړئ!

۱۵ × ۸ = ☐	۴۱ × ۸ = ☐	۲۵ × ۷ = ☐	۴۴ × ٦ = ☐
۲۵ × ۹ = ☐	۳۰ × ٦ = ☐	۵۳ × ۷ = ☐	۲۲ × ٦ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- تش ځایونه د ژبنی ضرب او د ضرب د معلوم جز څخه په کار اخستني سره په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

۱۸ = ۲ × [ ] ، ۲۷ = ۳ × [ ] ، ۱٦ = ۴ × [ ]

۲۴ = [ ] × ۳ ، ۲۴ = [ ] × ۴ ، ۳۵ = [ ] × ۵

۲- د کیڼ لوري د جدول له بشپړ کولو وروسته د لوبیا، وړو ډبرو، لرګوټو او یا د چاپیریال د نورو توکو څخه په کار اخستني سره د ښي لوري د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ!

۵	×	۵	=	۲۵	→	۵	×	۵	=	۲۵
٦	×	۵	=			۵	×	٦	=	
۷	×	۵	=			۵	×	۷	=	
۸	×	۵	=			۵	×	۸	=	
۹	×	۵	=			۵	×	۹	=	
۱۰	×	۵	=			۵	×	۱۰	=	

۳- د لوبیا، وړو ډبرو او یا د چاپیریال د نورو توکو څخه په کار اخیستني سره د لاندې جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ!

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۱										
۲										
۳										
۴										
۵										

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه لسم لوست: د ۶ او ۷ د ژبنی ضرب جدول پیژندنه

هدف: زده کوونکي د ۶ او ۷ ژبنی ضرب مشق او تمرین وکړي او کار ور شخه و اخیستلي شي.

پاملرنه وکړئ!

۱	×	۷	=	۷
۲	×	۷	=	۱۴
۳	×	۷	=	۲۱
۴	×	۷	=	۲۸
۵	×	۷	=	۳۵
۶	×	۷	=	۴۲
۷	×	۷	=	۴۹
۸	×	۷	=	۵۶
۹	×	۷	=	۶۳
۱۰	×	۷	=	۷۰

۱	×	۶	=	۶
۲	×	۶	=	۱۲
۳	×	۶	=	۱۸
۴	×	۶	=	۲۴
۵	×	۶	=	۳۰
۶	×	۶	=	۳۶
۷	×	۶	=	۴۲
۸	×	۶	=	۴۸
۹	×	۶	=	۵۴
۱۰	×	۶	=	۶۰

کورنی دنده

زده کوونکي دي د پورتني جدول سره سم یو جدول په خپلو کتابچوکې رسم کړي بیا دي د ۷ او ۸ ژبنی ضرب په کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. دژبنی ضرب ښخه په کار اخستني سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ!

□ = ۷ × ۴	۲۴ = □ × ۴
۴۹ = □ × ۷	۲۴ = ٦ × □
۳٦ = □ × ٦	۲۸ = ۷ × □
۴۹ = ۷ × □	۳۵ = □ × ۷
۵٦ = □ × ۷	□ = ۵ × ٦
۵۴ = ٦ × □	۴۲ = ٦ × □
□ = ۷ × ۹	۴۸ = □ × ٦
۵۴ = □ × ٦	۵٦ = ۷ × □
٦۳ = ۷ × □	□ = ٦ × ۷
۴۸ = ٦ × □	۳۵ = ۵ × □

کورنی دنده

لاندې عددونه ضرب کړئ!

۵ × ۸ = □	۴ × ۹ = □	۳ × ۷ =
۸ × ۵ = □	۹ × ۴ = □	۷ × ۳ =

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. لاندې پوښتنې حل کړئ!

□ = ۳ × ۸	□ = ۴ × ۷
□ = ۸ × ۳	□ = ۷ × ۴
□ = ۴ × ۸	□ = ۵ × ۷
□ = ۸ × ۴	□ = ۷ × ۵
□ = ۵ × ۸	□ = ٦ × ۷
□ = ۸ × ۵	□ = ۷ × ٦

۳. لاندې پوښتنې د مثال سره سمې حل کړئ!

مثال :

۲۴
۷ ×
۱٦۸

۳۲ × ۶ = □

۶۴ × ۷ = □

۴۶ × ۶ = □

۷۶ × ۷ = □

کورنی دنده

د ۶ او ۷ ژبني ضرب په یوه جدول کې په خپلو کتابچو کې ولیکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست: د ۸، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبنی ضرب جدول پیژندنه

هدف : زده کوونکی د ۸ ، ۹ او ۱۰ په ژبني ضرب باندې پوه شي او پـه ورځيـني ژونـد کې کار ورڅخه واخلي .

د ژبني ضرب لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ.

۱	×	۸	=	۸
۲	×	۸	=	۱۶
۳	×	۸	=	۲۴
۴	×	۸	=	۳۲
۵	×	۸	=	۴۰
۶	×	۸	=	۴۸
۷	×	۸	=	۵۶
۸	×	۸	=	۶۴
۹	×	۸	=	۷۲
۱۰	×	۸	=	۸۰

۱	×	۹	=	۹
۲	×	۹	=	۱۸
۳	×	۹	=	۲۷
۴	×	۹	=	۳۶
۵	×	۹	=	۴۵
۶	×	۹	=	۵۴
۷	×	۹	=	۶۳
۸	×	۹	=	۷۲
۹	×	۹	=	۸۱
۱۰	×	۹	=	۹۰

۱	×	۱۰	=	۱۰
۲	×	۱۰	=	۲۰
۳	×	۱۰	=	۳۰
۴	×	۱۰	=	۴۰
۵	×	۱۰	=	۵۰
۶	×	۱۰	=	۶۰
۷	×	۱۰	=	۷۰
۸	×	۱۰	=	۸۰
۹	×	۱۰	=	۹۰
۱۰	×	۱۰	=	۱۰۰

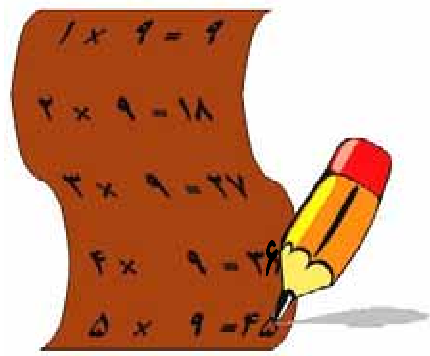

زده کوونکی دې د ۸ او ۹ ژبنی ضرب د کاغذ په توتو باندې ولیکـي او یـاد دې کړي.

مشق او تمرین

۱- د ۸ ژبني ضرب څخه په کار اخستنې سره لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

۸۰			۵۶				۲۴		۸

۲- د ۹ او ۷ د ژبني ضرب په نظر کې نیولو سره لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

۹	۱۸		۳۶					۸۱	
۷		۲۱			۴۲			۶۳	

۳- په یوه بن کې ۸ هلکان د منو په ټولولو بوخت دي که چیرې هر هلك ۷ داني مني ټولې کړې وي معلوم کړئ چې ټولې یې څو مني ټولې کړې دي.

۴- د لاندې مثال سره سم څو پوښتنې در کړل شوې دي د عددي خط په مخ باندې و ښیاست.

۲۴=۸×۳ یا ۸×۳=۲۴

الف: ۲×۹=۱۸ ۹×۲=۱۸

ب: ۶×۴=۲۴ ۴×۶=۲۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- لاندې پوښتنې د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱ مثال:

۴۷		۱۲۸
۸ ×		۹ ×
۳۷٦		۱۱۵۲

۱۱۴ × ۷ = ☐	۲۴ × ۹ = ☐	۳۸ × ۸ = ☐
۱۷۸ × ۹ = ☐	۹۸ × ۷ = ☐	۲۸۹ × ۸ = ☐

٦- د لاندې تساوي صحیح والی د حل شوي مثال په ډول معلوم کړئ!

مثال:

(۸×۷)×۱ = (۸×۱)×۷

۱ × ۵٦ = ۸ × ۷

(٦×۸) × ۱ = (٦×۱) × ۸

(۹×۷) × ۰ = (۹×۰) × ۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست: د (۱ - ۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طريقه

هدف: زده کوونکي د ژبني ضرب جدول وپيژني او له هغه څخه کار واخستلای شي.

د لاندې ژبني ضرب جدول ته پاملرنه وکړئ:

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د کار اخيستنې طريقه:

د ۵ × ۴د ضرب د پيدا کولو له پاره د ښي لاس يوې ګوتې ته د لومړۍ ليک د ۴ له عدد څخه کښته خواته حرکت ورکړئ او د کيڼ لاس يوې ګوتې د لومړي ستني (ستون) د ۵ له عدد څخه ښئ خواته حرکت ورکړئ په نتيجه کې دواړه ګوتې په يوه عدد باندې سره يو ځای کيږي کله چې عدد ولولئ ليدل کيږي چې د ۲۰ عدد دی چې د ۵× ۴ د افادې د ضرب حاصل دی يعني: ۲۰ = ۵ × ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

۱- ځوابونه په خپلو کتابچو کې په تش ځايونو کې وليکئ.

۱۰×۱ = □	۵×٦ = □
٦×۸ = □	۷×۸ = □
۴×۸ = □	۹×٦ = □

۲- لاندې عددونه يو له بله سره ضرب کړئ او ځوابونه يې دڅېړنې ضرب په جدول کې پيدا کړئ.

۷	۸	۹	۵	٦	۴
٦ ×	۸ ×	٦ ×	۷ ×	۸ ×	۵ ×
□	□	□	□	□	□

۳- په متناوب ډول ، اته ، اته وشميرئ او تش ځايونه ډک کړئ.

۸			۳۲			۵٦		۷۲	

۴- د ژبني ضرب څخه په کار اخستني سره لاندې تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

□	۹	۹	□	□
٦ ×	□ ×	٦ ×	۹ ×	۰ ×
۰	۴۵		۷۲	۰

۷	٦	۸	۸
□ ×	□ ×	□ ×	□ ×
۰	۵۴	۸	۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په ۸، ٦ او ۴ عددونو کې ډير لوی عدد له ډير کوچني عدد سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل يې پيدا کړئ.

٦- لطيفې ۹ قطی تباشير راونيول که چيرې په هرې قطی کې ۸ قلمه تباشير وي معلوم يې کړئ چې لطيفې څو قلمونه تباشير رانيولي دي؟

۷- د ژبنی ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډک کړئ.

×	۸	۷	۹	۵	٦
۸					
۷					
۹					

کورنی دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۲۴ × ۴	۱۴ × ۷	۱۵ × ۸	۱٦ × ۵	۲۲ × ۹

شلم لوست: د ضرب په عملیه کې د بدلون (تبدیلی) خاصیت

هدف: زده کوونکي پوه شي که چېرې د ضرب په عملیه کې د ضرب د اجزاو ځایونه سره بدل شي دضرب حاصل بدلون نه مومي.

لومړی مثال: تاسو پوهېږئ چې: ٣٠=٦+٦+٦+٦+٦

یا:

د ضرب حاصل		د ضرب دویم جز		د ضرب لومړی جز
٣٠	=	۵	×	۶

اوس غواړو چې د ۵ عدد ٦ واري جمع کړو.

٣٠=۵+۵+۵+۵+۵+۵

یا:

د ضرب حاصل		د ضرب دویم جز		د ضرب لومړی جز
٣٠	=	٦	×	۵

د دوو پورتنیو افادو له پرتله کولو څخه نتیجه اخستل کیږي چې د ضرب د اجزاو د ځایونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. یعني:

$$۶\times۵=۵\times۶=٣٠$$

پوښتنې:

١- د ٥٦= ☐ ×٧ افاده په نظر کې ونیسئ.

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟ ــــــــ

ب: د ٧ عدد د ضرب کوم جز دی؟ ــــــــ

ج: د ٥٦ عدد په څه نامه یادیږي؟ ــــــــ

د: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

٢- د ٥٦ = ٧× ☐ په افاده کې.

الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟ ــــــــ

ب: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

ج: د (١) او (٢) پوښتنو افادي یو له بله سره پرتله کړئ ووایاست چې څه توپیر لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: کوم مفهوم چې د (۱) او (۲) پوښتنو له پرتله کولو څخه لاس ته راغلی په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳- د حل شوي مثال په ډول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

مثال:

۴۲ = ۷ × ۶ = ۶ × ۷

۵۴ = ۶ × □ = □ × ۶

□ = ۷ × □ = ۸ × ۷

د کیڼ لوري له ضرب څخه په کار اخستنې سره د ښي لوري ضرب بشپړ کړئ.

۴۲ = □ × ۷	□ = ۷ × ۶
۶۳ = ۹ × □	□ = ۷ × ۹
□ = □ × ۸	□ = ۸ × ۳
۲۴ = ۶ × □	□ = ۴ × ۶
□ = □ × ۳	۲۱ = ۳ × ۷

۴- په لاندې پوښتنو کې تش ځایونه ډک کړئ.

الف: □ × ۴ = ۴

ب: ۶ × □ = ۰

ت: ۷ × □ = ۷

۵- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱۰			۳۰			۶۰			۹۰	

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۷	۷			۲۸			۴۹			

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۸		۱۶			۴۰		۵۶		۷۲	

کورنی دنده

په لاندې تشو ځایونو کې داسې عددونه ولیکئ چې د ضرب حاصل بدلون ونکړي.

□ = ۷ × ۴ = ۴ × □

□ = ۸ × □ = ۴ × ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ويشتم لوست: د يوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې

هدف: ۱- زده کوونکي د يوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د يوي آساني طريقې په توګه وپيژني.
۲- زده کوونکي پوه شي ګه چيرې د (۱) عدد په هر عدد کې يا هر عدد د يوه په عدد کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دی.

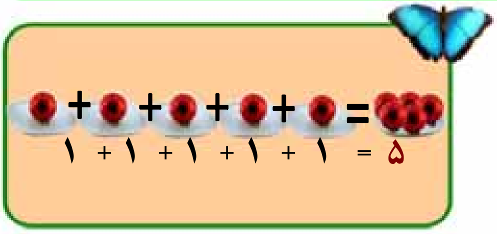

په لنډ ډول داسې ليکل کيږي.

۱ × ۵ = ۵

کولای شو چې د ضرب عمليه په لاندې ډول هم وښيو.

په پورته شکل کې ۵ دانې مڼې يو واري وينو نو د ضرب عمليه يې داسې ليکو.

۵ × ۱ = ۵

له پورته دوو عمليو څخه دا نتيجه لاس ته راځي که چيرې (۱) په هر عدد کې او يا هر عدد په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دی ، نو ليکلی شو چې:

۱ × ۸ = ۸

۸ × ۱ = ۸

۴ × ۱ = ۴

۱ × ۴ = ۴

۶۴ × ۱ = ۶۴

۱ × ۱۶۴ = ۱۶۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

په تشو ځایونوکې د مثال په ډول مناسب عدد ولیکئ!

مثال : ١×٥=٥

□ = ١ × ١	□ = ١ × ٧١	□ = ١ × ١٨٢
١٢٧٨ = ١ × □	٢٥۴ = ٢٥۴ × □	۴٢٠ = ۴٢٠ × □
□ = ١ × ٢٧٨١	□ = ١ × ١٩۴	٣٠٧ = □ × ٣٠٧
٢٧۶۴ = □ × ١	□ = ١ × ٧٠٠٢	۴٠٠٥ = □ × ۴٠٠٥
□ = ١ × ۶٠١	٧۶۴٠ = □ × ٧۶۴٠	٢۶٥ = ٢۶٥ × □

کورنی دنده

زده کوونکي د لاندي عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ!

١×٧۴٠ =?	١٨۴× ١=?	٦١× ١=?

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۰ ضربول په يوه عدد کې:

۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰=۵۰

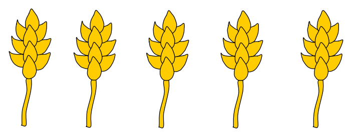

تاسو پوهيږئ چې:

۱۰ پنځه واري جمع شوی دئ.

۱۰×۵ =۵۰

مثال : ۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰=۷۰

۱۰ اووه واري جمع شوی دئ.

۱۰×۷=۷۰

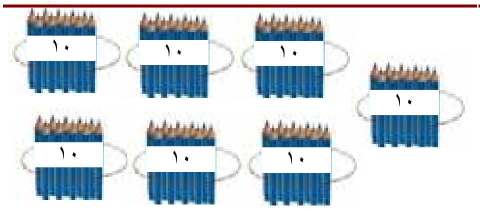

له پورته شکلونو او عمليو څخه معلوميږي که چيرې ۱۰ په هر عـدد کـې ضرب شي او يا هر عدد په ۱۰ کې ضرب شي، لومړی يو په هم هغه عـدد کې ضربوو بيا د ضرب د حاصل ښي خواته يو صفر ليکو يا په لنډه توگـه د هم هغه عدد ښي خواته يو صفر ږدو او د ضرب د حاصل په ځـای کـې يې ليکو.

لکه:

۱۰×۷۶۸=	۱۰×۱۳۴=	۱۰×۹=
۲۳۵۶×۱۰=	۷۲۱×۱۰=	۸×۱۰=

کورنی دنده

د (۱) د عدد ضربول په يوه رقمي عددونو کې او د (۱۰) ضـربول پـه يـوه رقمي عـددونو کې په نظر کې ونيسئ! د لانـدې جـدول تـش ځايونـه ډك کړئ! نتيجه يې وليکئ! چې يو د بله سره څه توپير لري.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تشو ځايونوکې مناسب عدد وليکئ!

	+		=	
	+		=	
	+		=	
	+		=	

	+		=	
	+		=	
	+		=	
	+		=	

د ۱۰۰ ضربول په يوه عدد کې:

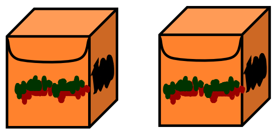

۱۰۰ + ۱۰۰ = ۲۰۰

دوه ځلي ۱۰۰ ليدل کيږي.

۱۰۰ ×۲ =۲۰۰

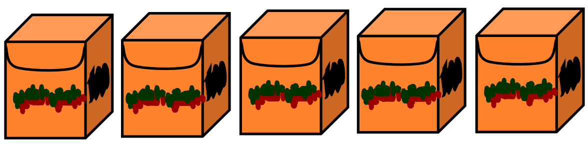

۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰=۵۰۰

۱۰۰×۵=۵۰۰

د پورتنيو عمليو او شکلونو څخه نتيجه لاس ته را ځي که چېري ۱۰۰ په يوه عدد کې يا يو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي کولی شو عدد د ضرب په حاصل کې وليکو او ښي خواته يې دوه صفرونه کښيږدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

لاندي پوښتني په خپلو کتابچو کې وليکئ! د حل شوي مثال په ډول يې حل او تش ځايونه يې ډک کړئ!

۱۰۰×۱۰=۱۰۰۰

۱۱۰۰	=	۱۱	×	
۲۵۰۰	=		×	۱۰۰
۲۰۰۰	=	۲۰	×	
۲۰۰۰	=	۱۰۰	×	

۱۰۰×۲=۲۰۰

۴۰۰	=		×	۱۰۰
۶۰۰	=	۶	×	
۹۰۰	=		×	۱۰۰
۹۰۰	=		×	۹

کورنی دنده

که چېرې په يوه کارتن کې ۱۰۰ پاکته چاکلېټ وي معلوم يې کړئ چې په ۷ کارتنوکې څو پاکته چاکلېټونه دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

١ – لاندې عددونه يو له بله سره ضرب کړئ!

١٠٠ × ٨۴	١٠ × ٨٢	١٠٠ × ٨٦
١٠٠ × ٧٦٠	١٠٠ × ٨٩٠	١٠٠ × ٢۴٠
٧۴٠ × ١٠٠	١٠ × ٦٠۴	٦٠۴ × ١٠

٢ – يوه هټۍ وال ١٠٠ متره ټوکر وپلورل که چيرې د هغه د يوه متر ټوکر بيه ١٨ افغانۍ وي، معلوم کړئ چې څو افغانۍ يې په لاس راوړې دي.

٣ – که چيرې يوې کورنۍ په يوه مياشت کې د ١٠٠ افغانيو بوره رانيولې وي معلوم کړئ چې نوموړې کورنۍ به، په ١٢ مياشتو کې د څو افغانيو بوره را ونيسي؟

کورنۍ دنده

د ٧٠، ٨۴، ٩٣، ٩٠ او ٣٥ عددونه د (١٠) او (١٠٠) په عدد ونو کې ضرب کړئ او د ضرب حاصل يې يو له بله سره پر تله او نتيجې يې وليکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم فصل
داندازه کولو واحدات

دوه ویشتم لوست: د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کوونکي متر داوږدوالي د واحد په توګه وپېژني او له هغه څخه په ورځني ژوند کې کار واخستلی شي.

فهېمې خپلې خورته ولیکل چې زه د کړکۍ یوې پردې ته اړتیا لرم مهرباني وکړه داسي یوه پرده راولیږه چې اوږدوالي یې ۱۰ لوېشتې او سور یې ۱۲ لوېشتې وي. د فهېمې خور بنارته ولاړه د خپلې خور له هدایت سره سم یې توکر راونیول پرده یې ور څخه و ګنډله او ور ویې لیږله. کله چې فهېمې پرده په کړکۍ باندې را وځړوله ډېره خواشينې شوه. د هغې د خواشینې توب په علت پوهیږئ څه دی؟

څرنګه چې لوېشتې یوله بله سره توپیر لري او پردې یې د اړتیا سره سمې نه وې، لنډې شوې نو تاسو وواياست څه باید وکړو.

څرنګه چې د نړۍ ټول خلک د دغه ډول ستونزو سره مخامخ اولاس په ګرېوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علماؤ د اوږدوالي واحد چې متر بلل کیږي ومنل چې نن د اوږدوالي له همدې واحدڅخه کار اخستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- خپل د ټولګي اوږدوالی او سور د هغه متر په واسطه اندازه کړئ چې تا سو په خپله جوړ کړئ دی؟

۲- ستاسو په ګروپ کې د کوم یوه غړي د تنې اوږدوالي له یوه متر څخه زیات دی؟

۳- ستاسو په ګروپ کې د کوم یوه غړي د تنې اوږدوالی له یوه متر څخه لږ دی؟

۴- ستاسو د ټولګي اوږدوالی د هغه له سور څخه څومره زیات دی؟

۵- ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات دی او که لږ؟

۶- ستاسو د میز سور له یوه متر څخه څولوېشتې لږ دی؟

۷- په پخوا وختونو کې چې خلکو متر نه پېژندل دڅه ډول ستونزو سره مخامخ وو؟

کورنی دنده

هر یو زده کوونکی دې د خپلې حویلی د اوږده دیوال، وره، او د حویلی د سور د دیوال، اوږدوالي د هغه متر په واسطه اندازه کړي چې دوی په خپله جوړ کړی دی او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درویشتم لوست: د سانتي متر پېژندنه

هدف: زده‌کوونکی سانتي متر د متر د جزء (د یوه متر دسلمې برخې) په توګه وپېژني او په ورځني ژوند کې له هغه څخه کار واخلي.

تاسو به لیدلي وي چې توکر پلورونکي د توکر د رانیولو او پلورلو له پاره دیوي فلزي توتې څخه کار اخلي تر کاڼان، معماران او مهندسان د شیانو د اوږد والي د اندازه کولو له پاره د متر له فیتو څخه کار اخلي ښاغلی ښوونکی دې د ټولګي د لیك درې په مخ باندې دیوه متر په اندازه یو خط رسم کړي او د زده‌کوونکو پام دې ورته را وګرځوي. بیادې زده‌کوونکو ته دنده ورکړي هغه متر چې له لرګي، لښتې یا تار څخه یې جوړکړی دی.

څرنګه ورڅخه کار اخلي؟ تر څو د ټولګي او میز اوږدوالی او سور اندازه کړي په ځینو حالاتو کې به ووینئ چې د میز اوږدوالی او سور له متر څخه زیات یا لږ دی. په دې صورت کې اړتیا پیداکیږي چې د اوږدوالي کوچنی واحد هم وپېژنو نو که چېرې یو متر په سلو مساوي برخو جلا کړو هري برخې ته یې یو سانتي متر وایي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په لیدو سره وپېژنئ. د لښتې، کاغذ او د لرګوتو څخه دیوه سانتي متر په اندازه جلاء کړئ، د کاغذ د پاڼې په مخ باندې د یوه سانتي متر په اندازه یې رسم کړی.

۱ متر = ۱۰۰ سانتي متره

(c) ketabton.com: The Digital Library

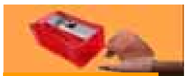

پوښتنې:

۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟

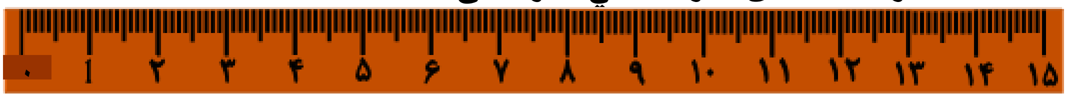

۲- ۱۰۰ سانتي متره څو متره کیږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالی او سور اندازه کړئ؟

۴- که چېري ستاسو د مېز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات او له دو و مترو څخه لږ وي د اندازه کولو د کوم واحد څخه کار اخلئ؟

۵- د ا ب ، ب ج ، او ا ج د توټه خطونو اوږدوالی اندازه کړئ و لیکئ چې هر یو څو سانتي متره دی؟

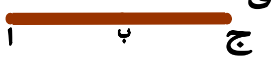

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ۵ سانتیمترو، ۱۰ سانتیمترو او ۲۰ سانتیمترو په اندازه توټه خطونه رسم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور و یشتم لوست: د دیسي متر پېژندنه

هدف: زده کوونکي وکولی شي د یسي متر د متر د جزء په توګه وپېژني او د اړتیا په وخت کې کار ور څخه واخلي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

هغه خط کش چې تاسو یې له خپل ځان سره لرئ کار ور څخه واخلئ او لاندې فعالیتونه سرته ورسوئ.

١- ستاسو خط کش څو سانتیمتره دی؟
٢- د ١٠ سانتیمترو په اندازه یو توټه خط رسم کړئ.
٣- د یوې لښتې یاد کاغذ له ترېشې څخه د ١٠ سانتیمترو په اندازه جلاء کړئ.
٤- د جلاء شوې لښتې یا د کاغذ د ترېشې په واسطه یو متر واټن اندازه کړئ.
٥- و وایاست ستاسو د جلاء شوې برخې څو لښتې یو متر کیږي؟

هغو زده‌کوونکو چې په دقیقه توګه یې کار سرته رسولی دی ښایې ووایي چې ١٠ لښتې یا ١٠ ترېشې یو متر کیږي هغه دې تشویق شي او پوښتنې دې ور څخه وشي.

په تاسوکې څوك ویلی شي چې دغه د ١٠ سانتیمتر ولښته په بل څه نامه یادیږي؟

باید وپوهیږئ چې دا د ١٠ سانتیمتر و واټن یو دیسي متر بلل کیږي.

نو ویلی شو:

١٠ دیسي متره = یو متر   ١٠ سانتي متره = ١ دیسي متر

پوښتنې:

١- ۴ متره څو دیسي متره کیږي؟
٢- د کریم د تنې اوږدوالی ١٣٠ سانتي متره دی د کریم دتنې اوږدوالی په دیسي متر سره معلوم کړئ؟
٣- و وایاست چې ١٢٥ سانتي متره څو دیسي متره او څوسانتي متره کیږي؟

کورنی دنده

د یوه دیسي متر جلا شوې لښتې څخه کار واخلئ د خپل کـور د یـوه وره سور اندازه کړئ و یې لیکئ چې څو دیسي متره او څو سانتي متره کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه و یشتم لوست: د ملی متر پیژندنه

هدف: زده کوونکي کولی شي ملی متر و پيژني او د اوږدوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توګه ور څخه کار واخلي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ.

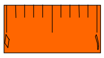

دا شکل د یوه سانتیمتر واټن (فاصله) راښیي چې په لسو مساوي برخو ویشل شوئ دی.

هري برخې ته یې یو ملي متر وايي په دې صورت کې.

۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر کیږي

۱- مثال: ۲ سانتي متره څو ملي متره کیږي ؟

حل: پوهیږو چې یو سانتي متر مساوي له لسو ملي مترو سره دئ نو ۲ سانتي متره مساوي کیږي له.

۲۰ ملي متره = ۱۰ ملي متره + ۱۰ ملي متره

یا ۲۰ ملي متره = ۲×۱۰ ملي متره

۲- مثال: غواړو چې د لاندې توته خط اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړو.

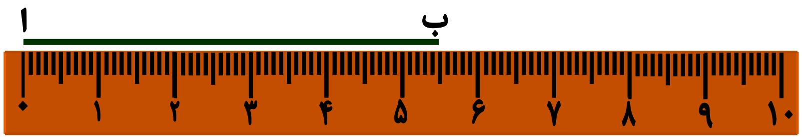

د خط کش صفر د (۱) له ټکي سره سم ږدو لیدل کیږی چې د هغه د (ب) ټکی د ۵ سانتیمترو څخه ۵ ملي متره زیات دی نو وایو چې ددې توته خط اوږدوالی ۵ سانتیمتره او ۵ ملي متره دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

د حل شوي مثال څخه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱. ۴ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۲. ٦ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۳. د خپل خط کش څخه په کار اخستنې سره لاندې توټه خطونه اندازه کړئ وواياست چې هر يو د هغو څو سانتي متره او څو ملي متره کيږي؟

۴. د ۵ سانتي متر او ۵ ملي متر په اندازه يو توټه خط رسم کړئ؟

۵. يو توټه خط رسم کړئ چې له ۵ سانتي مترو څخه ۲ ملي متره لږوي.

په عمومي توګه ليکلی شو چې:

۱۰۰ سانتي متره = ۱ متر

۱۰ ديسي متره = ۱ متر

۱۰۰۰ ملي متره = ۱ متر

۱۰ سانتي متره = ۱ ديسي متر

۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر

کورنی دنده

۳ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۵ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ و یشتم لوست: د کیلو متر پیژندنه

هدف: زده کوونکي وکولی شي د متر څخه لوی واحد، کیلو متر وپیژني.

حامد له خپل پلار څخه پوښتنه وکړه. پلار جانه کوچني واټنونه مو د سانتي متر او متر په واسطه اندازه کړل، د دوو ښارونو تر منځ واټن په څه شي سره اندازه کوي؟ پلار یې ځواب ورکړ زویه، لوی واټنونه لکه د ښارونو او هیوادونو تر منځ د کیلو متر په واسطه اندازه کوي.

حامد پوښتنه وکړه کیلو متر څه شی دی؟ پلار یې ځواب ورکړ یوزر (۱۰۰۰) متر واټن ته یو کیلو متر وایي یعني.

۱۰۰۰ متره = ۱کیلومتر

مثال: که چیري د دوو ښارونو ترمنځ واټن ٦ کیلو متره وي نوموړی واټن په متر سره حساب کړئ.

٦۰۰۰ متره = ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر+ ۱۰۰۰ متر+۱۰۰۰متر

له پورتني مثال څخه سربېره پردې چې د متر او کیلو متر ترمنځ په اړیکو باندې پوه شو، په دې هم پوه شو که چیري یو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي نو د هم هغه عدد ښي خواته درې صفرونه ږدو او په حاصل ضرب کې لیکو.

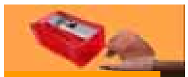

پوښتنې:

۱. ۴ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۲. ۷ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۳. ۲۴ کیلو متره څو متره کیږي؟
۴. د کابل او هرات ترمنځ واټن ۱۰۹۳ کیلومتره دی، که چیري د کابل او قندهار ترمنځ واټن ۵۰۵ کیلومتره وي، د قندهار او هرات ترمنځ واټن معلوم کړئ.

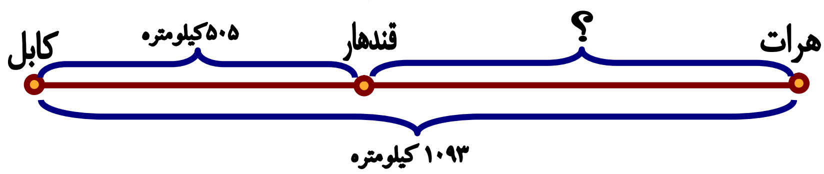

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم فصل
هندسه

اوه و يشتم لوست: په شکلونو کې د ټکی (نقطې) ټوټه خط، نيمايي خط او خط پيژندنه

هدف: زده کوونکی ټکی (نقط) توټه خط، نيمايي خط (شعاع) او خط و پيژني او يو له بله سره توپير وکړای شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

تا سو لاندې هندسي شکلونو او نومونو ته پاملرنه وکړئ. او له هر يوه سره چې بلدتيا لرئ نوم يې واخلئ او رسم يې کړئ.

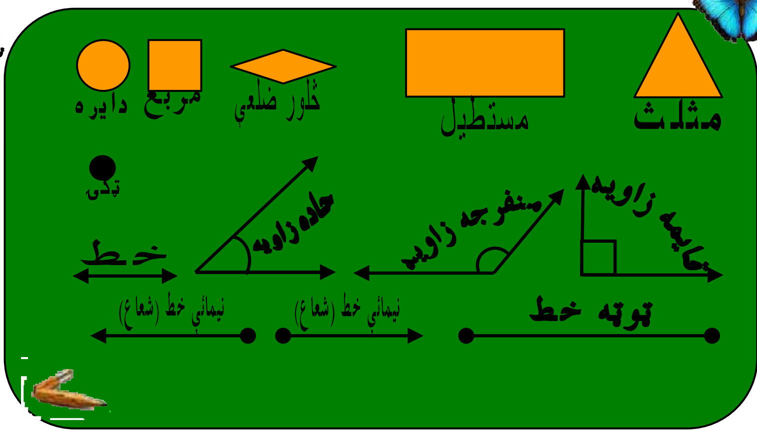

پورتني شکلونه په نظر کې ونيسئ او لاندې پوښتنو ته ځواب وواياست:

۱- دا (.) نښه چې د پنسل د څوکې په واسطه د کاغذ د پاڼې په مخ اينبودل شوې ده څه نوميږي؟

۲- دا (ب●———●ا) شکل د څه په نامه يادېږي؟

۳- که چيرې د خپل پنسل څوکه په کاغذ باندې کښېږدو او په مستقيم ډول حرکت ورکړو څه شی لاس ته راځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په لاندې هر یو شکل کې څو ټوټې خطونه شتوالی لري؟

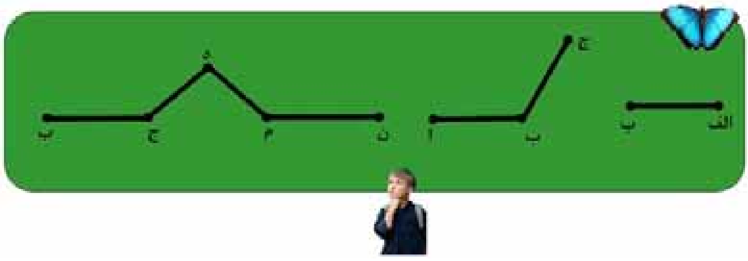

۵- که چیرې د (ا ب) ټوټه خط ته د ښي او کیڼې خواته امتداد ورکړو کوم هندسي شکل لاس ته راځي.

۶- که چیرې د (ا ب) له ټکي څخه یو مستقیم خط ښۍ خواته و کښل شي ادامه ورکړل شي کوم شکل حاصلیږي هغه رسم کړئ.

۷- د کاغذ په مخ باندې له یوه ټکي څخه یو خط رسم کړئ. او دکاغذ په یوه بله برخه کې پای ته ورسوئ. د پیل او پای ټکو باندې نو مونه کښیږدئ وواياست چې دا خط د څه په نامه یادیږي.

زده کوونکي دې لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي او دهغو نو مونه دې ولیکي.

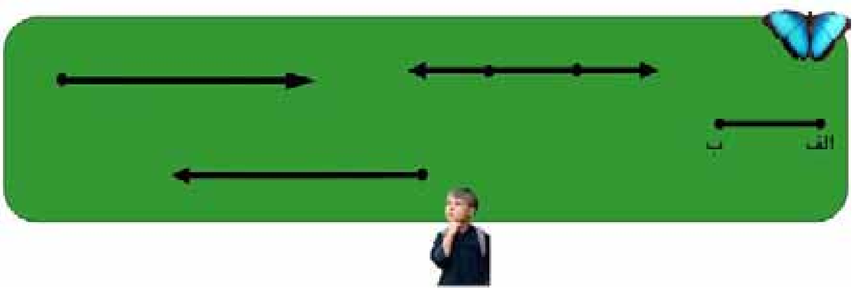

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- له دې شکلونو څخه کوم یو یې مستقیم خط، کوم یو یې نیمایي خط(شعاع) او کوم یو یې توته خط دی؟

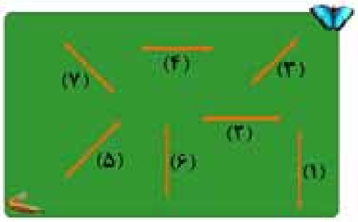

د (۱) ګڼې پوښتنې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د شکلونو له مخې لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

الف: یو مستقیم خط او یوه شعاع یو له بله څخه توپیر لري؟

ب: یوه شعاع او یو توته خط یو له بله څه توپیر لري؟

ج: یو توته خط او یو مستقیم خط یو له بله څه توپیر لري؟

۲- په لاندې شکل کې څو مستقیم خطونه، څو شعاع ګانې او څو توته خطونه دي.

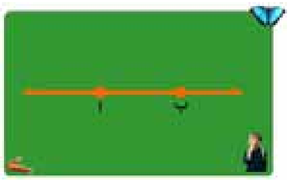

کورنی دنده

په لاندې شکل کې څو توتې خطونه لیدلی شئ؟ د دوو ټکو په واسطه یې ولیکئ.

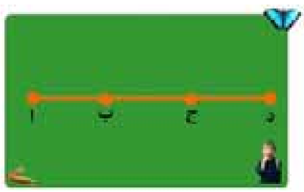

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته ویشتم لوست: د خط د ډولو نو پېژند نه

هدف: زده کوونکي مستقیم خط، منکسر خط، او منحني خط وپېژني او هم یو له بله توپیر وکړی شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

د چو کاټ د ننه شکلونو او نومونو ته نظر وکړئ.

پورتني شکلونه په نظر کې و نیسئ:

الف: له لاندې شکلونو څخه کوم یو یې منکسر خط دی او کوم یې منکسر خط نه دی؟

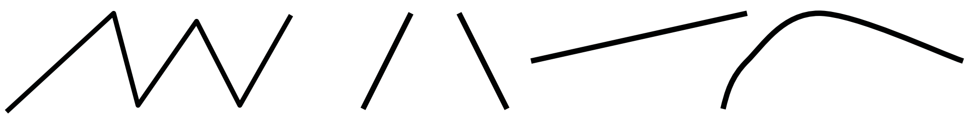

ب: ستاسو د میز یوه څنډه یا د کتاب یوه څنډه مستقیم توته خط دی او که مستقیم خط؟

ج: دا دوه شکلونه د ا ●——● ب او ⟵——⟶ یو له بله څه توپیر لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: که چیرې یو تار د خپل دواړو لاسونو په واسطه ښه کش کړئ کوم خط ښيي؟ که چیرې کش یې نکړئ او خپل لاسونه سره نږدې کړئ کوم خط ښيي؟

هـ: په خپل ځان کې او یا په خپل ټولګي کې د شوشیانو نومونه واخلئ چې د منکسر خط او منحني خط شکلونه ولري.

و: لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ د هر یو شکل د خط نوم په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

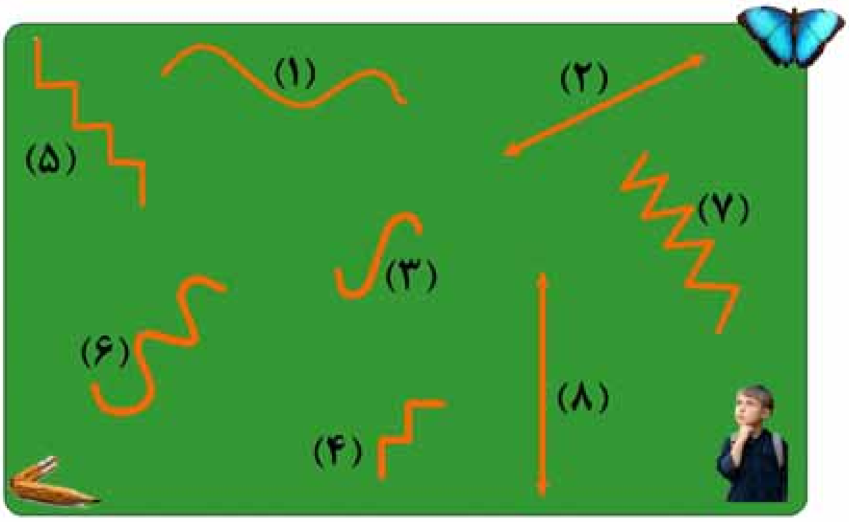

د خپل ژوند په چاپیریال کې د هغو شیانو او شکلونو نومونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ چې د منکسر، منحني او مستقیم خطو نو شکل ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه ویشتم لوست: د زاویو د ډولونو پیژندنه

هدف: زده کوونکي و کړای شي قایمه زاویه له کاغذ څخه جوړه کړي، زده کوونکي د خپلې جوړې کړې قایمې زاویې په کارولو سره حاده زاویه او منفرجه زاویه و پیژني.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

ګرانو زده‌کوونکو تاسو له پخوا د لاندې شکلونو سره پېژند ګلوي لرئ.

اوس غواړو چې قایمه زاویه په عملي توګه له کاغذ څخه جوړه کړو او له هغې څخه په کار اخیستنې سره نورې زاویې یې وپیژنو.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو هر یو یوه ټوټه کاغذ په لاس کې ونیسئ.

الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوی کاغذ بیا یو په بل باندې داسې قات کړئ چې د قات شوي کاغذ څنډې یو په بل باندې منطبق راشي.

ج: قات شوی کاغذ ګوټ (کنج) یوه قایمه زاویه جوړوي.

د: قات شوی ګوټ (کنج) د کاغذ په مخ باندې کښېږدئ او زاویه رسم کړئ.

هـ: خپله رسم کړې زاویې ته پام‌لرنه وکړئ وواياست چې د لاندې کومې یوې زاویې سره برابره ده؟ او وواياست له کومې یوې زاویې څخه لویه او له کومې یوې زاویې څخه کوچنۍ ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

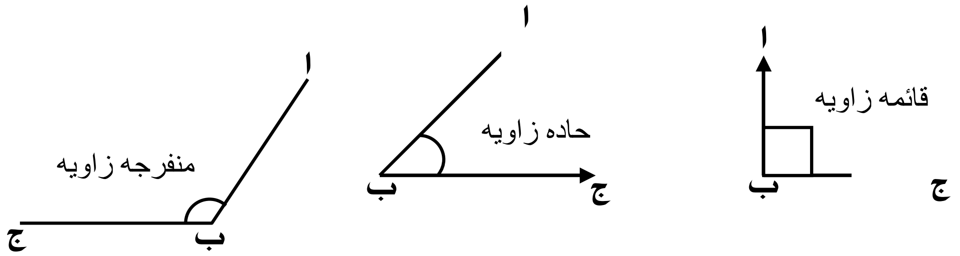

په لاندې شکلونو کې به ووینئ چې ستاسو جوړه کړې زاویه د قایمې زاویې سره برابره ده. او حاده زاویه له هغې څخه کوچنۍ او منفرجه زاویه له هغې څخه لویه ده.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د کاغذ له یوې ټوټې څخه قایمه زاویه جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د خپلې جوړې کړې زاويې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم او هغه زاويې پر تله کړئ وواياست. هر يو شکل څو زاويې لري او هم د هر شکل نوم وليکئ.

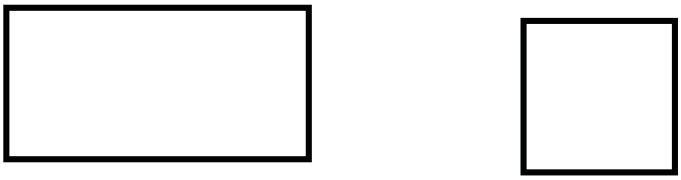

د پرتله کولو وروسته به تاسو ووينئ چې مربع د څلورو قايمو زاويو لرونکې او مستطيل هم څلور قايمې زاويې لري او هم وواياست چې د هغو تر منځ توپير څه شی دی؟

۲- د خپلې جوړې کړې زاويې څخه کار واخلئ، د حاده، قايمه او منفرجه زاويې په لاندې شکلونو کې وښياست.

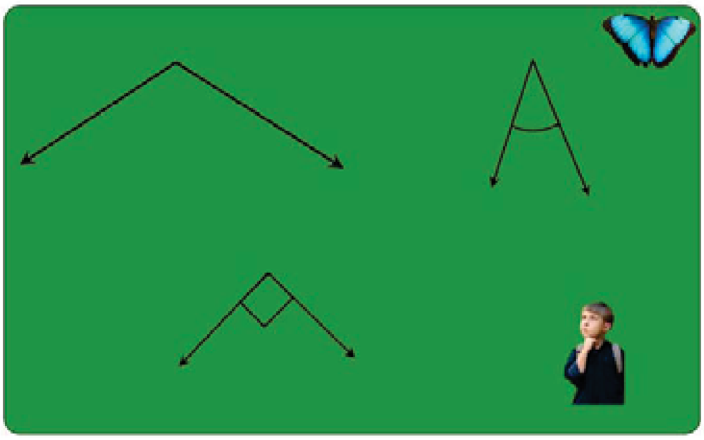

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د خپلې قايمې جوړې کړې زاويې څخه په کار اخستنې سره دلاندې شکلونو زاويې اندازه کړئ او وواياست چې په هر شکل کې څو قايمې زاويې ليدل کيږي او هم دهغو حاده او منفرجه زاويې وښياست.

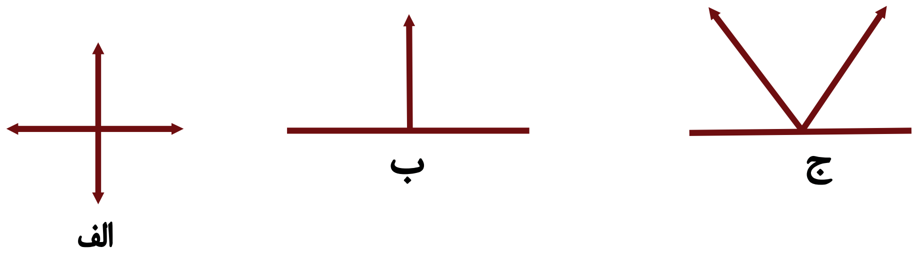

۴- په لاندې شکلونو کې څو حاده زاويې څو منفرجه زاويې او څو قايمه زاويې ليدل کيږي.

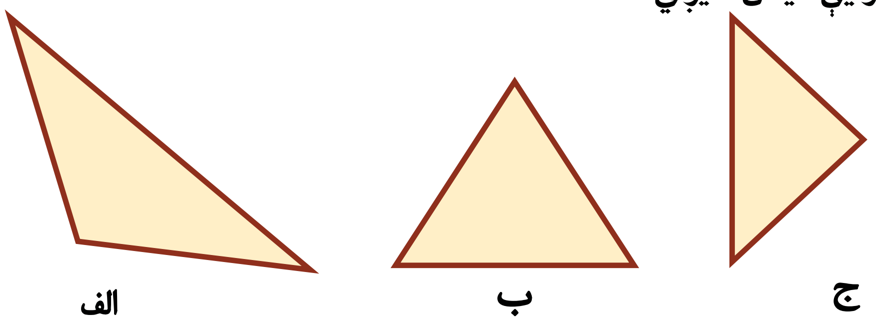

۵- وواياست ګنډونکي، معماران، ترکاڼان، فلزکاران، د کاليو پريکولو کور جوړولو، د ورونو چوکاټونو، ميز او نور د اړتياو سامان له پاره د يوې آلې څخه چې د (کج) په نامه ياديږي کار اخلي؟ د هغې ګوټ (کنج) د کومې زاويې سره برابره ده؟

د خپل ټولګي او کور اسبابونو ته ښه ځير شئ، د حاده، قايمه او منفرجه زاويې چې په نظر مو راځي وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم فصل

خلاص او تړلي شکلونه

دېرشم لوست: د خلاص او تړلو شکلونو پېژندنه

هدف: زده کوونکي وکړای شي خلاص او تړلي شکلونه یو له بله سره توپیر او تشخیص کړي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

پاملرنه وکړئ:

دا یو خلاص شکل دی او دا یو تړلی شکل دی. دا یوه خلاصه منحني او دا یوه تړلې منحني ده.

۱- په لاندې شکلونو کې د هغو کوم یو شکل خلاص او کوم یو یې تړلی دی؟

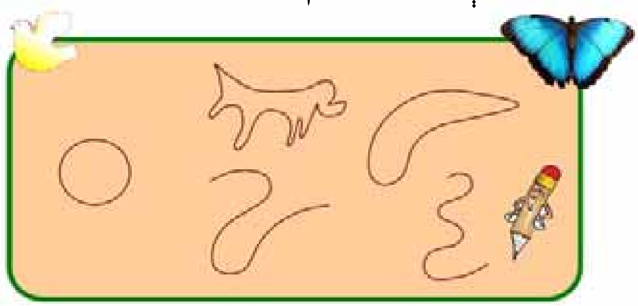

۲- په لاندې منحني ګانو کې کوم یوه یې خلاصه او کوم یوه یې تړلې ده؟

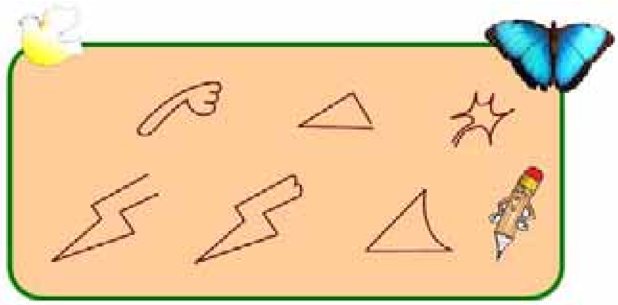

کورنۍ دنده

په خپله خوښه یو خلاص شکل او یو تړلی شکل رسم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- الف: آیا مثلث یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

ب: آیا مربع یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

ج: آیا مستطیل یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

هـ : آیا دایره یوه خلاصه منحني ده او که تړلې؟

۴- د لاندې شکلونو څخه کوم یو یې تړلي او کوم یو یې خلاص دي؟

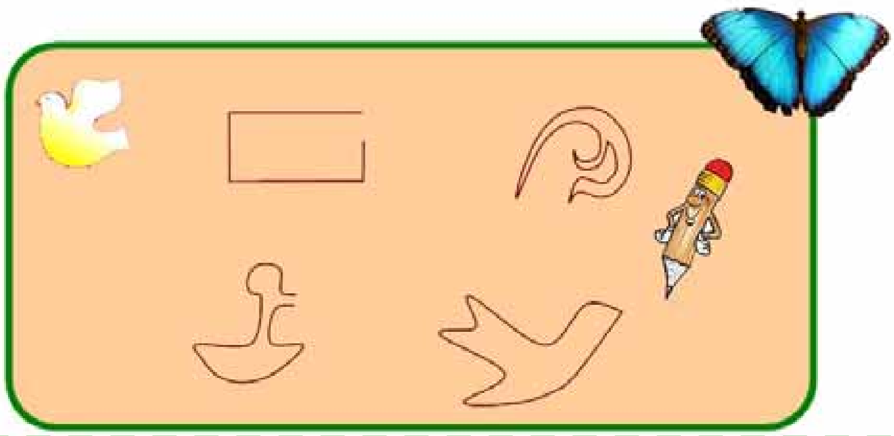

۵- کوم خلاص او تړلي شکلونه چې په خپل ټولګي کې وینئ وښیاست.

۶- د دریو ټوټه خطونو، څلورو ټوټه خطونو، په واسطه خلاص او تړلي شکلونه رسم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ديرشم لوست: تخميني او دقيق اندازه کول

هدف: د زده کوونکو حدس په اندازه کولو کې وده کوي او حقیقت ته نژدې کېږي.

لومړی د لاندې هر يوه توته خط اندازه تخمين کړئ او بيا د هر يوه اوږدوالی دخط کش په واسطه اندازه کړئ او په غور سره وګورئ چې ستاسو تخمين واقعيت ته تر کومه حده نږدې دی.

د درکړل شوو توته خطونو د تخمين او دقيق اندازه کولو وروسته مخامخ جدول بشپړ کړئ.

الف ـــــــ ب

ج ـــــــ د

م ـــــــ ن

و ـــــــ هـ

ل ـــــــ ک

ر ـــــــ ز

توته خطونه	تخميني اندازه	دقيق اندازه
ب الف		
د ج		
ن م		
هـ و		
ك ل		
ز ر		

کورنی دنده

زده کوونکي دې د پورتنيو توته خطونو اوږدوالی په نظر کې ونيسي. له اوږده توته خط څخه دې د لنډ توته خط خواته ترتيب او وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هر ګروپ دې د لاندې جدول په ډول یو جدول رسم کړي، د ګروپونو د یوه، یوه زده کوونکي تنه او اندامونه دې د مثال په توګه لــومړی تخمین او وروسته دې په دقیقه توګه اندازه کړي.

د هر ګروپ د زده کوونکو نومونه	د تني اندازه		د ملا اندازه		د سر د شااو خوا اندازه	
	تخمیني	دقیق	تخمیني	دقیق	تخمیني	دقیق

هــر ګــروپ دې د اړونــد جــدول د بـشپړولو وروســته پــه خپلــه د ګروپ زده کوونکي پرتله کړي چې د کوم یوه زده کوونکي تخمین حقیقت تــه ډیــر نـژدی دی. او هغــه دې یادداشــت کــړي او بیــا دې لومړی تن د هر ګروپ سره پرتله شي په ګروپونو کې دې لــومړی، دویم او دریم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پیدا کړي.

کورنی دنده

هرزده کــوونکی دې د ښــوونځي او کــور تــرمنځ واټــن پــه پــښو ووهي لومړی دې د عادي قــدمونو د شــمیر پــه واســطه تخمــین کړي او ودې لیکي بیا دې قدم کړي او پرتله دې کړي چــې تخمــین یې تر کومې اندازې پــورې حقیقــت تــه نـژدې دی، پــه وروســتي لوست کې دې نورو زده کوونکو ته ووایې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دېرشم لوست: د مربع، مستطيل او مثلث د محيط (چاپيريال) پيدا کول

هدف: زده کوونکي محيط د تولو خوا و (چاپيريال) مفهوم وپېژني، د مربع، مثلث او مستطيل محيط اندازه کړئ شي.

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ:

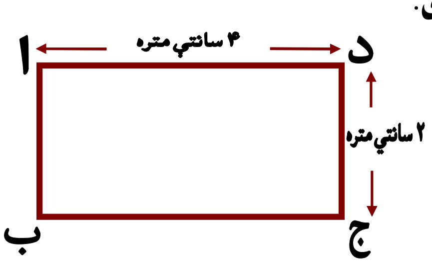

پورته شکل يو ترلى شکل دى که چيرې د (۱) له تکي څخه وخوځيږو او د هغه په تولو ضلعو باندې په ترتيب سره ولاړ شو او بيا د (۱) تکي ته راورسيږو په حقيقت کې د مستطيل تولې خواوې مو وهلې دي چې دا د شا او خوا (چاپيريال) واتن د مستطيل محيط بلل کيږي.

څرنګه چې د مستطيل مخامخ ضلعې يو له بله سره مساوي دي. نو د نوموړي مستطيل د ضلعو مجموعه ۱۲ سانتي متر=۲+۴+۲+۴ کيږي.

په دې صورت کې د راکړل شوي مستطيل محيط ۱۲ سانتي متره دى. څرنګه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعې لري نو د مربع د څلورو واړو ضلعو مجموعه د هغې محيط بلل کيږي او همدارنګه د مثلث د درې واړو ضلعو مجموعه د هغه د محيط څخه عبارت ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې مستطيل کې د دوو ضلعو اوږدوالی درکړل شوی دی، د دوو نورو ضلعو اوږدوالی اندازه کړئ او محيط يې په لاس راوړئ.

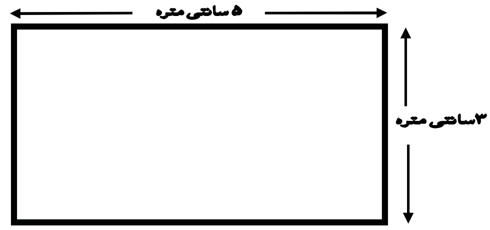

۲- که چېرې د يوې مربع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي د نوموړې مربع محيط پيدا کړئ.

۳- که چېرې د يوه ټولګي اوږدوالی ۸ متره او سور يې ۴ متره وي محيط يې پيدا کړئ.

۴- د يوې مربع محيط چې د هرې ضلعې اوږدوالی يې ۴ سانتي متره دی د هغه مستطيل له محيط سره يې پرتله کړئ چې اوږدوالی يې ٦ سانتي متره او سور يې ۲ سانتي متره وي؟

۵- که چېرې د يوه مستطيل شکلي بڼ اوږدوالی ۳۵۰ متره او سور يې ۲۳۰ متره وي څو متره اغزن سيم ته اړتيا ده تر څو د بڼ شا او خوا (چاپېر يال) وتړي.

۶- د هغه فرش محيط پيدا کړئ داسې يوه کوټه چې اوږدوالی يې ۴ متره او سور يې ۳ متره وي فرش کړئ او په کار يووړل شي؟

۷- د خط کش او خپل قايمې جوړې کړې زاويې په کارولو سره يوه مربع رسم کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی يې ۵ سانتي متره وي.

کورنۍ دنده

د کاغذ له يوې پاڼې څخه يو مستطيل پرېکړئ چې اوږدوالی يې ۷ سانتي متره او سور يې ۳ سانتي متره وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٨- په لاندې شکل کې څو مستطيلونه او څو مثلثونه دي د هرې ضلعې اوږدوالی اندازه کړئ محيطونه يې معلوم کړئ.

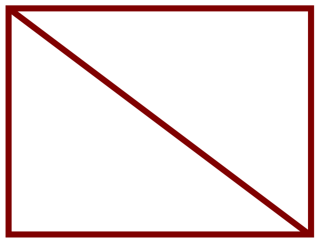

٩- په لاندې شکل کې د (ز) او (ح) ټکی او همدارنګه د (هـ) او (و) ټکی يو له بل سره ونښلوئ.

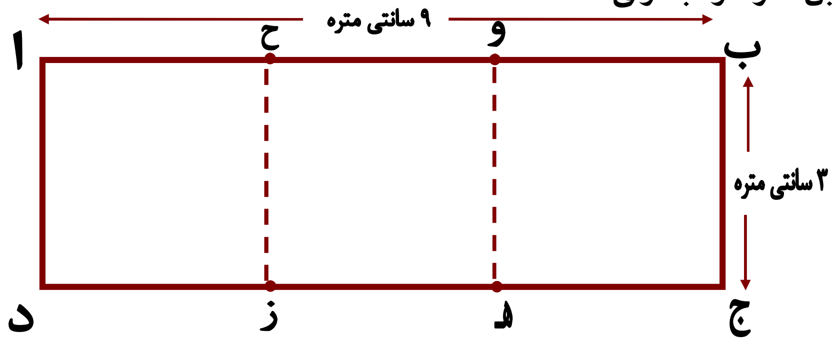

الف: څو مستطيلونه او څو مربع ګانې ليدلای شئ؟

ب: د هرې يوې مربع محيط معلوم کړئ؟

ج: د هر يوه مستطيل محيط معلوم کړئ.

کورنی دنده

که چيرې د يوه مثلث اضلاع وې په ترتيب سره ۳، ۷ او ۵ سانتي متره وي محيط يې پيدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم فصل

د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

دري دیرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوګرام)

هدف: زده کوونکي د کتلې د اندازه کولو بین المللی واحد وپیژني او په ورځني ژوند کې ورځخه کار واخستلی شي.

د تلې شکل ته چې د هغې په پلو کې منې او د کیلوګرام وزنونه ایښودل شوي دي پاملرنه وکړئ.

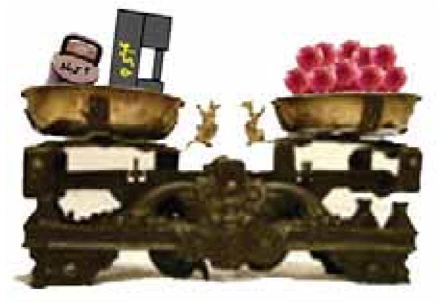

کیلوګرام: د دې له پاره چې د کتله لرونکو شیانو د پلورلو او رانیولو تاکل په څیر سره وشي. له هغو وزنونو څخه کار اخیستل کیږي. چې د تولو د پاره پیژندل شوي دي. چې د ډېر نامتو وزن ۱ کیلو ګرام دی. چې په مخامخ شکلونو کې یې ښه لیدلی شئ.

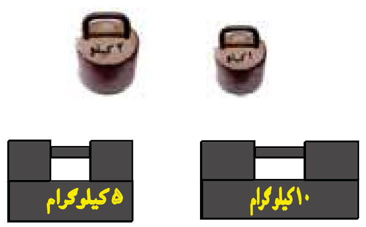

د ۱ کیلو ګرام څخه لوی وزنونه یعنې ۲ کیلوګرامه، ۵ کیلوګرامه، ۱۰ کیلوګرامه او ۲۰ کیلوګرامه دي هم د کار اخېستلو وړ دي او کار ورڅخه اخلي. د ډېرو کوچنیو شیانو داندازه کولو د پاره د کوچنیو وزنونو څخه چې هغه هم پیژندل شوي دي کار اخېستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ. دېر درانه او دېر سپك وزنونه په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

زده کوونکي: ښاغلی ښوونکی! گرام څه شی دی؟

ښوونکی: ۱ گرام په تقریبي ډول د ۱۰ عدسو (نسکو) په اندازه دی.

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! نو ۱ کیلو گرام څو گرامه دی؟

ښوونکی: گرانو زده‌کوونکو! باید پوه شئ چې ۱ کیلو گرام مساوي له ۱۰۰۰ گرامه سره کیږي.

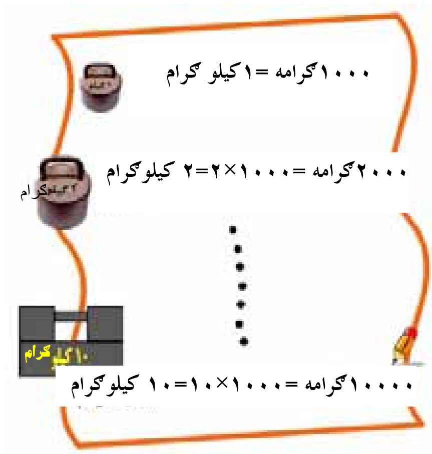

د گروپونو هر یو زده کوونکی دې د پورتنیو وزنونو په ډول، دوه، دوه وزنونه د ختو څخه جوړ او سباته دې ټولګي ته راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱- که چېري د ۱ کيلو ګرام وزن ونه لرئ څرنګه کولی شئ د نورو وزنونو په کارولو سره يو کيلو ګرام منې اندازه کړئ؟

۲- د >، = او < نښو څخه کار واخلئ تش ځايونه په مناسبو نښو سره ډك کړئ؟

۵ کيلو ګرامه	☐	۵۰۰۰ ګرامه
۵۰۰۰ ګرامه	☐	۱۰۰ ګرامه+ ۲۰۰ ګرامه+۴۰۰ ګرامه
يو ۵۰ ګرامه او دري ۲۰ ګرامه	☐	۱۰۰ ګرامه
۵۰۰ ګرامه	☐	نيم کيلو ګرام
۵۰۰ ګرامه	☐	دوه ، ۲۰۰ ګرامه ، يوه ۵۰ ګرامه او درې ۱۰ ګرامه
۷ کيلو ګرامه کچالو	☐	۷۰۰۰ ګرامه يوه بوجی پنبه

۳- يو هټۍ وال د تلې په يوه پله کې د ۵ کيلو ګرامو يو وزن او په بله کې يې يوه دانه هندوانه کېښودله ويې ليدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلې په بله پله کې يې د ۱ کيلو ګرام وزن کېښود تلې د تعادل حالت ونيو وواياست چې د هندوانې درونوالی څومره دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د قوطيانو د نارنج، کدو له پلو، يا نورو شيانو څخه تله جوړه کړي او تولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! ډېر درانده شیان د څه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: ګرانو زده کوونکو ډېر زیات درانده شیان لکه بار لرونکي موټرونه او نور د ټن په واسطه اندازه کوي.

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! ټن څه شی دی؟

ښوونکی: یو کیلو ګرام مو وپېژنده باید پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو ګرامه یو ټن کیږي.

۱۰۰۰ کیلو ګرامه = ۱ ټُن

۲۰۰۰ کیلو ګرامه = ۱۰۰۰×۲ = ۲ ټُن

کورنۍ دنده

که چیرې یو موټر د بار سره ۱۲۰ ټن وزن ولري او د موټر وزن ۲۰ ټنه وي د موټر د بار وزن پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ساعت (گړۍ) پېژندنه

هدف: ۱- زده کوونکی د ګړۍ له مودل څخه د ګړیو د پیژندلو له پاره کار واخلي.
۲- زده کوونکي ساعت (ګړۍ) د وخت د واحد په توګه وپیژني، زده کوونکي د ګړۍ او دقیقه ښودونکي ترمنځ په اړیکوباندې پوه شي.

د ساعت لوستل:

ګرانو زده‌کوونکو! که چیرې کوم وخت موساعت لیدلی وي د ساعت مخ یا ابره په ۱۲ مساوي برخو ویشل شوی ده چې ددوو پرله پسې رقمو نو ترمنځ اړوندواټن یو ساعت را ښیي کله چې د ساعت ښوونکی عقربه ددووپرله پسې رقمونو ترمنځ واټن ووهي یو ساعت را ښيي، چې ددې وخت په اوږدوالي کې د دقیقې ښودونکې عقربه دساعت د ابرې بشپړه دوره ووهي، دیوه ساعت دوخت او ږدوالي په ٦۰ مساوي برخو ویشلې ده چې هرې برخې ته دقیقه ویل کیږي او همدارنګه دهر دوو پرله پسې رقمونو ترمنځ واټن په پنځو مساوي برخو ویشل شوي ده چې هره برخه، یې یوه دقیقه را ښیي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

زده کوونکی دې لاندې پوښتنو ته ځواب ووایي.

د کارك یا کاغذ په یوې ټوټې باندې دګیلاس یا پیالې په مرسته یوه دایره رسم کړئ ددې دایرې محیط په ۱۲ مساوي برخو وویشئ هره برخه په مسلسله توګه د ارقامو په واسطه، له (۱) څخه تر (۱۲) پورې وښیاست دوه عقربې چې اوږدوالی یې یو له بله سره توپیرولري جوړې کړئ بیا دا عقربې ددایرې په مرکز کې د یوه سنجاق یا ستنې په واسطه ونښلوئ چې په حقیقت کې د یوه ساعت مودل مو بشپړکړی دی او د هغه په واسطه لاندې مختلف وختونه وښیاست.

۱-٦بجې، ۲- ٦ بجې او ۵ دقیقې، ۳- ۷ بجې او ۱۵ دقیقې ۴- ۴ بجې او ۳۰ دقیقې،۵-۳بجې او ۴۵ دقیقې ٦-آیا ویلای شئ چې ستاسو ښوونځی په څو بجو پیل کیږي ۷- آیا ویلای شئ که چیرې د ساعت ښودونکی عقربه یوه بشپړه دوره ووهي څو ساعته تیر شوي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور دېرشم لوست: ساعت (ګړۍ) پېژند نه

هدف: زده کوونکي ګړۍ وپېژني، د ګړۍ ښودونکی، دقيقه ښودونکی او ثانيه ښودونکی په موقعيت سره وخت تشخيص او ولوستلای شي.

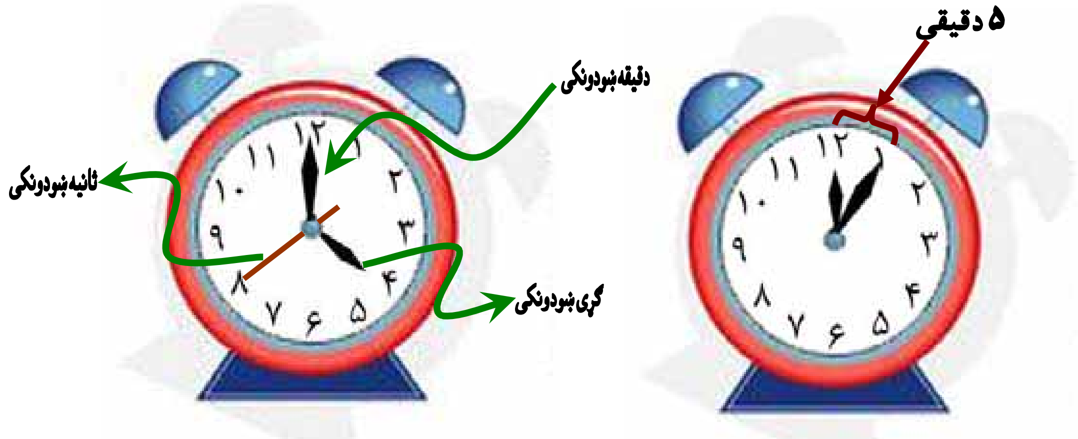

د ساعت په يوه مخ باندې چې په عمومي توګه دايره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو ځايونو کې وينئ، د هرو دواړو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه يا نقطې دي کوم وخت چې ثانيه ښودونکی له يوه عدد څخه پيل وکړي او يوه بشپړه دوره ووهي دقيقه ښودونکی له يوې نقطې څخه بلې نقطې ته رسيږي، ويل کيږي چې يوه دقيقه تيره شوې ده. که چيرې دقيقه ښودونکی له يوه عدد څخه په حرکت پيل وکړي د يوې بشپړې دورې وهلو وروسته يعني له ٦۰ نقطو يا خطونو څخه تير شي چې په حقيقت کې ٦۰ دقيقې يا يو ساعت تير شوی دی په دې صورت کې د ساعت ښودونکی عقربه له يوه عدد څخه بل عدد ته رسيږي نو په دې صورت کې ليکلی شو چې:

٦۰ دقيقې = ۱ ساعت

٦۰ ثانيې = ۱ دقيقه

د ساعت لوستل:

ب

الف

که چیرې د الف شکل ګرۍ ته پاملرنه وکړئ لیدل کیږي چې دقیقه ښودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ګړۍ ښودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري داسې لوستل کیږي چې ګړۍ ۴ بجې دي. او یا داسې ۴:۰۰.

اوس که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي د ګړۍ ښودونکی ځای هم د ۴ رقم څخه بدلون کوي په دې حالت کې ګړۍ داسې لوستل کیږي له څلورو څخه پنځلس دقیقې تیرې دي یا ۴:۱۵ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

پوښتنې:

۱. لاندې شکلونو ته ځیر شئ، وختونه لکه د ښې خوا د ساعت وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳:۴۵

۱۵ پاتې ۴ ته

او یا ۱۵ کم ۴ بجې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. مخامخ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

رسم ته ځیر شئ لکه د ۵، ۱۰، او ۱۵ عددونه د ګړۍ د دایرې څخه د باندې د نورو عددونو مخې ته په ترتیب سره د ۵،۵ په زیاتولو د هغه مناسب عدد ولیکئ په پای کې وواياست چې د ۱۲ په عدد باندې کوم عدد لیکل کیږي، لیکل شوی عدد څه شئ ښيي؟

لاندې هر یو ساعت په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او وواياست هره یوه یې کوم وخت ښيي، ساعتونه په پام کې ونیسئ د هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دېرشم لوست: د ساعت په واسطه د وخت ټاکل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د ساعت په واسطه خپل د کار وخت تنظیم او برابر کړي.

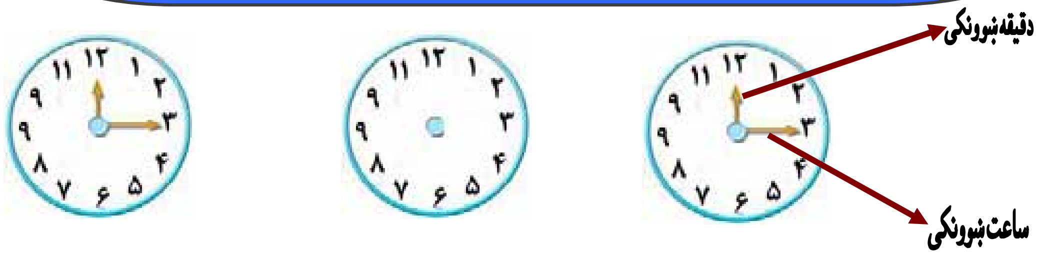

۱. پورتنی هر یو شکل کوم وخت راښيي؟

۲. یو له بله څه توپیر لري؟

۳. ساعت ښوونکی او دقیقه ښوونکی یو له بله څه توپیر لري؟

۴. د ساعت مخ په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟

۵. که چیرې د ساعت ښوونکي عقربه د ۳ د عدد مخامخ او دقیقه ښوونکی عقربه د ۲ د عدد مخامخ وي. کوم وخت راښيي؟

۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددو تر منځ څو دقیقې دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې ساعتونه د نمونې په توګه درکړل شوي دي هغو ته ځير شئ.
د هغو د هر يوه تر لاندې تش ځای شته. اړوند وخت يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

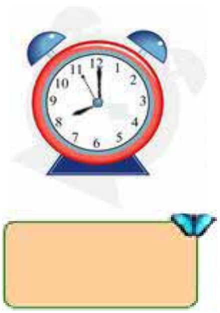

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملرنه وکړئ او ځوابونه يې ووایاست.

الف: درې واړه ساعتونه يو له بله څه توپير لري؟

ب: که چيرې دقيقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه د ۲ عددته ورسيږي نو موږي ساعتونه کوم وخت ښيي؟

ج: که چيرې دقيقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي او د ٦ عدد ته ورسيږي په پورتنيو شکلونو کې ساعتونه څو بجې راښيي.

د: که چيرې دقيقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه حرکت وکړي او يوه بشپړه دوره ووهي او بيا د ۱۲ عدد ته را ورسيږي هر يو ساعت کوم وخت راښيي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

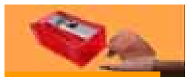

پوښتنې:

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ د ساعتونو عقربې په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په............................... بجو وينښېږم.

۲. زموږ ښوونځی په......................... بجو پيل کيږي.

۳. زه د غرمې ډوډۍ په...................... بجو خورم.

۴. زه په......................... بجو کورنۍ دنده سرته رسوم.

۵. زه په......................... بجو له ښوونځي څخه رخصت کيږم.

زده کوونکي دې د يوه ساعت مودل له کاغذ څخه قيچي کړي او د مازيګر د لمانځه وخت دې په هغه کې وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دیرشم لوست: اونۍ ، میاشتې او کال

هدف: زده کوونکي وکړای شي، اونۍ، میاشت او کال وپېژني.

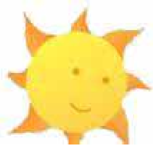

۲۴ ساعته	=	یوه شپه او ورځ
۷ شپې او ورځې	=	یوه اونۍ
۴ (اونۍ)	=	یوه میاشت
۳۰ ورځې	=	یوه میاشت
۱۲ میاشتې	=	یو کال
۳۶۵ ورځې	=	یو کال
۴ فصله	=	یو کال

لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ!

مثال:

یوه میاشت __۳۰__ ورځې ده.

یو کال ______ ورځې دی.

یوه اونۍ ______ ورځې ده.

یوه میاشت ______ اونۍ ده.

یو کال ______ میاشتې دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوه دېرشم لوست: د جنتري پيژندنه

هدف: زده کوونکي جنتري وپېژني او د هغې څخه کار واخستلی شي.

حمل - وری ۱۳۸۵ (March – April 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
			۱ (21)	۲ (22)	۳ (23)	۴ (24)
۵ (25)	۶ (26)	۷ (27)	۸ (28)	۹ (29)	۱۰ (30)	۱۱ (31)
۱۲ (April 1)	۱۳ (2)	۱۴ (3)	۱۵ (4)	۱۶ (5)	۱۷ (6)	۱۸ (7)
۱۹ (8)	۲۰ (9)	۲۱ (10)	۲۲ (11)	۲۳ (12)	۲۴ (13)	۲۵ (14)
۲۶ (15)	۲۷ (16)	۲۸ (17)	۲۹ (18)	۳۰ (19)	۳۱ (20)	

ثور - غويی ۱۳۸۵ (April – May 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۰ (20)	۳۱ (21)					۱ (21)
۲ (22)	۳ (23)	۴ (24)	۵ (25)	۶ (26)	۷ (27)	۸ (28)
۹ (29)	۱۰ (30)	۱۱ (May 1)	۱۲ (2)	۱۳ (3)	۱۴ (4)	۱۵ (5)
۱۶ (6)	۱۷ (7)	۱۸ (8)	۱۹ (9)	۲۰ (10)	۲۱ (11)	۲۲ (12)
۲۳ (13)	۲۴ (14)	۲۵ (15)	۲۶ (16)	۲۷ (17)	۲۸ (18)	۲۹ (19)

جوزا - غبرگولی ۱۳۸۵ (May – June 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
		۱ (22)	۲ (23)	۳ (24)	۴ (25)	۵ (26)
۶ (27)	۷ (28)	۸ (29)	۹ (30)	۱۰ (31)	۱۱ (June 1)	۱۲ (2)
۱۳ (3)	۱۴ (4)	۱۵ (5)	۱۶ (6)	۱۷ (7)	۱۸ (8)	۱۹ (9)
۲۰ (10)	۲۱ (11)	۲۲ (12)	۲۳ (13)	۲۴ (14)	۲۵ (15)	۲۶ (16)
۲۷ (17)	۲۸ (18)	۲۹ (19)	۳۰ (20)	۳۱ (21)		

سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵ (June – July 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۱ (22)					۱ (22)	۲ (23)
۳ (24)	۴ (25)	۵ (26)	۶ (27)	۷ (28)	۸ (29)	۹ (30)
۱۰ (July 1)	۱۱ (2)	۱۲ (3)	۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)
۱۷ (8)	۱۸ (9)	۱۹ (10)	۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)
۲۴ (15)	۲۵ (16)	۲۶ (17)	۲۷ (18)	۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)

اسد - زمری ۱۳۸۵ (July – August 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
	۱ (23)	۲ (24)	۳ (25)	۴ (26)	۵ (27)	۶ (28)
۷ (29)	۸ (30)	۹ (31)	۱۰ (August 1)	۱۱ (2)	۱۲ (3)	۱۳ (4)
۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)	۱۸ (9)	۱۹ (10)	۲۰ (11)
۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)	۲۵ (16)	۲۶ (17)	۲۷ (18)
۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)	۳۱ (22)			

سنبله - وږی ۱۳۸۵ (August – September 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
				۱ (23)	۲ (24)	۳ (25)
۴ (26)	۵ (27)	۶ (28)	۷ (29)	۸ (30)	۹ (31)	۱۰ (September 1)
۱۱ (2)	۱۲ (3)	۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)
۱۸ (9)	۱۹ (10)	۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)
۲۵ (16)	۲۶ (17)	۲۷ (18)	۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)	۳۱ (22)

۱- د حمل مياشت پيدا کړئ. په حمل کې ۱۷ د حمل په کومه ورځ راځي؟

۲- د سرطان مياشت کومه ده؟ د سرطان ۱۱ نېټه په کومه ورځ راځي.

۳- نورې مياشتې هم په دغه ډول تر کار لاندې ونيسئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

میزان - تله ۱۳۸۵

September 2006 October — شعبان المعظم ۱۴۲۷ رمضان المبارک

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۷ 29 ۶	۶ 28 ۵	۵ 27 ۴	۴ 26 ۳	۳ 25 ۲	رمضان المبارک ۲ 24	۱ 23 ۲۹
۱۴ 6 ۱۳	۱۳ 5 ۱۲	۱۲ 4 ۱۱	۱۱ 3 ۱۰	۱۰ 2 ۹	۹ October ۸	۸ 30 ۷
۲۱ 13 ۲۰	۲۰ 12 ۱۹	۱۹ 11 ۱۸	۱۸ 10 ۱۷	۱۷ 9 ۱۶	۱۶ 8 ۱۵	۱۵ 7 ۱۴
۲۸ 20 ۲۷	۲۷ 19 ۲۶	۲۶ 18 ۲۵	۲۵ 17 ۲۴	۲۴ 16 ۲۳	۲۳ 15 ۲۲	۲۲ 14 ۲۱
					۳۰ 22 ۲۹	۲۹ 21 ۲۸

عقرب - لرم ۱۳۸۵

October 2006 November — رمضان المبارک ۱۴۲۷ شوال المکرم

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۵ 27 ۴	۴ 26 ۳	۳ 25 ۲	شوال المکرم ۲ 24	۱ 23 ۳۰		
۱۲ 3 ۱۱	۱۱ 2 ۱۰	۱۰ November ۹	۹ 31 ۸	۸ 30 ۷	۷ 29 ۶	۶ 28 ۵
۱۹ 10 ۱۸	۱۸ 9 ۱۷	۱۷ 8 ۱۶	۱۶ 7 ۱۵	۱۵ 6 ۱۴	۱۴ 5 ۱۳	۱۳ 4 ۱۲
۲۶ 17 ۲۵	۲۵ 16 ۲۴	۲۴ 15 ۲۳	۲۳ 14 ۲۲	۲۲ 13 ۲۱	۲۱ 12 ۲۰	۲۰ 11 ۱۹
			۳۰ 21 ۲۹	۲۹ 20 ۲۸	۲۸ 19 ۲۷	۲۷ 18 ۲۶

قوس - لیندی ۱۳۸۵

November 2006 December — ذیقعده الحرام ۱۴۲۷

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۳ 24 ۳	۲ 23 ۲	ذیقعده الحرام ۱ 22				
۱۰ December ۱۰	۹ 30 ۹	۸ 29 ۸	۷ 28 ۷	۶ 27 ۶	۵ 26 ۵	۴ 25 ۴
۱۷ 8 ۱۷	۱۶ 7 ۱۶	۱۵ 6 ۱۵	۱۴ 5 ۱۴	۱۳ 4 ۱۳	۱۲ 3 ۱۲	۱۱ 2 ۱۱
۲۴ 15 ۲۴	۲۳ 14 ۲۳	۲۲ 13 ۲۲	۲۱ 12 ۲۱	۲۰ 11 ۲۰	۱۹ 10 ۱۹	۱۸ 9 ۱۸
	۳۰ 21 ۳۰	۲۹ 20 ۲۹	۲۸ 19 ۲۸	۲۷ 18 ۲۷	۲۶ 17 ۲۶	۲۵ 16 ۲۵

جدی - مرغومی ۱۳۸۵

December 2006 January 2007 — ذیحجه الحرام ۱۴۲۷ محرم الحرام ۱۴۲۸

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
ذیحجه الحرام ۱ 22						محرم الحرام ۳۰ 20
۸ 29 ۸	۷ 28 ۷	۶ 27 ۶	۵ 26 ۵	۴ 25 ۴	۳ 24 ۳	۲ 23 ۲
۱۵ 5 ۱۵	۱۴ 4 ۱۴	۱۳ 3 ۱۳	۱۲ 2 ۱۲	۱۱ January ۱۱	۱۰ 31 ۱۰	۹ 30 ۹
۲۲ 12 ۲۲	۲۱ 11 ۲۱	۲۰ 10 ۲۰	۱۹ 9 ۱۹	۱۸ 8 ۱۸	۱۷ 7 ۱۷	۱۶ 6 ۱۶
۲۹ 19 ۲۹	۲۸ 18 ۲۸	۲۷ 17 ۲۷	۲۶ 16 ۲۶	۲۵ 15 ۲۵	۲۴ 14 ۲۴	۲۳ 13 ۲۳

دلو - سلواغه ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفر المظفر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۶ 26 ۷	۵ 25 ۶	۴ 24 ۵	۳ 23 ۴	۲ 22 ۳	۱ 21 ۲	
۱۳ 2 ۱۴	۱۲ February ۱۳	۱۱ 31 ۱۲	۱۰ 30 ۱۱	۹ 29 ۱۰	۸ 28 ۹	۷ 27 ۸
۲۰ 9 ۲۱	۱۹ 8 ۲۰	۱۸ 7 ۱۹	۱۷ 6 ۱۸	۱۶ 5 ۱۷	۱۵ 4 ۱۶	۱۴ 3 ۱۵
۲۷ 16 ۲۸	۲۶ 15 ۲۷	۲۵ 14 ۲۶	۲۴ 13 ۲۵	۲۳ 12 ۲۴	۲۲ 11 ۲۳	۲۱ 10 ۲۲
				صفر المظفر ۳۰ 19	۲۹ 18 ۳۰	۲۸ 17 ۲۹

حوت - کب ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفر المظفر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۴ 23 ۵	۳ 22 ۴	۲ 21 ۳	۱ 20 ۲			
۱۱ 2 ۱۲	۱۰ March ۱۱	۹ 28 ۱۰	۸ 27 ۹	۷ 26 ۸	۶ 25 ۷	۵ 24 ۶
۱۸ 9 ۱۹	۱۷ 8 ۱۸	۱۶ 7 ۱۷	۱۵ 6 ۱۶	۱۴ 5 ۱۵	۱۳ 4 ۱۴	۱۲ 3 ۱۳
۲۵ 16 ۲۶	۲۴ 15 ۲۵	۲۳ 14 ۲۴	۲۲ 13 ۲۳	۲۱ 12 ۲۲	۲۰ 11 ۲۱	۱۹ 10 ۲۰
			ربیع الاول ۲۹ 20	۲۸ 19 ۲۹	۲۷ 18 ۲۸	۲۶ 17 ۲۷

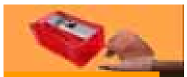

پوښتنې:

۱- د چنګاښ د میاشتې د ورځو تش ځایونه د جنتري له مخې ډك کړئ!

June July 2006 — سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵ — جمادی الاول جمادی الاخر ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۱ (22, ۲۵)					۱ (22, ۲۵)	۲ (23, ۲۶)
۳ (24, ۲۷)	۴ (25, ۲۸)		۶ (27, ۳۰)	۷ (28)	۸ (29, ۲)	۹ (30, ۳)
۱۰ (July, ۴)	۱۱ (2, ۵)	۱۲ (3, ۶)			۱۵ (6, ۹)	۱۶ (7, ۱۰)
		۱۹ (10, ۱۳)	۲۰ (11, ۱۴)		۲۲ (13, ۱۶)	۲۳ (14, ۱۷)
۲۴ (15, ۱۸)			۲۷ (18, ۲۱)	۲۸ (19, ۲۲)		

۲- د جنتري له مخې د کال کومې میاشتې ۳۱ ورځې دي؟

....

۳- د کال کومې میاشتې ۳۰ ورځې دي؟

....

۴- د کال کومې میاشتې ۲۹ ورځې دي؟

....

۵- سږ کال د ژمي د میاشتې ۲۸ نېټه د اونۍ له کومې ورځې سره سمون لري؟

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زمري د مياشتې د چهارشنبې په ورځ کوم کوم تاريخونه دي؟

٦. زه د .... کال د.......... په مياشت کې ښوونځي ته شامل شوی يم.

٧. زه په.......... کال کې له دويم ټولګي څخه دريم ټولګي ته بريالی شوی يم.

٨. د اونۍ ورځې د جنتري له مخې وليکئ!

٩. د کال د مياشتو نومونه په ترتيب سره د جنترۍ له مخې په خپلو کتابچو کې وليکئ!

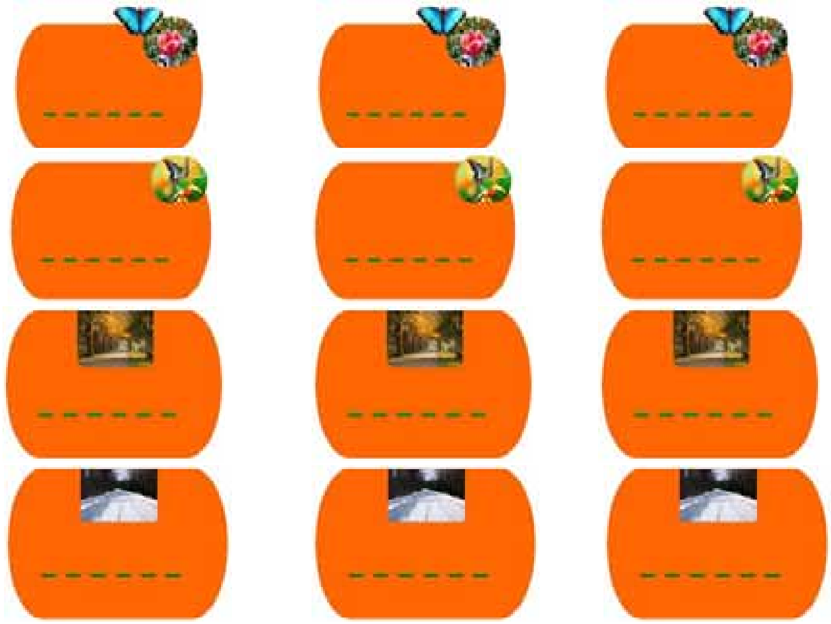

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې هر يو د پلار او مور په مرسته د خپلو زيږيدلو، کال، مياشت او ورځ په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست: د ليتر پېژندنه

هدف: زده کوونکي پوه شي په ورځنی ژوند کې مايعات په ليتر باندې اندازه کيږي.

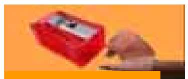

پوښتنې:

۱. څوك پوهيږي چې تېل د څه شي په واسطه اندازه کيږي؟
۲. شيدې د څه شي په واسطه اندازه کيږي؟
۳. اوبه د څه شي په واسطه اندازه کوي.

ګرانو زده‌کوونکو! که چيرې ځير شوي ياست د تيلو په ګيلنو، په مايع دواګانو د اوبو په بوشکو او په مايع غوړيو باندې د ليتر کلمه ليکل شوې وي.

نو بايد پوه شئ چې مايعات د ليتر په واسطه اندازه کيږي. که چيرې ۴ معمولي ګيلاس اوبه په يوه لوښي او يا يوه جك کې واچوو نو تقريباً يو ليتر اوبه کيږي.

تاسو کولای شئ چې دغه ۴ معمولي ګيلاسو اوبو مقدار، د يوه ليتر په توګه ومنئ. دتيلو، شيدو، مايع غوړيو او اوبو په رانيولو او پلورلو کې د ليتر څخه کار واخلئ دېرو تيل پلورونکي سر خلاصی بوتل او يا ګيلن په نښه کوي په پلورلو او رانيولوکې له هغو څخه د مايعاتو د واحد په توګه کار اخلي.

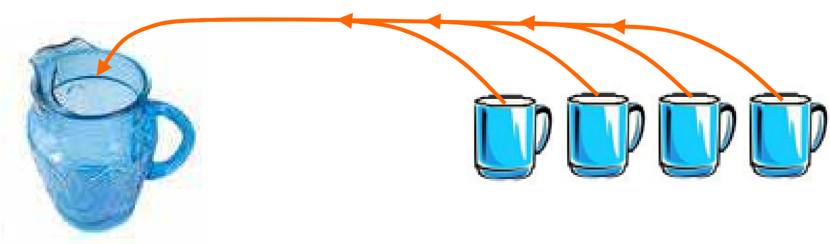

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- څو ګيلاسه اوبه يو ليتر کيږي؟

۲- ۲ ګيلاسه اوبه څو ليتره کيږي؟

۳- که چيرې د يوه ليتر تيلو بيه ۲۵ افغانۍ وي د ۵ ليترو تيلو بيه چې يو ګيلن کيږي څو افغانۍ کيږي؟

۴- که چيرې د دوو ګيلاسونو شيدو بيه ۲۰ افغانۍ وي يو ليتر څو افغانۍ کيږي؟

۵- د وه ليتره څو ګيلاسه اوبه کيږي؟

۶- د (أ، آر، إس) په پاکتونو باندې ليکل شوي دي چې په يوه ليتر اوبو کې حل او کار ور څخه واخلئ که چيرې د ليتر اندازه ونه لرئ د ګيلاسونو په واسطه څرنګه ليتر اندازه کوئ؟

۷- د =، < او > نښو څخه په کار اخيستنې د لاندې لوښو ظرفيت پرتله کړئ!

الف

ب

ث

ث

ب ☐ الف   الف ☐ ت   ب ☐ ت   ب ☐ ث

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د (أ، آر، اس) د پاکټونو د حل کولو له پاره د يوه ليتر اندازه کول د ګيلاسونو په واسطه خپلو کورنيو ته وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه دېرشم لوست: د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي يو رقمي عددونه په څو رقمي عددونو کې ضرب کړي.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو مخکې د يوه رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې زده کړي دي.

اوس غواړو چې د ۲۱۴ درې رقمي عدد د ٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد د يويزو په رقم کې چې ۴ دی ضربوو.

(٦ × ۴=۲۴)

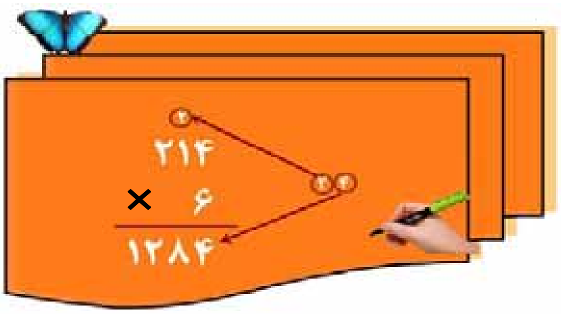

د ۲۴ د عدد د يويزو رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د يويزو په مرتبه کې ليکو او د ۲۴ د لسيزو رقم چې ۲ دی د ۲۱۴ د عدد د لسيزو د مرتبې پورته ليکو.

دويم:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد د لسيزو په رقم کې چې (۱) دی ضرب کوواو د ۲ رقم سره چې حاصل نيول شوی دی جمع کوو.

(٦ × ۱) +۲=۸

چې د ۸ عدد حاصل کيږي او د ضرب د حاصل د لسيزو په مرتبه کې يې ليکو.

دريم:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد په سليزو کې چې ۲ دی ضرب کوو ۱۲= (۲ × ٦) کيږي د ۱۲ د عدد د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سليزو په مرتبه کې او د (۱) رقم يې د زريزو په مرتبه کې ليکو او د ۱۲۸۴ عدد په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ!

۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ!

۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ!

۴- لاندې پوښتنې حل کړئ!

٦۵۴ × ۷	۷۴۵ × ٦	۳۴۱ × ۵

۵- د لاندې مثال نه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

مثال : ۳۸۷۲ × ۸ = ۳۰۹۷٦

۹٦۰۴ × ۷	٦۰۰۲ × ۸	۱۲۸۴ × ۵

٦- لاندې پوښتنې حل کړئ!

۷۳۲ × ٦	۵۱۴ × ۷	۱۱۷۸ × ۵	۷۰۴۳ × ۸

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ!

۱۷۴ × ۴	٦۰۰۲ × ۹	۹۰۴۴ × ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلويښتم لوست: د دوو رقمي عددونو ضرب کول په دوو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کړي.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱۶ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ۱۶ د عدد دیویزو مرتبه چې د ٦ عـدد دی د یـوه رقمـي او دوه رقمي عـددونو د ضـرب پـه ډول سـره ضـربوو چـې د ضرب حاصل یې ۱۳۸ کیږي.

```
   ۲۳
 × ۱٦
 ----
  ۱۳۸
```

دویم:

د ۱٦ د عدد لسیز مرتبه چې د ۱ عدد دی د ۲۳ پـه عـدد کـې ضرب کوو چې په حقیقت کې د ۱۰ ضرب کـول پـه ۲۳ کـې دی چې د ضـرب د حاصـل د ۳ رقـم یـې د لـسیزو د مرتبـې لاندې او د ۲ رقم یې د سلیزو د مرتبې لاندې لیکو په پای کـې د ۱۳۸،او ۲۳ د جمعې حاصل په لاس راوړو پـه نتیجـه کـې د ۳٦۸ عدد حاصل کیږي. چې د ۱ د ۱٦ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.

```
   ۲۳
 × ۱٦
 ----
  ۱۳۸
+ ۲۳
 ----
  ۳٦۸
```

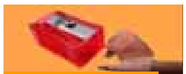

پوښتنې:

لاندې پوښتنې حل کړئ!

```
   ۲۵        ۱۹        ۱۵
 × ۱۱      × ۱۳      × ۲۱
 ----      ----      ----
```


(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې له پاره چې صفر لرونکي عددونه په آسانۍ سره ضرب کړای شو لاندې مثال په نظر کې نيسو.

$٤٠ \times ٣٠ = ?$

لومړی حالت:

$$\begin{array}{r} ٤٠ \\ \times \quad ٣٠ \\ \hline ٠٠ \\ +\ ١٢٠ \\ \hline ١٢٠٠ \end{array}$$

دويم حالت:

$٤٠ \times ٣٠ = ?$

په دې حالت کې د عددونو صفرونه په نظر کې نه نيسو يوازې د ٣ او ٤ رقمونه يو له بل سره ضرب کوو يعنې ($٤ \times ٣ = ١٢$)

بيا د ضرب د دواړو اجزاو د صفرونو په شمېر صفرونه د ضرب د حاصل مخې ته ليکو يعنې. $٤٠ \times ٣٠ = ١٢٠٠$

کورنی دنده

لاندې پوښتنې د حل شوي مثال نه په کار اخستنې سره په خپلو کتابچو کې حل کړئ!

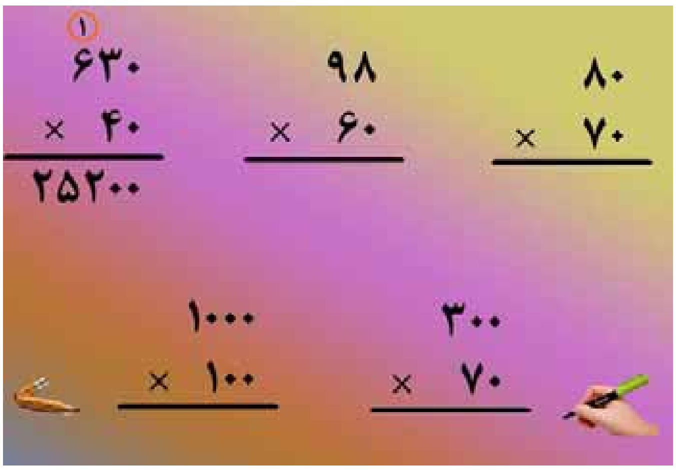

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ!

الف: ۳۰ او ۴۰   ذ: ۱۰ او ۲۰۰

ب: ۶۱ او ۹۰   ر: ۶۳ او ۱۰۰

د: ۶۰ او ۳۰۰   ز: ۷۲او ۸۰

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندې تش ځايونه د حل شوي مثال په ډول د مناسبو صفرونو په شمير سره ډك كړئ.

مثال: ۴۲۰۰= [۰] ۶۰×۷

ج: ۴۰۰۰= [ ] ۸ × [ ] ۵   الف: ۴۲۰۰= [ ] ۷۰×۶

د: ۷۳۰۰= ۷۳× [ ] ۱   ب: ۶۵۰= [ ] ۶۵×۱

هـ: ۲۰۰= [ ] ۴×۵

کورنۍ دنده

څو دوه رقمي عددونه چې د هغو ښي خواته صفر وي وليکئ، بيا يې يو له بله سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل يې لاس ته راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۳. لاندې پوښتنو ته په شفاهي توګه ځواب ووایاست.

۱۰×۰=?	۱×۷=?	۲×۵=?
۸۰×۰=?	۱×۲۲=?	۵۰×۲۰=?
۱۰×۵۰=?	۳۲×۱=?	۸۰×۴۰=?
۰×۱=?	۸۰×۱۰=?	۷۰×۴۰=?
۱۴۰×۰=?	۹۰×۲۰=?	۶۰×۸=?
۲۲×۲۰=?	۱۱×۱=?	۴۰×۹۰=?
۳۰×۰=?		
۲۰×۲۲۰=?		

۴. الف: د لاندې شکل له مخې د ضرب یوه پوښتنه ولیکئ او د ضرب عملیه په هغه باندې سرته ورسوئ.

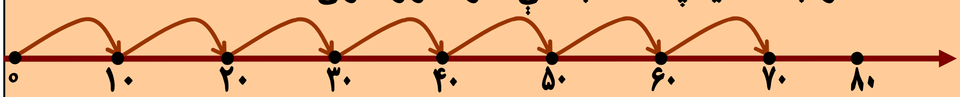

____ × ____ = ____

ب: لاندې پوښتنه ضرب کړئ او په شکل کې وښیاست.

۳ × ۱۰ =?

کورنۍ دنده

۵. لاندې پوښتنې حل کړئ!

۳۱	۶۳	۷۸	۹۵	۸۰	۹۹
× ۲۲	× ۳۵	× ۵۲	× ۲۷	× ۴۰	× ۹۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ځلويښتم لوست: د دوو رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب کړي.

ګرانو زده‌کوونکو تاسو په تيرو لوستونو کې ديوه رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړی او د هغه په طريقه باندې پوه شوي ياست اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضرب کوو.

$$\begin{array}{r} ٧٦٥ \\ \times\ ٥٨ \\ \hline ٦١٢٠ \\ +\ ٣٨٢٥\ \ \\ \hline ٤٤٣٧٠ \end{array}$$

مثال: غواړو چې د ٧٦٥ عدد د ٥٨ له عدد سره ضرب کړو.

لومړی د ٨٥ د عدد د يويزو رقم يعنې ٨ د ٧٦٥ په عدد کې ضرب کوو چې د ٦١٢٠ عدد په لاس راځي بيا د ٥٨ د عدد، د لسيزو رقم يعنې ٥ د ٧٦٥ په عددکې ضرب کوو. چې د ٣٨٢٥ عدد حاصليږي. چې ددې عدد د يويزو رقم د ٦١٢٠ د عدد د لسيزو تر مرتبې لاندې ليکو په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه يو له بله سره جمع کوو چې د ٤٤٣٧٠ عدد لاس ته راځي.

لاندې درکړل شوي عددونه يو له بله سره ضرب کړئ.

٩٠٠	٨٤٠	٢٠٨	١٣٦	٦٠١	٧٢٥	٩١٠
× ٧١	× ٦٧	× ٩٦	× ٢٧	× ١٤	× ٢٠	× ٦٢

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۷٦۴	۱۷۳	۱۰۱	۹۰۰
× ۷۳	× ٦۴	× ۷۳	× ۱۰

۷۰۴	۱۰۲	۱۹۸	٦۸۷
× ٦۲	× ۴۴	× ۸۷	× ۹۸

۲. که چیرې د یوې نکلي چاینکې بیه ۱۵۷ افغانۍ وي د یوه درجن (۱۲ دانو) بیه به څو افغانۍ وي؟

۳. کـه چیرې د یوه صندوق منـو بیـه ۲۱۸ افغـانۍ وي د ۹۰ صندوقونو بیه معلومه کړئ؟

۴. شریف د یوې ځغاستې په مسابقه کې ٦۰ متره لاره په یوه دقیقه کې وهي معلوم کړئ چې په یوه ساعت کې به څو متره لاره ووهي؟

۵. د یوې قطـۍ ګوګړو بیـه یـوه افغانۍ ده.د یـوه درجن (۱۲ قطیو) بیه څو افغانۍ کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶. د یوه کیلو ګرام غوړیو بیه ۴۰ افغانۍ ده د ۱۲ کیلو ګرامو غوړیو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۷. یو پلورونکی په یوه ورځ کې ۲۰۰ افغانۍ ګټه لري او په یوه ورځ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې څو افغانۍ سپمولای شي؟

کورنی دنده

۱- که چیرې یوه کورنۍ په ورځ کې ۱۰۰ ګرامه بوره مصرف کړي معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به څو ګرامه بوره په مصرف ورسوي؟

۲- یو تن په یوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکعته لمونځ کوي په یوه میاشت کې به څو رکعته لمونځ وکړي؟

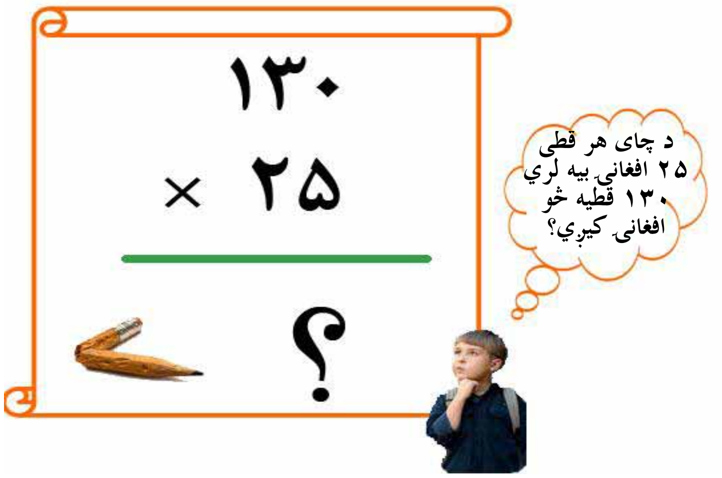

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم فصل

دوه څلویښتم لوست: د ویش (تقسیم) د عملیې پېژندنه

هدف: زده کوونکي د تقسیم په مفهوم باندې پوه شي او وکولی شي د تقسیم د عملیې په واسطه خپلې ورځینې ستونزې حل کړي؟

د زده کوونکو فعالیت په ټولګي کې

- دري زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته ودرېږي.
- ښاغلی ښوونکی دې ۱۲ دانې لوبیاوې، وړې ډبرې او یا د چاپیر یال نور مواد په لاس کې ونیسي. په لومړي وار دې هر زده کوونکي ته یوه، یوه دانه لوبیا ورکړي.
- دویم وار دې له پاتی شوي ۹ دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۱۲−۳=۹
- دریم وار دې له ٦ پاتې شوو څخه یوه، یوه دانه هر زده کونکي ته ورکړي. ۹−۳=۶
- څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۶−۳=۳

۳−۳=۰

په پای کې:

- هر زده کونکي ته څو دانې لوبیا وې یا نور مواد رسیدلي دي؟
- د ویش عملیه څو واري سرته رسول شوې ده؟
- د څو واري ۳ له ضرب کولو څخه د ۱۲ عدد لاس ته راځي.
- په ټولو حالاتوکې مو ولیدل چې د ۱۲ له عدد څخه ۳ څلور واري تفریق شوی او یا ۳ څلور واري د ۱۲ په عدد کې شامل دی د تفریق دا تکراري عملیه د تقسیم په توګه داسې لیکو:

۱۲÷۳=۴

باید پوه شو چې د ۱۲ عدد دمقسوم، د ۳ عـدد مقسـوم علیه او د ۴ عدد د تقسیم د حاصل یا خارج قسمت په نامه یادیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ويش ځواب وليکئ.

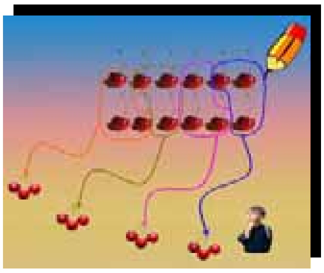

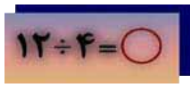

۲. په تشو ځايونو کې مناسب عدد ونه په خپلو کتابچو کې وليکئ او په هغه کې مقسوم، مقسوم عليه او خارج قسمت وښياست.

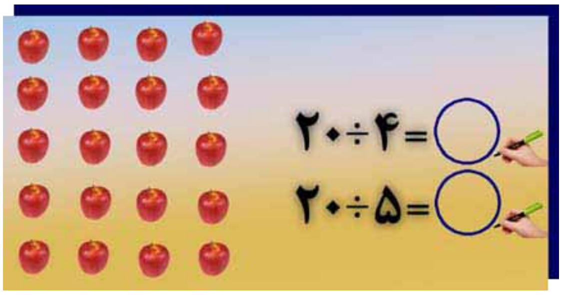

۳. پورته شکل او له حل شوي پوښتنې څخه په کار اخيستنې سره تش ځايونه به په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

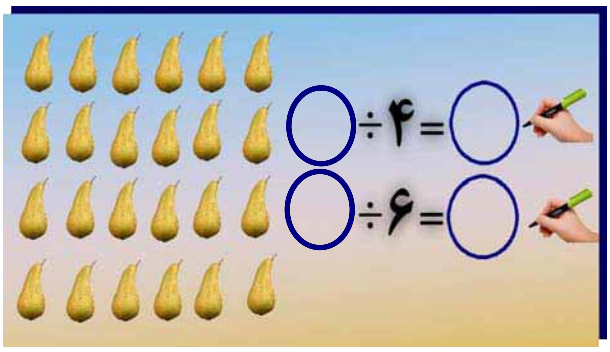

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د ویش د حاصل یا (خارج قسمت) د پیدا کولو لـه پاره د حـل شـوي مثال په ډول د تفریق عـملیه سرته ورسوئ او ځواب یې ولیکئ.

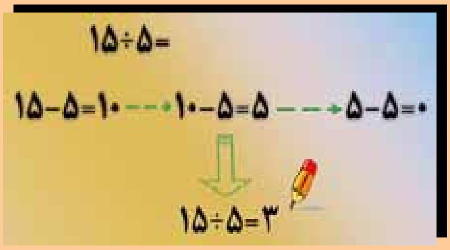

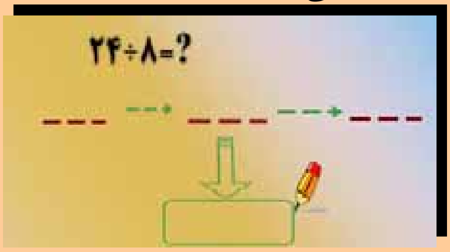

۲. د عددونو د خط په مرسته دحل شـوي مثال پـه ډول د تفریـق عـملیې سرته ورسوئ.

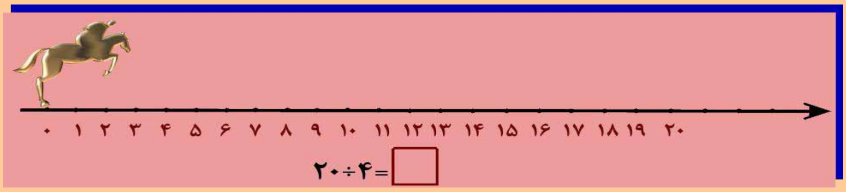

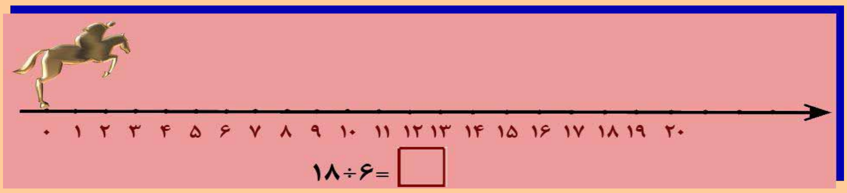

کورنی دنده

د عددونو د خط په مخ باندې د ?=۴÷۱٦ افادې د ویش حاصل په لاس راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېیم څلویښتم لوست: د دوه رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عددونو باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په یوه عدد باندې وویشي.
د دوه رقمي عددونو د ویش طریقه په یوه رقمي عدد باندې یوه شي

لومړی مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندې وویشو لیدل کیږي چې د مقسوم د کیڼې خوا رقم یعنې ۹ د مقسوم علیه یعنې د ۷ څخه لوی دی او په هغه باندې ویشل کیږي. چې خارج قسمت یې (۱) دی، هغه په ۷ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل یې تر ۹ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې ۲ کیږي. بیا ۸ را کښته کوواو د تفریق د حاصل ښي خواته یې لیکو چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي چې د ۲۸ عدد لاس ته راغي اوس د ۲۸ عدد په ۷ باندې ویشو د ژبني ضرب څخه په کار اخیستني سره پوهیږو چې.

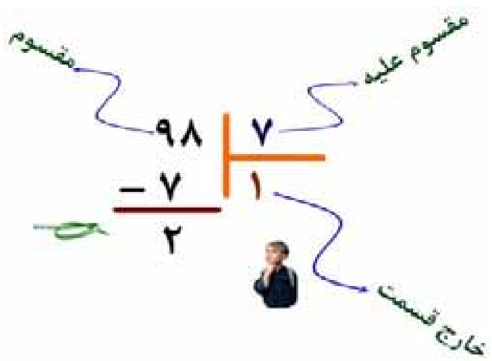

۲۸= ۷ × ۴

کیږي د ۴ عددپه خارج قسمت کې لیکو او په ۷ کې ضرب کوو دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندې لیکو او تفریق کوو. په نتیجه کې لیدل کیږي چې د تفریق حاصل یې صفر او خارج قسمت یې د ۱۴ عدد په لاس راځي.

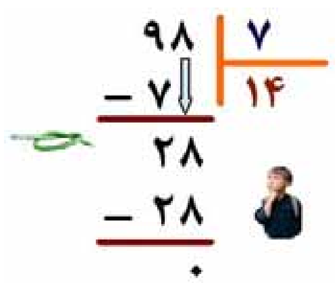

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم مثال: د ۸۲ عدد په ٦ باندې ویشو. که چیرې دویش د حاصل د پیدا کولو له پاره ژبني ضرب ته پاملرنه وکړو لیدل کیږي چې. ۴۸ = ٦ × ۸ نو لیکلی شو چې: ۸ = ٦ ÷ ۴۸

او یا

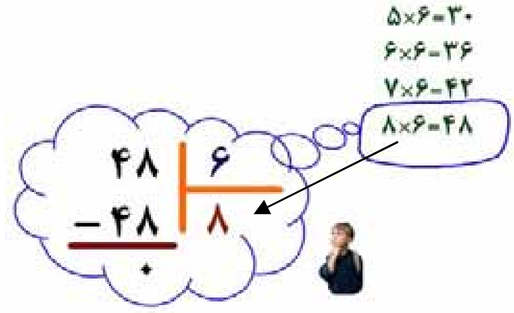

دریم مثال: د لاندې پوښتنې د حل طریقی ته پاملرنه وکړئ.

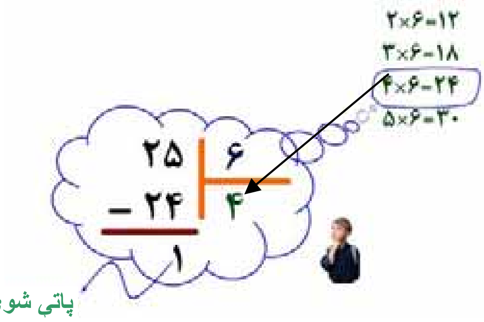

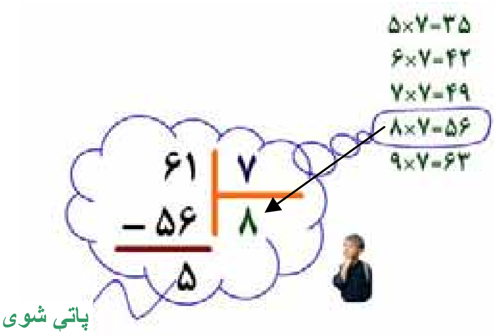

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او حل یې کړئ.

۷۲ | ۹

۶۳ | ۸

۹۴ | ٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې عمليو خارج قسمت يا د ويش حاصل له پاتې شوې (باقیمانده) سره پيداکړئ.

۷ | ۲۲	۷ | ۲۸	۸ | ۳٦	۷ | ۴۹
۸ | ٦۷	۴ | ۳۴	۸ | ۳۲	٦ | ۴٦

۲- د مقسوم عليه، ژبني ضرب په کار ولو سره هغه لوی عدد پيدا کړئ او په تشو ځايونو کې وليکئ. په داسې حال کې چې د ضرب حاصل يې له مقسوم عليه سره مساوي او يا کوچنی له مقسوم څخه وي چې په دې صورت کې بايد پاتې شوی له مقسوم عليه څخه کوچنی وي لکه لاندینی مثال:

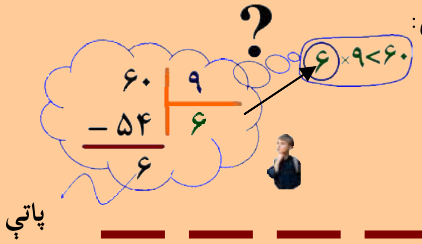

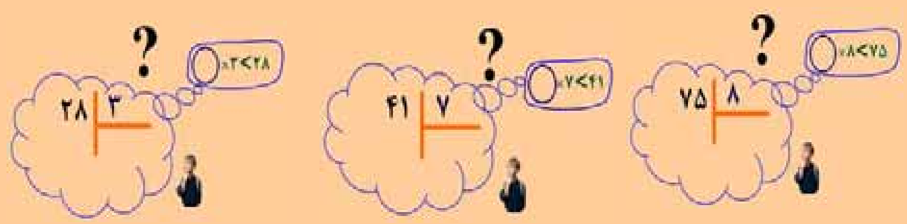

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- عبدالله غواړي چې ۸۸ دانې نیالګي په ۹ پټیو کې په مساوي توګه کېښینوي، معلوم کړئ چې څو نهاله زیات پاتې کیږي.

۲- که چیرې په یوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره څو موټرو ته اړتیا ده؟

۳- که چیرې په یوه غوري کې ۲ تنه ډوډۍ و خوري معلوم کړئ چې د ۶۸ تنو له پاره څو غوریا نو ته اړتیا ده؟

۴- که چیرې یو زده کوونکی ۶ ټوکو کتابچو ته اړتیا ولري ۵۶ ټوکه کتابچې څو زده‌کوونکو ته رسیږي او څو کتابچې پاتې کیږي؟

۵- که چیرې یوې کورنۍ په یوه اونۍ کې ۸۶ کیلو واټ برق مصرف کړی وي، معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې یې څو کیلو واټ برق مصرف کړی دی؟

۶- که چیرې یوتن په یوه ورځ ۸ ګرامه بوره مصرف کړي نو ۹۶ ګرامه بوره د هغه د څو ورځو له پاره بس کوي؟

۷- ۶۳ تنه په ۹ موټرو کې ځي، که چیرې په هر موټرکې د سپریو شمېر سره مساوي وي معلوم کړئ چې په هر موټرکې څوتنه ناست دي؟

۸- په یوه فارم کې ۴۸ څاروي شته دي که چیرې په نوموړي فارم کې ۶ ډوله څاروي په مساوي توګه وي. د هر ډول څارویو شمیر پیداکړئ.

۹- ۴۸ زده کوونکي په مساوي ګروپونو کې په وار سره د خپل استاد د پوښتنې له پاره روغتون ته ولاړل معلوم کړئ چې په هر ګروپ کې څوتنه زده کوونکي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور څلويښتم لوست: د دري رقمي عددونو ويشل په يوه رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دري رقمي عددونه په يوه رقمي عدد باندې تقسيم کړي.

لومړی مثال: د ٦٩٣ عدد د ٣ په عدد باندې ويشو.

حل: لومړی د مقسوم د سليزو مرتبه يعنې ٦ د ٣ په عدد باندې ويشو چې خارج قسمت يې ٢ دی. په خارج قسمت کې ليکو بيا ٢ په ٣ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل د ٦ لاندې ليکو او تفريق کوو يې چې د تفريق حاصل يې صفر کيږي.

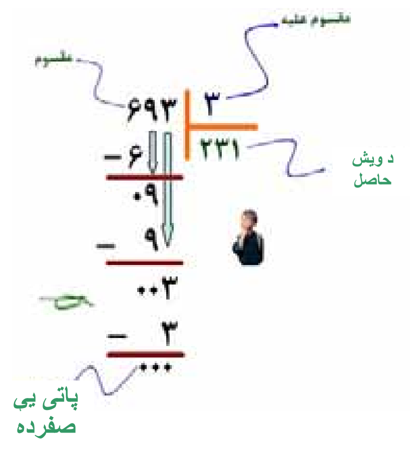

په همدې ډول د لسيزو او يويزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د ويش عمليه سرته رسوو. په پای کې ليدل کيږي چې پاتې يې صفر دی.

دوهم مثال: د ١٣٦ عدد، د ٥ په عدد باندې ويشو. ليدل کيږي چې دسليزو رقم له مقسوم عليه څخه کوچنی دی نو د لسيزو رقم دسليزو له رقم سره چې ١٣ کيږي. په ٥ باندې ويشو. په دې صورت کې د ويش حاصل يې ٢ دی. ٢ په ٥ کې ضرب کوو. د ضرب حاصل له ١٣ څخه تفريق کوو چې تفريق حاصل يې ٣ کيږي اوس د مقسوم ديويز رقم يعنې ٦ را کښته کوو د٣٦عدد حاصل کيږي. هغه په ٥ باندې وېشو چې د وېش، حاصل يې ٧ کيږي. د ٧ عدد په ٥ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل يې له ٣٦ څخه تفريق کوو په پای کې ليدل کيږي چې د (١) عدد پاتې شوی او له مقسوم عليه څخه کوچنی دی.

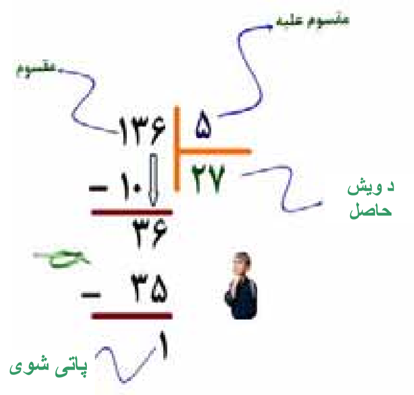

د لاندې پوښتنو حل په نظر کې و نیسئی:

۵۷۴	۸
ـ ۵٦	۷۱
۱۴	
ـ ۸	
٦ پاتې	

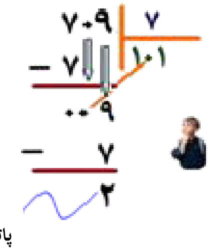

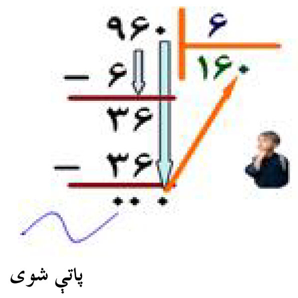

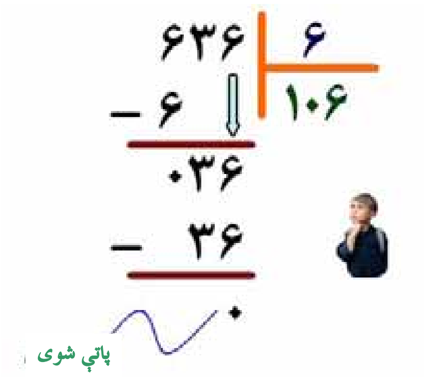

خرنگه چې د لسیزو د مرتبې رقم یعنی ۳ له مقسوم علیه څخه کوچنی دی د خارج قسمت په اړوند مرتبه کې صفر لیکو. او بیا دمقسوم بل عدد را کښته کوو.

کورنی دنده

هر یو زده کوونکی دې د وېش یوه پوښتنه په خپله کتابچه کې ولیکي او حل دې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې پوښتنو کې د وېش عمليې سرته ورسوئ او د وېش حاصل يې پيدا کړئ؟

۹ ⟌ ۱۷۰	۷ ⟌ ٦٦	٦ ⟌ ۴۱	۵ ⟌ ۸٦۷
۳ ⟌ ۲۸۵	۸ ⟌ ۱٦۸	۱ ⟌ ۳۷۵	۱ ⟌ ۴۲۰
۸ ⟌ ۴۹۸	۷ ⟌ ۱۰۰	۷ ⟌ ۷۰۹	٦ ⟌ ۹٦۰

۲- يوه بزګر ۹۸۰ کيلو ګرامه غنم حاصل واخيست که چيرې نوموړی بزګر د ورځې ۷ کيلو ګرامه غنم مصرف ولري معلوم کړئ چې نوموړي غنم د بزګر د څو ورځو له پاره بس کوي.

۳- يوه بنوال ۸۰۱ کيلو ګرامه زردآلو حاصل واخيست. که چيرې وغواړي هغه په ۹ کيلو ګرامه صندوقونو کې وويشي. نو څو صندوقونو ته اړتيا پيدا کوئ د اړتيا وړ صندوقونو شمېر معلوم کړئ؟

پنځه څلویښتم لوست: د ضرب او وېش د عملیو ازموینه د یو بل په واسطه

هدف: زده کوونکی وکړای شي د ضرب او وېش عملیې د یو بل په واسطه وآزموي. پاملرنه وکړئ: تا سو وینئ چې د ضرب هر یوه تساوي له پاره، دویش یا تقسیم دوه تساوي لیکلای شو:

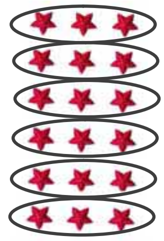

$18 \div 6 = 3$

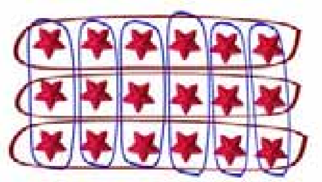

$18 \div 3 = 6$

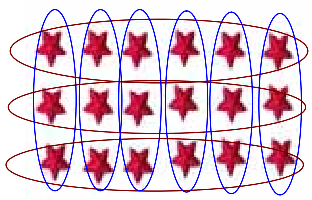

$6 \times 3 = 18$

د ضرب او ویش د آزمولو د عملیو په کار ولو سره لیکلی شو چې:

۵×٦=۳۰	۷×۴=۲۸	۱۱×٦+۲=?
۳۰÷٦=۵	۲۸÷۴=۷	٦٦+۲=٦۸
۳۰÷۵=٦	۲۸÷۷=۴	

```
٦۸ | ٦
- ٦ | ۱۱
----
  ۸
- ٦
----
  ۲
```

د پورتنیو پوښتنو له حل څخه نتیجه اخستلای شو که چیرې د ضرب حاصل په یوه جز دضرب باندې و ویشو بل جزء د ضرب لاس ته راځي او همدارنګه که چیرې مقسوم علیه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتې شوي عدد سره جمع کړو مقسوم لاس ته راځي.

کورنی دنده

د ٦ او ۸ د ضرب حاصل په لاس راوړئ او د هغه له پاره د وېش یا تقسیم دوه عملیې و لیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شق او تمرین

۱- په تشو ځايونو کې مناسب عدد وليکئ.

☐ =٦ ÷ ۵۴	☐ = ۹÷ ۷۲
٦ =۹ ÷ ☐	☐ = ۸ ÷ ۷۲
۵۴= ☐ × ٦	۷۲ = ۸ × ☐
☐ =۴ ÷ ۳۲	☐ = ۳ ÷ ۲۱
۴ =۸ ÷ ☐	۳ =۷ ÷ ☐
۳۲ =۸ × ☐	۲۱= ☐ ×۳

۲- تش ځايونه په مناسبو عدد و نو سره ډك كړئ.

۵٦ =۷×۸	۷۲ =۹×۸	٦۳ =۹×۷
☐ =۵٦÷۸	☐ =۷۲÷۸	☐ =٦۳÷۷
☐ =۵٦÷۷	☐ =۷۲÷۹	☐ =٦۳÷۹

۳- په لاندې پوښتنه كې د مقسوم ، مقسوم عليه او خارج قسمت ترمنځ اړيكي په غور سره وګورئ.

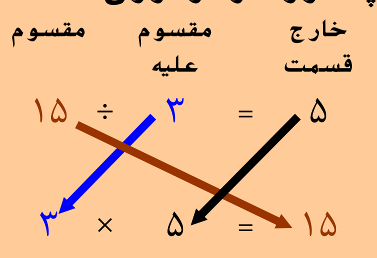

د (.....) ویشل په مقسوم عليه باندې د خارج قسمت د پيدا كولو څخه عبارت دي كه چيرې خارج قسمت په (.....) ضرب كړو مقسوم په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې پوښتنې حل او امتحان کړئ.

۹۷۰ | ۸	۶۴۰ | ۵	۹۷۲ | ۸
۱۰۰ | ۹	۱۰۵ | ۸	۷۰۶ | ۶

۵- د ۵ مترو ټوکر بیه ۷۵ افغانۍ ده د یوه متر ټوکر بیه معلومه کړئ.

۶- که چیرې یو کارګر په میاشت کې ۲۱۰ متره ټوکرو اوبدي معلوم کړئ چې نوموړی کارګر په ۹ ورځو کې څو متره ټوکر اوبدلای شي؟

۷- که چیرې یو مامور په یوه اونۍ کې ۵۶۰ افغانۍ تنخا (معاش) واخلي معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې څو افغانۍ تنخا لري.

کورنی دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦۰۹ | ۸	٦۱۱ | ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم فصل
کسر

شپږ څلويښتم لوست: د کسر پېژندنه

هدف: زده کوونکی $\frac{۱}{۲}$ د يوه شي د نيمايي په توګه وپېژني او $\frac{۱}{۳}$ د يوه شي د دريمې برخې په توګه وپېژني او $\frac{۲}{۳}$ د يوه شي دوه دريم برخې په توګه وپېژني.

پاملرنه وکړئ:

که مونږ يوه منه په دوو مساوي برخو وويشو په حقيقت کې مومنه نيمايي کړې ده چې په رياضي کې داسې ليکل کيږي: $\frac{۱}{۲}$

که مونږ يوه منه په درې مساوي برخو وويشو او له هغه څخه يوه برخه واخلو دا يو دريمه برخه داسې ښودل کيږي. $\frac{۱}{۳}$

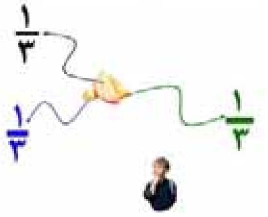

که چېرې اوس د منې له دريو برخو څخه يوه برخه په يوه غاب کې او دوه برخې يې په بل غاب کې کښېږدو داسې ليکو:

الف

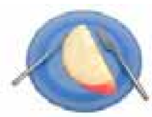

$\frac{۱}{۳}$

الف: $\frac{۱}{۳}$ برخه په يوه غاب کې

$\frac{۲}{۳}$

ب: $\frac{۲}{۳}$ برخې په بل غاب کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندې شکلونو اړوند کسرونو ته پاملرنه وکړئ.

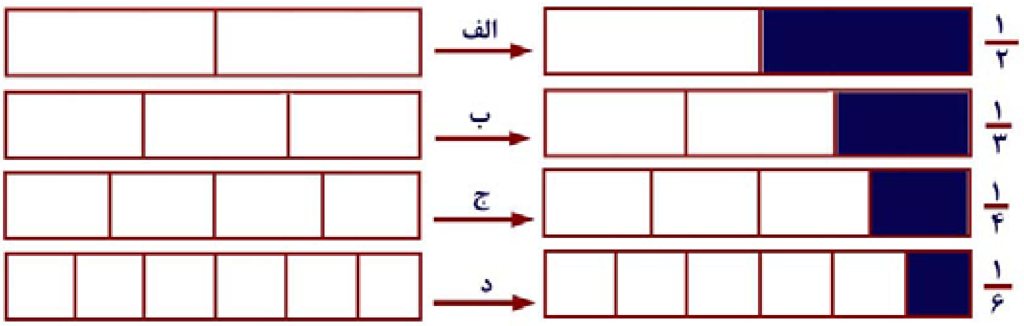

د الف په شکل کې د $\frac{١}{٢}$ کسر ښيي چې د دوو برخو څخه يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ب) په شکل کې د $\frac{١}{٣}$ کسر ښيي چې له دريو برخو څخه يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ج) په شکل کې د $\frac{١}{۴}$ کسر ښيي چې له څلورو برخو څخه يې يوه برخه جلا شوې ده.

د (د) په شکل کې د $\frac{١}{۶}$ کسر ښيي چې له شپږو برخو څخه يوه برخه جلا شوې ده.

د دې دپاره چې تا سو د يوه کسر سره ښه پېژندګلوي پيدا کړئ لاندې کسر ته پاملرنه وکړئ.

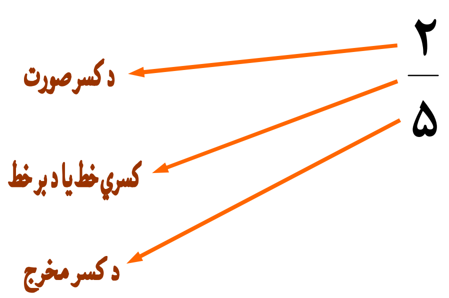

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې شکلونو د تورو شوو، او سپینو برخو، کسري برخې په خپلو کتابچو کې وښایاست او وې لیکئ.

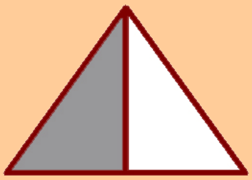

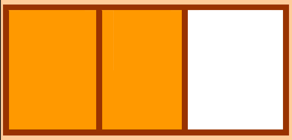

توره ___ سپینه ___ توره ___ سپینه ___

۲- لاندې جدول بشپړ کړئ.

کسر	صورت	مخرج
$\frac{۱}{۲}$	۱	۲
$\frac{۲}{۳}$		
$\frac{۳}{۵}$		
$\frac{۴}{۵}$		
$\frac{۵}{۶}$		

کورنۍ دنده

د $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۴}{۵}$، $\frac{۲}{۳}$ په کسرونو کې صورت او مخرج ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- له لاندې جدول څخه کسرونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

صورت	۱	۲	٦	۵	۴	۳
مخرج	٦	۵	۷	۸	۷	۴
اړوند کسر						$\frac{۳}{۴}$

۴- کوم شکل په دوو مساوي برخو ویشل شوی دی د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

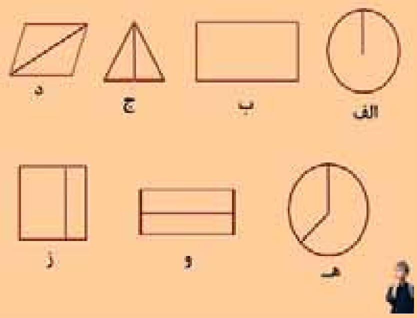

۵- کوم شکل په درې مساوي برخو ویشل شوی دی د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

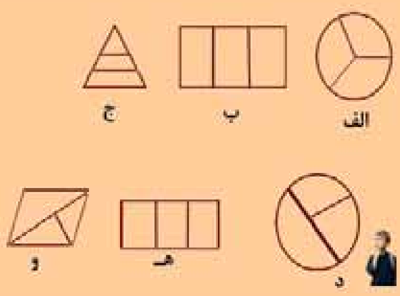

د $\frac{۱}{۳}$، $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۱}{۴}$ کسر د شکلو نو په واسطه په خپلو کتابچو کې وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦- په لاندې شکلونو کې کوم یوه ته $\frac{١}{٤}$ کسر لیکلی شو. د هغه کسر ولیکئ!

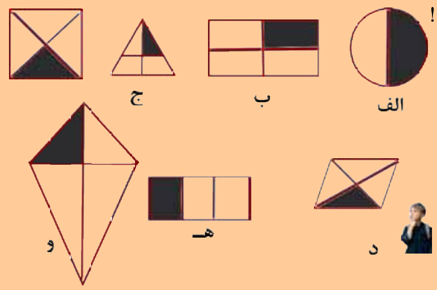

٧- په لاندې شکلونو کې د رنګ شوي برخو او سپينيو برخو کسرونه، د نمونې په ډول په تش ځايونو کې ولیکئ.

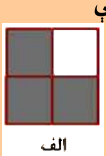

مساوي برخې	څلور
رنګ شوې	$\frac{٣}{٤}$
سپينه	$\frac{١}{٤}$

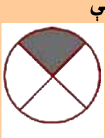

مساوي برخې	
رنګ شوې	
رنګ شوې نه دي	

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپينې برخې	

٨- لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ.

الف

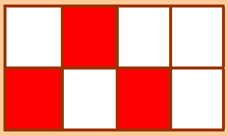

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپينې برخې	

ب

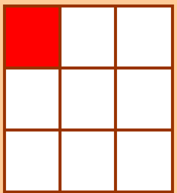

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپينې برخې	

ج

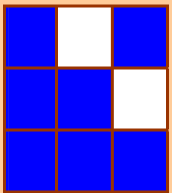

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپينې برخې	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- لاندې هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نیولو سره د هغه برخې په خپلو کتابچو کې تورې کړئ!

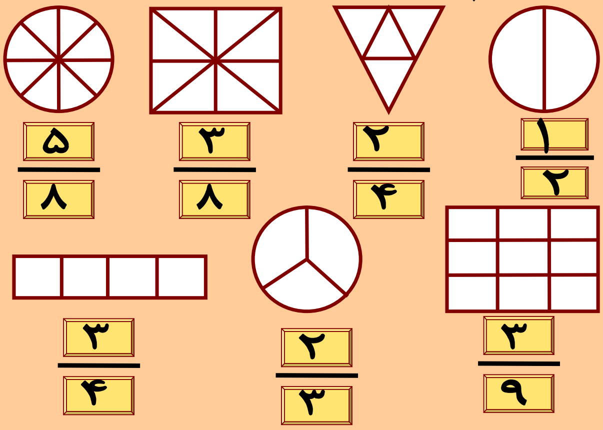

۱۰- د حل شوي مثال په ډول د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر کینې خواته او د سپینو برخو کسر ښي خواته ولیکئ.

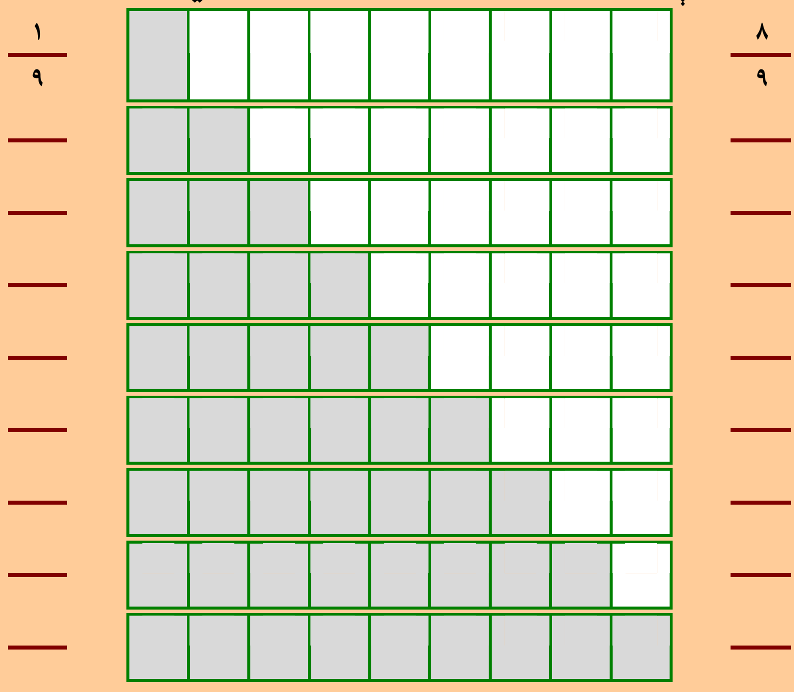

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو او سپینو برخو اړوند کسرونه په غور سره وګورئ. د اړوند شکل په کارولو سره، لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه وښیاست.

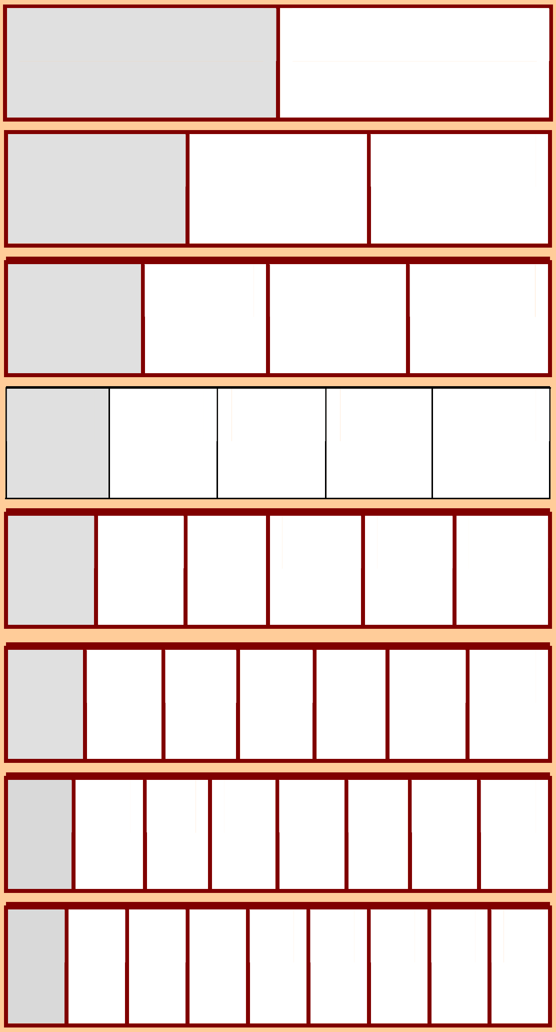

$\frac{۱}{۲}$	$\frac{۱}{۲}$
$\frac{۲}{۳}$	$\frac{۱}{۳}$
$\frac{۳}{۴}$	$\frac{۱}{۴}$
$\frac{۴}{۵}$	$\frac{۱}{۵}$
$\frac{۵}{٦}$	$\frac{۱}{٦}$
$\frac{٦}{۷}$	$\frac{۱}{۷}$
$\frac{۷}{۸}$	$\frac{۱}{۸}$
$\frac{۸}{۹}$	$\frac{۱}{۹}$

کورنۍ دنده

د $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۲}{۷}$، $\frac{۲}{۸}$ او $\frac{۲}{۹}$ کسرونه د شکل په رنګ کولو سره وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲- د $\frac{۳}{۵}$ ، $\frac{۳}{۷}$ ، $\frac{۳}{۸}$ او $\frac{۳}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګ کولو په واسطه وښیاست.

۱۳- د $\frac{۴}{۵}$ ، $\frac{۴}{۶}$ ، $\frac{۴}{۷}$ ، $\frac{۴}{۸}$ او $\frac{۴}{۹}$ کسرونه په شکل کې وښیاست.

۱۴- د $\frac{۵}{۶}$ $\frac{۵}{۷}$ $\frac{۵}{۸}$ او $\frac{۵}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګ کولو په واسطه وښیاست. رنګ شوي او سپینې برخې سره پرتله کړئ

د >، < او = نښو په واسطه یې وښیاست.

۱۵- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر ښئ خواته او د سپینو برخو اړوند کسر کیڼې خواته ولیکئ.

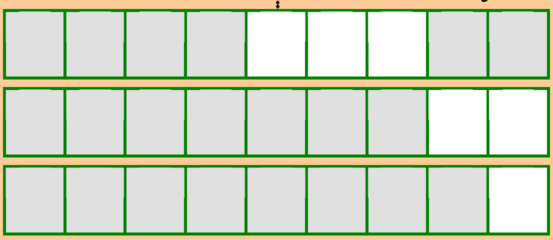

۱۶- د لاندې شکلونو د رنګ شوې برخو کسر ښئ خواته او د سپینو برخو کسر کیڼې خواته ولیکئ او یو له بله سره یې پرتله کړئ.

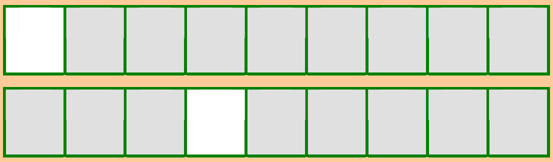

کورنۍ دنده

د لاندې شکل د رنګ شوو برخو کسر کیڼې خواته او د سپینو برخو کسر ښی خواته ولیکی او پرتله یې کړی.

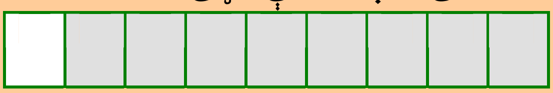

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

۱- احمد د يوه مستطيل کاغذ څخه $\frac{۱}{۳}$ برخه پرېکړه، تاسو هم دا کار په عملي توګه سرته ورسوئ او وواياست چې څومره برخه يې پاتې ده په کسر سره يې وښياست.

۲- کريم يوه دايره په درې مساوي برخو ووېشله او د هغې $\frac{۲}{۳}$ برخې يې تورې کړې څومه برخه يې سپينه پاتې ده د رسم په واسطه يې وښياست.

۳- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپينو برخو کسر په خپلو کتابچو کې وليکئ!

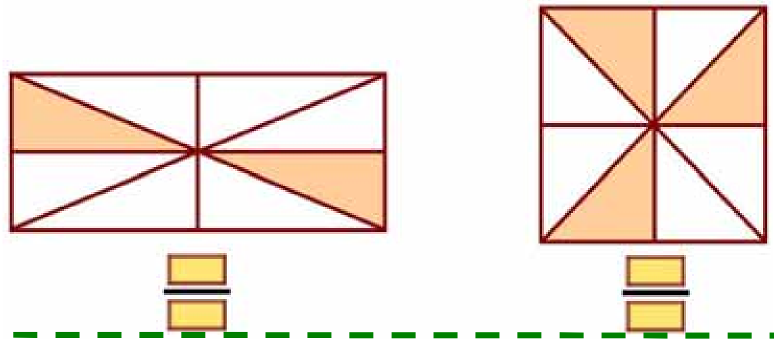

۴- يو ليتر او به څو ګيلاسه کيږي؟

۵- يوه دايره رسم کړئ $\frac{۱}{۴}$ برخه يې توره کړئ.

۶- له يوه ګيلن اوبو څخه يو ليتر اوبه څرنګه جلاء کوئ؟

۷- د <،> او = نښو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزنونه سره پرتله کړئ.

الف: ۵۰۰ ګرامه ☐ ۲ کيلو ګرامه

ب: ۳ کيلو ګرامه ☐ ۳۰۰ ګرامه

ج: ۷۵۰ ګرامه ☐ نيم کيلو ګرامه

د: ۲۵۰ ګرامه ☐ ۷۵ ګرامه+ ۱۰۰ ګرامه + ۲۵ ګرامه

کورنی دنده

يو مستطيل رسم کړئ چې اوږدوالی يې ۶ سانتي متره او سور يې ۳ سانتي متره وي او بيا د هغې $\frac{۱}{۲}$ برخه توره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- یوه پخوونکی ۷۵۰ گرامه وریجې درلودلې چې ۴۵۰ گرامه یې د هغو څخه پخې کړې معلوم کړئ چې څو گرامه وریجې پاتې دي.

۹- یوه ډوډۍ پخوونکی یو کیلو گرام خمیره درلوده چې له ۳ ورځو څخه وروسته ۲۵۰ گرامه خمیره ورسره پاتې وه معلوم کړئ چې په درې ورځو کې یې څومره خمیره مصرف کړې ده؟

۱۰- یوې مور ۵ کیلو گرامه وریجې، ۵۰۰ گرامه بوره، ۲۵۰ گرامه غوړي او ۲۵۰ گرامه لوبیا راوښول. د مور د کڅوړې د شیانو وزن معلوم کړئ.

۱۱- لاندې شیان د څه شي په واسطه اندازه کیږي ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

الف: نفت	
ب: د ورە لوړوالی	
ج: اوبه	
د: بوره	

که چیرې یو لوښی د ۱۲ معمولي گیلاسونو او بوځای ولري. معلوم کړئ چې په نوموړي لوښي کې څو لیتره اوبه ځائیږي؟

۱۲- د لوست مواد او لوازم چې لاندې اندازې ولري وښیاست.

الف: له ۹ سانتیمترو څخه لږ وي.

ب: د یوه متر په حدود کې وي.

ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي مترو په منځ کې وي.

۱۳- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه رسم کړئ.

۱۴- د هر غوري ډوډۍ له پاره ۳ منې لرونکي یو غاب ته اړتیا ده. که چیرې ۲۱۰ دانې منې ولرو څو دانو غوریو او څو دانو غابونو ته اړتیا ده؟

۱۵- د ٦ دانو قلمونو بیه ٦٦ افغانۍ ده د ۷ دانو قلمونو بیه معلومه کړئ؟

۱۶- زرغونه اوس ۱۲ کلنه ده که چیرې له ۳ کلو وروسته د هغې عمر د هغې د مور د عمر نیمایي شي د زرغونې د مور اوسنی عمر معلوم کړئ.

۱۷- که چیرې احمد د ورځې ۹ افغانۍ سپما وکړي. د هغه د یوې میاشتې او یوه کال د سپما اندازه معلومه کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library